

W. K. K. K.

Fraternitas Estica

1907–1932

ÜLIÕPILASLEHT * TARTUS * LEHEKUUL

ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLEKANDJA

FRATERNITAS ESTICA

25. AASTAPÄEVAKS.

KORPORATIIVNE VAIM EESTI ÜLIÕPILASKONNAS ON SAMA VANA, KUI EESTI HARITLASKOND. OMA PRAEGUSE ULATUSE AGA SAAVUTAS TA PEALE VISAT HEITLUSAEGA. NEED HEITLUSAJAD PEEGELDUVAD FRATERNITAS ESTICA TEKKIMISLOOS, MILLE 25. AASTAPÄEVA MEIE 9. MAIL S. A. PÜHITSEME.

ESIMESE KODUMAAL ASUTATUD RAHVUSLIKU ÜLIÕPILASKORPORATSIOONINA TULI FRATERNITAS ESTICAL MEIE KULTUURILOOS TÄITA TÄHTIS MISSIOON — KASVATADA VENNALIST ÜHISTUNNET EESTI VÕRSUVAS INTELLIGENTSIS JA RAKENDADA TEDA VILJAKALE TÖÖLE EESTIMAA JA EESTI RAHVA KASUKS. NEED PALEUSED ON VANKUMATUTENA PÜSINUD SIIANI, NAD ON KAASA TÕM-
MANUD TEISI JA VIINUD VÕIDULE KORPORATIIVSE VAIMU.

VÕITLUS OMA AADETE EEST POLE OLNUD ALATI KERGE, KUID IKKA ON TA OLNUD ILUS JA JÄTNUD MÄLESTUSI, MIS ON KUSTUMATUD. NEED MÄLES-
TUSED ON KALLIKS VARAKS, NAD VAIMUSTAVAD NOORI JA ANNAVAD JÕUDU VANEMAILE. NAD ON SELLEKS ALUSPINNAKS, MILLELE FRATERNITAS ESTICA EHITAB ENDA TULEVIKU — ÕIGLASELT, VAHVALT JA USTAVALT.

PÜHITSEDES OMA AASTAPÄEVA, FRATERNITAS ESTICAL ON ERITI HEA-
MEEL ÜTELDA PAREMAID TERVITUSI EESTI KORPORATSIOONIDE LIIDULE, KELLE INNUKAKS KAASTÖÖTAJAKS TA ON OLNUD ALATI. SAMMUGEM EDASI VANKUMATUS ÜKSMEELES!

TERVITAME TEID KORP. LETTONIA KAASVÕITLEJAJD, KES TEIE TULETE PIDUPÄEVALE, ET ANDA ÜLE OMA ROHELIS-SINI-KULDSE LIPU. SAAGU SEE UUEKS KINNITUSEKS MEIE VÄRVIVENDLUSELE.

SÜDAMLIK TERETULEMAST SÕPRUSLIITLASELE, SAVO OSAKONNA ESIN-
DUSELE JA KORP. POLONIA ESINDAJALE.

TULI, MIDA VENNASTUSE SÜMBOLINA KANNAME, ÜHENDAGU, VAIMUSTAGU JA VALGUSTAGU MEID KÕIKI NING VIIGU MEID VASTU ÜHISELE EDULE.

Per aspera ad astra.

J. Hurt.

Tartus, 2. mail 1932.

Vil. dr. jur. h. c. Konstantin Päts.

TULEVIKU SAMMAS JA LOOTUS.

Ärgem tehkem ega jätkem ise endid alatumaks ehk põlatavaks.

Dr. J. Hurt.

Eesti soost Tartu üliõpilaste orgniseerumise ülevaade on prof. J. Kõpu poolt armastuse ja autorile omase asjalikkusega kirja pandud 1925. a. ilmunud „Eesti Üliõpilaste Seltsi“ ajaloos. Seda tööd rikastavad tähtsal määral andmed dr. H. Rosenthali kapitaalteosest „Kulturbestrebungen des estnischen Volkes“, kus kaasaegne ja kaastegelane huvitavates detailides valgustab eesti vaimlise elu arengut n. n. „ärkamisajast“ kuni käesoleva aastasaja alguseni.

Kuna osa ärkamisaja tegelas-

test veel kuulus üliõpilaste hulka, langes tähtis osa selles liikumises noorusetulest aetud väikearvulisele üliõpilaspererele. Et jõude koguda, selleks tuli koonnuda. Nii tekkis visa pütüd selle poole, et panna alus organisatsioonile, kus rahvameelsed eesti soost ülikoolijüngrid võiksid teostada omi ideaale kontaktis väljaspool ülikooli seisvate eesti haritlastega.

Segamata ühelmeel seati algusest peale sihiks — ühinemine osakonnaks või korporatsiooniks — ja selle ideaali teostamiseks on meie paremad jõud pea ühelmeel võidelnud ligi 30 aastat.

Alles aastasaja pöörangul tu-

lid Eesti Üliõpilaste Seltsis, selles endiste ühinemiskatsete pärandusvõtjas, hääled kuuldavale, mis nõudsid korporatiivse mõtte kõrvale heitmist.

Olid mehed, nagu dr. J. Hurt, pidanud korporatiivset ideoloogiat ja kasvatust „tuleviku sammaks ja lootuseks“ (dr. J. Hurda kiri 18. I 1890. EÜS-ile. J. Kõpu järgi tsiteeritud.)¹ ja

1) dr. J. Hurt kirjutab: „... ja minu silmis ja südames on praeguste Eesti asjade hulgas selle korporatsiooni (Frat. Villiensis) asutamine kõige tähtsam asi: ta on tuleviku samm ja lootus...“ Edasi jätkab see ustav rahvamees: „Ärgem tehkem ega jätkem ise endid alatumaks ehk põlatavaks“.

hoiatanud iseendid alatumaks ehk põlatavaks tegemast, siis raiusid nüüd W. Reiman, J. Tõnisson ja teised õige tüsedate ütelistega selle vastu. Enamus läheb EÜS-is korporatsiooni vastaste kätte. Seda selgemaks ja kindlamaks muutub korporatsiooni pooldajate siht ja suund. 1904. a. kevadel jõutakse otsusele, et kompromiss enam pole võimalik ja et pereheitmine EÜS-is möödapääsematu. Järgnev sündmustik on lühike ja selge ühtlasi.

Nende ridade kirjutaja on EÜS-is 1892. a. kuni 1897. a. lõpuni kaasa elanud intensiivset korporatsioonielu ja on sellest omaks võtnud veendumuse, et korporatiivne mõte ja kasvatus on annud ja annab ka edaspidi meie akadeemilisele noorsoole, seega eesti haritlasperele, positiivseid väärtusi, mida tööpoolest võib pidada põhjapanevaks, ehk dr. J. Hurti sõnadega öeldes „sambaks ja lootuseks“ eesti akadeemikute elus, eriti kasvatus, s. t. noorte üliõpilaste iseloomu arenemise ja meeolekumise kujunemise mõttes ning vennastus-aate tegelikus teostamises.

On arusaadav, et paljud mõtlevad teisiti. Mul paistab, et praegune noorsugu, kui raske poliitilise surve alt vabanenud seltskonna võsu, on spontaanselt eriliselt hell igasuguse sunni ja distsipliini vastu, olgu see ainult noorema allumine küpsemale ja vanemale seltsivennale maksva kodukorra alusel. Tahetakse end tunda ja olla piiramata v a b a. Sellest tohiks selguda, mispärast osa eemalolijatest noortest a priori õige kriitiliselt ehk isegi vaenuliselt suhtuvad korporatsiooni. Ühed peavad selektsiooni de-

mokraatia mõistele vastukäivaks, teised ei vaja kasvatust ega vennastumist, mida korporatiivne mõte just oma alusteks peab. Oma liikmete sihikindel valik ei tähenda kuidagi mitte korporatsiooni püüet end eraldada hulkadest, vaid koosseisu kvaliteedi tõstmist üldsuse heaks ja kasuks. Sest meie eesti korporatsioonid on

Vil. dr. Friedrich Akel.

eranditult rahvuslikud ja nende ümber kogunud jõudude ettevalmistamine ja rakkessepanek üldsuse huvides, on minu teada kõikjal ühingu peasihina kodukorras fikseeritud. Ka ei kaldu tõsine korporant mitte keksivale ennast paremaks-pidamisele ümbruskonnast, kui ta iseteadlikult hoidub sellest, mis talle ei sobi, ehk kui ta teravalt reageerib sellele, mis võõras tavaliselegi aumõistele. Korporatsiooni kui ühingu omapära seisab selles, et ta valib, kasvatab, köidab ühte ja vennas-

tab omi liikmeid, juhtides noori seltsimehelikul vahekorral põhjeneva distsipliini väral julgete, ausate ja teguvõimsate haritlaste ridadesse.

Läinud aegade väärnähtusi ei saa üle kanda eesti korporatsioonidele ning jutud õudsest „joomisest, kaklemisest, hooplemisest“, milles mõned ütlevad nägevat korporatsioonielu peapahet nüüdki veel, on sama õiged nagu jutud sellest, et Aafrikas elatakse inimesesöömisest. Ja kui tullakse ette heitma, et korporatsioon liikmetelt asjata võtab palju aega, mida teised väljaspool korporatsiooni kasutavad teadmiste omandamiseks ja tegetsemiseks üldsuse kasuks ühel ehk teisel viisil, siis võin mina omaaegsete kohta ütelda, et kõige pikemalt pidasid üliõpilase põlve enamikus need, keda korporatsiooni eluavaldused kõige vähem kaasa kiskusid. Leidub kõikjal nokitsejaid, kes korporatsioonis kui ka seltsis võõraks jäävad teadusele, samuti noorsoo kihavale elule.

Igal mehel olgu lubatud oma moe järgi õndsaks saada. Sama õige on aga ka nõue sallivuse järele. Need on meieaegse kultuurilise elu vankumatud eeldused. Korporatsioonide ja eesti korporantide arv Tartu ülikooli juures on lopsakalt kasvanud. Selleks peab ometi olema positiivseid põhjusi, mida vaja ära tunda, et õiglane olla. Heledat rõõmu tunnevad selle üle need, kes korporatsioonist on saanud sisemist rikastumist ja ka välist korrallikkust ja kellele korporatsioon on saanud nagu kandvaks s a m b a k s, millel tugeb suurel määral nende võime ja tahe — olla ausaks, kasulikuks ja haritud liikmeks eesti rahva keskel. Seeütle peavad

Auvilistlane prof. dr. med.
Aleksander Paldrock.

AJAMOÖDU tulbal seistes kerkib mul küsimus, kas on Fraternitas Estica neid paleusi saavutanud, milleks ta asutati ja kuidas peaks tema tegutsemine tulevikus kujunema nende taotlemisel.

tundma rõõnu need, kelle lootus seob meie haritlaspere parima tuleviku korporatiivse mõtte arenemise ja kasvamise külge.

Teised tehku teisiti. Kuid „ärgem tehkem ega jätkem ise endid alatumaks ehk põlatavaks“. Võidelgem kõik oma tubliduse esiletõstmisega. Mitte aga sellega, et endid enesemeelses teistest paremaks peame, teistele kerge käega ette heida-

me upsakat üleolekut. Toetagem noorsoo loomulikku kalduvust — otsida ja leida vanda, mida võimaldab kaasaelamine intiimühingus, nagu seda on korporatsioon. Vennastuse aatest puhumat ei saa keegi noorsoole pakkuda. See on ühtlasi parim side noorte ja vanade vahel, mis teeb üksiku ja hulgad võimsaks ja tugevaks eluvõitluse vastu.

Ja kui Fraternitas Estica täna tagasi vaatab oma mine-

Konvendi lipukirjaks on «Teos õiglane ja vahvas, ustav sulle Eesti rahvas» ja selle lipukirja all on sündinud noorte kasvamine. Aeg näitab mulle, et ainult tahtejõulisi isikuid saab selle lipukirja omandamisele viia ja nii paljudki, kes tahtsid saada frater esticusteks, pidid välja langema ja selle selektsiooni tõttu järelejääjaist on moodustunud tuum Fr. Estica idude edasikandmiseks. Nende paleustega imbunud isikud on saanud teovõimsateks isamaa poegadeks ja aktiivseteks tegelasteks.

Näen, et oma sihi taotlemiseks abinõud õieti valitud on, siis ei leia mina tarvilikuks ka tulevikus neid põhijoontes muuta, vaid veel kindlamalt ajakohaste nõuete täiendusega sihi saavutamiseks rakendada. Selleks püsivust!

Aleksander Paldrock

vikule, siis tunneb ta rõõmu seeütle, et tema poolt omal ajal julgelt ja teadlikult edasikantud ja kustumise eest hoitud tuluke on lõõnud laiaks leegiks meie alma materi rahvarikkas peres. **Crescas in aeternum!**

Jr. Atkel

Alberts Kviesis

Latvia Vabariigi president, Lettonia vilislane.

mõttes tema rohkearvuliste kaasvõitlejate hulgas ja minu paremad õnnesoovid saavad teda tulevasel teel meie sõbra ja liitlase Eesti riigi auks ja eduks.

Vivat, crescat, floreat Fraternitas Estica in aeternum!

Lettonia's sveiciens Fraternitati Esticae.

Kopiga vēsture cauri daudziem gadsimtiem līdzīgā kultūra, kopīgās brīvības cīņas un vienādās tagadnes un nākotnes intereses jo cieši saistījušas igaunu un latviešu tautas, kas sirsnīgā draudzībā sadevušās rokas. Visdziļāk šis jūtas savās sirdīs nes abu tautu studējošā jaunātnē un jo sevišķas draudzības saites saista Fraternitas Estica ar Lettoniu. Šīs saites nav jaunas.

Lettonia tervitus Fraternitas Esticale.

Ūhine ajalugu läbi paljude sajandite, ūhesugune kultuur, ūhine vabadusvõitlus ning ūhised oleviku ja tuleviku huvid on tugevasti sidunud eesti ja läti rahvad, kes südamlikus sõpruses on andnud teineteisele käe. Kõige elavamalt kannab neid tundeid omas südames mõlema rahva ūlikoolis õppiv noorsugu ja erilised sõpruse side-med ūhendavad Fraternitas Esticat Lettoniaga.

Tas sākās jau tad, kad igaunu un latviešu studenti vēl studēja abām nācijām kopīgā Tartu universitatē. Abu tautu studenti tur bija nostādīti ļoti līdzīgos apstākļos. Vinus iedvesmoja karsta mīlestība katrus uz savu tautu un savu zemi. Savas nacionālās apzinas izkopšana un savu nacionālo centienu izveidošana bija abu studējošās jaunatnes mērķi no pašiem pirmajiem laikiem līdz igaunu un un latviešu studentu nacionālo pulcīnu un organizāciju nodibināšanai. Abu grupu centieni atdūrās uz tām pašām pretestībām, pret kurām bij vienādi jācīnās: valdošās vācietības noliedzīšā izturēšanās un krievu administrācijas spaidi. Tā jau no paša saktā gala ir nodibinājusies cīņas brālība starp igaunu un latviešu studējošo jaunātni. Ne vienu reizi vien igaunu students ar Lettonia's ierosiem ir izcīnījis cīņas ar saviem pretiniekiem, un tāpat igaunu studentu atbalsts Lettoniai bieži ir bijis stipra palīdzība. Savu formālo veidojumu igaunu un latviešu studējošās jaunatnes attiecības ieguva ar karteli, ko savā starpā noslēdza Fraternitas Estica un Lettonia 1908. gadā un kas turpinās vēl līdz šim.

Ar Lettonia's pārnākšanu uz Latvijas universitāti Rīgā attiecības starp Fraternitas Estica un Lettoniu nav atslābušas, bet turpinājušās agrākā sirsnībā. Nav pagājuši nevieni abu korporāciju svētki, kad Fraternitas Estica pie sevis nebūtu redzējusi viesus no Lettonia's, vai Lettonia nebūtu varējusi pie sevis uzņemt Fraternitas Estica tautiešus.

Lettonia's 60 gadu dibināšanas svētkos Fraternitas Estica parādīja Lettoniai vislielāko draudzības un uzmanības apliecinājumu kāds vien iespējams un kāds mūsu korporāciju dzīvē ir pavisam atsevišķi stāvoša parādība: tā pasniedza Lettoniai savu zil-zal-balto karogu. No tās dienas, svēti sargājams un cienijams, Fraternitas Estica's karogs cieši piesliedams Lettonia's zil-zil-zelta krāsām stāv līdzās Lettonia's gerbonim, un katrs lettonus, vērodams savas korporācijas svētēkās nozīmes, redz tur arī ciešā vienībā pacelamies Fraternitas Estica's augstāko simbolu.

Tagad ar prieku un sajūsmu steigzoties uz Fraternitas Estica's 25 gadu jubileju Lettonia atbild ar to pašu visaugstāko un dārgāko balvu, kā savas nesatricināmās uzticības un vislielākās draudzības apliecinājumu Fraternitai Esticae.

Lai šī augstāko balvu apmaina rāda, ka tur, kur atrodās Fraternitas Estica's krāsas, vienmēr būs arī Lettonia's krāsas, un kur būs Lettonia's karogs, būs arī Fraternitas Estica's. Dzīves nopietnos brīžos, kā arī svētkos un priekos vienmēr tur kur būs frater Esticus būs arī vienmēr lettonus. Nav tāpēc Lettoniai sirsnīgāka vēlējuma par to ko tā šodien vēlti savai mātai Fraternitai Esticae 25 gadu svētkos:

Vivat, crescat, floreat in aeternum!

Need sidemed pole mitte uued. Need algasid juba siis, kui eesti ja läti üliõpilased alles õppisid mõlemale rahvale ühises Tartu ülikoolis. Mõlema rahva üliõpilased olid seal asetatud väga ühesugustesse oludesse. Neid mõlemaid vaimustas palav armastus oma rahva ja oma maa vastu. Oma rahvusliku iseteadvuse arendamine ja oma rahvuslikkude püüete väljakujundamine oli mõlema noorsoo eesmärgiks algusest peale kuni eesti ja läti üliõpilaste rahvuslikkude ringide ja organisatsioonide kasutamiseni. Mõlema rühma püüded pörkasid samadele takistustele, milliste vastu tuli ühte viisi võidelda: valitseva saksluse eitava ülespidamise ja vene administratiivse rõhumise vastu. Nii on juba algusest peale tekkinud võitluse vendlus eesti ja läti üliõpilaste noorsoo vahel. Rohkem kui üks kord on eesti üliõpilane Lettonia relvadega pidanud võitlust oma vaenlastega, ja samuti on eesti üliõpilaste toetus Lettoniale sageli olnud tugevaks abiks. Vormilise kaju omandasid eesti ja läti üliõpilaste noorsoo suhted kartelliga, millise eneste vahel asutasid Fraternitas Estica ja Lettonia 1908. aastal ja milline kestab tänapäevani.

Lettonia ületulekuga Latvia ülikooli juurde Riiga pole suhted Fraternitas Estica ja Lettonia vahel lõdvenenud, vaid valdanud endise südamlikkusega. Pole möödunud ühtki kummagi korporatsiooni pidu, mil Fraternitas Estica poleks näinud enese juures külalisi Lettoniast, või Lettonia poleks võinud vastu võtta Fraternitas Estica liikmeid.

Lettonia 60-aastaselt asutamise juubelil osutas Fraternitas Estica Lettoniale kõige suurema sõpruse ja tähelepanu tunnustuse, mis üldse võimalik ja milline meie korporatsioonide elus on täiesti eraldi seisev nähe: ta annetas Lettoniale oma sini-rohelis-valge lipu. Sellest päevast peale, pühalikult säilitatuna ja lugupeetuna, seisab Fraternitas Estica lipp, tihedalt liibudes Lettonia rohelis-sini-kuld värvidega, Lettonia vapi kõrval, ja iga lettoonus, vaadeldes oma korporatsiooni pühamaid märke, näeb seal tihedas ühenduses tõusvat ka Fraternitas Estica kõige kõrgemat sümboolit.

Praegu rõõmuga ja vaimustusega rutates Fraternitas Estica 25. aasta juubelile, vastab Lettonia sellesama kõige kõrgema ja kallima andega, kui oma kõigulamatu truuduse ja kõige suurema sõpruse tunnustusega Fraternitas Esticae.

Näidaku see kõige kõrgemate annetuste vahetus, et seal, kus asuvad Fraternitas Estica värvid, alati on ka Lettonia värvid, ja kus on Lettonia lipp, saab olema ka Fraternitas Estica oma.

Elu tõsistel silmapilkudel, nagu ka pidustustel ja rõõmupäevadel alati seal kus on frater esticus, ikka leidub ka lettoonus. Ei ole Lettonial südamlikumat soovi, kui see, mis ta täna pühendab oma õele Fraternitas Esticae 25 aasta pidu puhul:

Vivat, crescat, floreat in aeternum!

P. E. Svinhufvud.

Soome Vabariigi president, Savo osak. auliige.

TERVITUSEKS.

Fraternitas Esticalle, 25-juotista olemas-saoloaan juhlivalle ystävyyskorporatiolle pyydämme lähettää parhaat tervehdüksemme.

Me tiedämme, että korp. Fraternitas Estica perustettiin kansallisissa merkeissä. Tiedämme, että korp. Fraternitas Estica ja sen nykyiset ja entiset jäsenet ovat työskennelleet kansallisissa merkeissä maansa Eestin hyväksi.

Tuossa työssä kuvastuu se vakaumus, että vain lujalle ja tinnimättömälle kansallisuusperustalle kansa voi rakentaa suuren tulevaisuuden, että ylioppilaat ovat velvollisia olemaan ensimmäisiä — kansansa tiennäyttäjiä — tässä työssä.

Me iloitemme siitä, että korp. Fraternitas Esticalla ja sen jäsenillä on tämä vakaumus. Sillä sama vakaumus on meilläkin. Täällä vakaumuk-sessa näemme vankimman pysyvän yhteisymmärryksen ja yhteistoiminnan pohjan niin korporatioillemme kuin maillemmekin.

Täällä uskossa sekä Eestin ja Suomen suureen tulevaisuuteen luottaen lähetaimme veljelliset onnittelumme juhlivalle korp. Fraternitas Esticalle.

SAVOLAINEN OSAKUNTA.

Oma ajaloo esimest veerandsada pühitsevale sõprusliitlasele korp. Fraternitas Estica'le saadame veljesmaalt sõbralikumaid tervitusi.

Meie teame, et korp. Frat. Estica on rajatud rahvuslikule põhjale. Meie teame, et korp. Frat. Estica oma praeguse ja endise liikmeskonnaga on töötanud rahvuslikus meeles oma maa ja rahva tuleviku huvides.

Selles töös kajastub veene, et ainult kindlale ja kõikumatule rahvuslikule põhjale võib rahvas ehitada suure tuleviku; et üliõpilased on kohustatud olema rahvale teenäitajaks selles töös.

Meie oleme õnnelikud, et selline suur veene on olnud korp. Frat. Estica ja tema liikmete tööjuhiks. Ka meid juhib sama siht. Meie näeme selles ühises veendes tugeva põhja ühisele tulevikupüüetele nii mõlemi organisatsiooni kui ka mõlemi maa huvides.

Selles veendes ja usus Eesti ja Soome suurde tulevikku palume Fraternitas Estica peret aastapäevaks vastu võtta Savo osakonna vennalikud tervitused.

SAVO OSAKOND.

Kuhu ulatuvad korp. «Fraternitas Estica» juured.

Korporatiivse ilmavaate arenemiskäik Tartu eesti organiseeritud üliõpilasperes kuni 1907. aastani.

V. Neggo.

Korporatsioon „Fraternitas Estica“ asutamispäevaks loetakse ametlikult 26. aprilli (9. maid) 1907. aastal. Kuid see ei ole kaugeltki ta tekkimise algpäevaks. Juba 12. dets. 1906. a.¹⁾ peale töötab ta oma praeguse nime all, milleks muudeti 31. okt. 1904. a. vastu võetud nimi „Aestia“. Korrapärased protokolleeritud kooskäimised algavad aga veel enne: 12. oktoobril 1904. a., millisest päevast on säilinud esimene protokoll ning missugune päev juriidiliselt peaks võetama korp. „Fraternitas Estica“ asutamispäevaks. Korp. „Fraternitas Estica“ pärastiste asutajate kooskäimised ja sellega ühes kindla grupi moodustumine algas jällegi aga juba palju enne seda, kuigi koosolekute kohta ei peetud veel kindlaid protokolliraamatuid. Neilt päevilt on pärit V. Kurrik'u, J. Lattik'u ja O. Silla korporatsiooni asutamise ettepanek EÜS-i vilistlaste koosolekul 11. märtsist 1904. a. ja dr. A. Paldrock'i samalaadiline ettepanek samale kogule 30. augustist 1900. a. Ent veelgi enam — korp. „Fraternitas Estica“ (alias „Aestia“) tuleb täie õigusega lugeda 22. veebruaril 1890. a. asutatud korp. „Fraternitas Viliensis'e“ (alias „Fraternitas Aestia“ — 19. jaan. 1890. a.) ning selle eelkäijate, 23. mail 1881. a. asutatud korp. „Vironia“ (ja viimase legaliseerimiseks asutatud „Verein studierenden Esten“ — kinnitatud 4. veebruaril 1883. a.), 1873. a. sügisel kujunenud „Konvent Vironia“ ja 26. märtsil 1870. a. esimest korda kokku tulnud eesti üliõpilaste „Esimese kogu“ otseseks järeltulijaks ja nende koondiste kaudsete põhimõtete ja aadete, eriti aga neis kujunenud ja nende elu alust ja tuge moodustava korporatiivse ilmavaate vahendituks edasikandjaks.

Sellest seisukohast vaadatuna ulatub korp. „Fraternitas Estica“ ja temast hiljem tekkiva korp. „Ugala“, kui ka pärast korp. „Fraternitas Estica“ esinemist avalikkuse ees EÜS-ist lahkunud korp. „Sakala“ ning nende siin mainitud org-ide algatusel ellu kutsutud „Eesti Korporatsioonide Liidu“ tekkimise loogiline algmoment tagasi 26. märtsini 1870. a. s. o. esimese eesti üliõpilaste koondise loomispäevani. Ning Tartu eesti üliõpilaskonna ajalugu kuni käesoleva sajandi esimeste aastateni tuleb palju suurema õi-

gusega tunnustada Tartu eesti rahvuslikul alusel teotsevate korporatsioonide ajalooks kui sajandi vahetusel tekkiva uue ideoloogia representandiks väljakujuneva praeguse Eesti Üliõpilaste Seltsi omaks.

Ma tean, et see väide tekitab teatud viisil üllatust, kuna teda varemalt veel kuskil pole avalikult konstateeritud, kuid see on seletav asjaoluga, et teatud põhjusil ja teatud poolt on püütud seda fakti alati katta mingi teda varjava looriga ning asju kujutada hoopis võõriti seisukohast lähtudes. Olgu see seepärast siinkohal kord ometi öeldud lausa välja, kuigi kahjuks selle artikli kitsad raamid ei võimalda selle väite põhjendamist sel määral ja nii üksikasjalikult, kui seda ehk oleks vaja igasuguste väärarvamiste õgvendamiseks, mis aastakümnete jooksul on teadlikult ja teadmatult, kuid järjekindlalt sisendatud ja seetõttu ka sisse juurduvad avaliku arvamuse mõtlemisviisidesse. Enda lohutuseks ses suhtes lubatagu vaid mainida seda, et käesoleva artikli autoril on valminud paljude aastate uurimuste viljana ka seda küsimust üksikasjalikult käsitlev korp. „Fraternitas Estica“ vana ajalugu, mis loodetavasti lähemal ajal juba ilmub trükist ja avab uue pilgu seni mitmes suhtes võõriti käsitletud Tartu eesti organiseeritud üliõpilaskonna arenemiskäiku käesoleva sajandi alguseni ning Tartu vanemate eesti korporatsioonide elluastumiseni.

* * *

Esimesed eesti üliõpilaste koondised.

(„Kalevipoja“ õhtud.)

1870 I — 1873 I

Juba möödunud sajandi algusest saadik oli õige mitmel eesti noormehel läinud korda visa töö ja usinuse, kuid ühtlasi ka just õnne abil rajada endale teed kõrgematesse õppeasutistesse. Enamik neist, pääsedes ülikooli, unustas peagi oma eesti päritolu ja, muutudes sakslasteks, oli oma pärastistes elus, nagu ju harilikult renegaadid alati, tihti tulisemaks eesti rahvustunde avalduste vastaseks.

Ainult mõned üksikud eestisoost haritlased ei unustanud oma isakoda ja oma rahvast ning nimetasid end alati häbenemata eestlasiks, kuigi ka neis suurem jagu, elades lahus oma rahvast, võõrastes oludes ja igapäevases elus vajaliku võõra keelega suus, jäi võõraks rahva elule ja püüetele.

1) Siintoodud kuupäevad on kõik vana kal. järgi.

Alles neist üksikuist üksikud olid need, kes säilitasid oma südame suure armastuse oma viletsas olukorras igapäevase leiva eest võitlevate kaasvendade vastu, armastuse oma emakeele vastu, püüdes nii palju kui neil iganes oli võimalik seda arendada ja olla abiks oma rahva liikmetele nende võitluses parandada oma elujärge, tõusta kõrgemale kultuurilisele astmele ja luua rahvuslikke varasid.

Neist viimaseist tuleks mainida dr. F. R. Fählmann (Tartu ülikoolis 1817—25), Kr. J. Peterson (1819—20), dr. F. R. Kreutzwald (1826—1831), dr. Ph. Karell (1826—32), dr. G. Hirsch (Peterburi sv. arstitead akad. 1848—53), C. Laaland (1843—48), dr. J. Hurt (1859—63), V. Eisenschmidt (1863—67) ning J. Mielberg (1865—69).

Ent seistes elu võitluses üksikute eestlastena, kes selleks ka kindlasti tahtsid jääda, ei olnud neil võimalik koondada enda ümber teisi eestisoost üliõpilasi — mõtteosalisi, kuna neid ei leidunud. . . Vastuoks, paljud neist olid isegi sunnitud astuma võõraste üliõpilasorganisatsioonide liikmeks, et luua endale seda tuge, mida nad vajasisid oma pärastise elujärje seadmiseks. Nii oli näit. Kreutzwald, Karell ja Hirsch korp. „Estonia“ värvikandjad ja Hurt korp. „Livonia“ tegevliige.

Pärast esimest Eesti laulupidu (17.—21. juulini 1869. a.) muutuvad aga ses suhtes ajad. Värske tuulepuhang, mis selle rahvusliku suuretegevõtte kordaminekuga käis üle Eestimaa, tungis ka eesti akadeemilise noorsoo hinge ja tegi ta teadlikuks oma eesti päritolus ja rahvuses. Ning kuigi ta tol ajal polnud veel kuigi rohkearvuline, vaid koosnes ainult mõnest üksikust üliõpilasest, ent siiski ka need üksikud hakkasid juba üksteist otsima ja leidma, looma omavahel tihedamaid sidemeid, rahvuslikus iseteadvuses tõstma pead, mida painutada lõplikult uuesti siitpeale ei lähe enam kellelgi korda.

*

Esimese eesti üliõpilaste koondise mõtte algatajaks oli noor stud. theol. Andreas Kurrikoff, pärit Viljandist, kes esimeselt Eesti laulupeolt kojutulijate jutustusist ammutas kustumatu rahvusliku vaimustuse. Ta oli 1869. a. sügisel astunud Tartu ülikooli ja korp. „Fraternitas Rigensis“esse.“ Elu viimases ei suutnud teda aga rahuldada, kuna ta seal ei leidnud aateliste varade poole püüdmist. Otsides endale mõtteosalisi vanemate üliõpilaste hulgas, jäi ta pilk peatuma sama korp-i endisel liikmel stud. med. Heinrich Rosenthal'il. Ühel 1870. a. märtsikuu õhtul külastas ta H. Rosenthali ja asetaski sellele otsustamiseks küsimuse — kas ei oleks soovitav ja ajakohane lähendada üksteisele eestisoost üliõpilasi ja ühendada neid ühiste huvide taotlemiseks. Viimane haaras vaimustusega mõttest kinni ja üksikasjaliselt pidasid mõlemad nõu, kuidas

seda saaks teostada. Kõige pealt oli vaja leida veel uusi mõttekaaslasi. Neid leitigi viimaks korp. „Frat. Rigensis'e“ liikmeis, vennastes Treffner'eis (Hugo, stud. phil., pärast theol. ja Gustav, stud. jur.) ja stud. pharm. Martin Wühner'is, ning üheskoos otsustasid need üliõpilased, „kes Eesti rahva seas olid sündinud ja ennast oma rahva liikmed tundsid olevat . . . tõiste oma sarnastega ennast ühendada ja üht kogu asutada, kus nemad tõinetõist tundma õpiksid, tõine tõist läbirääkimise ja hää nõu läbi kinnitaksivad ja ühtlasi oma rahva kõige kaunima vanalauluga „Kalevipoeg“ tuttavaks saada püüaksivad.“ Märgitud üliõpilastega liitusid nende kutsel veel tolleaegne „gümnaasiumi koolmeister“ Jakob Hurt, Tartu Peetri koguduse õpetaja Wilhelm Eisenschmidt ja „Eesti Postimehe“ toimetaja J. W. Jannsen, „kui kõige tähtsamad Eesti sugust sündinud mehed Tartus, kes avalikult oma rahva poole hoidsivad ja ilma kartuseta ja kavaluseta rahva õnne taga püüdsivad.“

Mainitud viis üliõpilast ja kolm vilistlast tulid A. Kurrikoffi korteris esimest korda kokku 26. märtsil 1870. a., kui päeval, millal 51 aasta eest Liivimaa kubermangus asuv osa eesti rahvast oli vabastatud orjusest, „et asutada ülikooli haridusega eestlaste tihedam koondis ning harrastada ja hoida elus rahvuslik kokkukuuluvus ka meeste hulgas, kes end pühendasid teaduslikule tegevusele.“

Võeti nõuks kord nädalas ühel õhtul tulla kokku kordamööda ühe kaasvõitleja juurde, seal tundi kaks J. Hurda juhatusel lugeda Eesti rahva-eepost „Kalevipoega“, „mis kõigile oli alles vähe tuttav“, ning ülejäänud osa õhtust veeta mõnustasti juttu vesteldes ühises laudkonnas.

Röömsa meelega asuti kavatsuste teostamisele. Käidi innuga koos ja loeti „Kalevipoega“. Eriti elavaks ja kaasakiskuvaks kujunes aga teine, n. ö. „lõbuline“ osa õhtuist. Kõneainest polnud siin ialgi puudus. „Loetud osa pakkus tihti võimaluse valgustada üksikuid kohti põhjalikult või arutada üksikasjalikult vanade eestlaste muinasjutte ja kombeid. Sagedamini moodustasid aga päevasündmused ja jutustused rahva elus ettelevatavate ühe laialdase kõneaine. Kõige elavamalt võeti põhjalikule sõelumisele aga haritud eestlaste vahekord ühelt poolt rahvaga, ning teiselt poolt teiste rahvaste, eriti sakslaste haritud seltskonnakihtidega. Viimane küsimus oli rahvuslikule üliõpilaskoondisele kõige suurema tähtsusega ning andis seepärast kõige tihedamini põhjuse sõbralikuks mõtte vahetuseks.“

Sel kombel möödus 1870. a. esimene poolaasta. Pärast seda kui korda mööda üks õhtu nädalas oli veedetud koguse kuuluvate üliõpilaste juures, oldi kahel õhtul ka Jannseni ja Hurda juures koos, kus koosolekuist elavalt võtsid osa ka Jannseni kaks tütar, Lydia¹⁾ ja Eugenie.²⁾

1) Luuletaja Lydia Koidula.

2) H. Rosenthali pärastine abikaasa.

Sel poolaastal kogu liikmete arv ei tõusnud, kuigi mitmel puhul arutati ka küsimust, keda ehk veel kutsuda võtma osa. Ent osalt ei leidunud tol ajal tõepoolest sündsaid mehi, osalt takistas uute juurdetulekut aga ka omavahel sõlmitud kokkulepe, „et keegi ei või uueks koosoleku liikmeks saada, keda mitte kõik koosoleku liikmed ühel meel ja häälele ei soovinud.“ Seega ühe hääle vastuseisimine tähendas juba tagasilükkamist. Säärane ettevaatlik olek oli väga mõistetav, kuna kogul puudus seaduslik alus ja kooskäämistele siht oli rahvuslik, missugune asjaolu üksinda juba tolle aja võimumeeste silmis tähendas kuritegu. Seepärast võidi uuteks liikmeteks võtta vastu ainult neid, kes olid kõigile hästi tuttavad ja keda kõik ühtviisi täielikult võisid usaldada. Sääraseid aga, nagu öeldud, ei leidunud.

Poolaasta lõppemisega tuleb loomulikult ka vaheaeg kooskäämistele, mis igale osavõtjale jäid elavalt meelde, kuna seal „sõbraliku oleku ja lõbusa jutuga tõsine viis ja tegev vaim ühendatud sai“. Ohtutel käsitletud kõneained pakkusid kõigile „igas suhtes rikkaliku toidu vaimule“ ja sundisid järelemõtlemisele. „Nad ei olnud mitte ainult mõnurikkad ja värskendavad, vaid kindlustasid ka eluvaateid ja edendasid iseloomu kujunemist. Neis ei puudunud seltsimehelik mõnus, siiski erinevad nad aga vestluse sisu poolest tunduvalt teistest üliõpilaste joomaõhtuist.“

Kuid enne laialimineku suvevaheajaks algatab noor ja väikearvuline esimene eesti üliõpilaste koondis veel ettevõtte, mis eesti rahvusliku ärkamisaja suhtes pidi omandama suure ja laialaulusliku tähtsuse. See oli nimelt ühine väljasõit Viljandimaale 1870. a. suvel, Helmesse ja Tarvastusse, kus ühes teiste tolaeagsete eesti avaliku elu tegelastega pandi alus „Eesti Kirjameeste Seltsile“ ja „Eesti Aleksandri kooli peakomiteele“. Nende asutiste ellukutsumisega oli väike üliõpilaste koondis muutunud tähelepanuäratavate tegude hälliks. Eesti Aleksandri Kooli komiteedes kujunes ja arenes rahva pärsine poliitiline ja kultuuriline elu. Helmes ja Tarvastus sõlmitud kokkulepped kujunesid sihtjooneks igale edaspidisele rahvuslikule tööle.

1870. a. sügisel poolaastal algasid väikese eesti üliõpilaste ringkonna kooskäämist uuesti, kuid palju vähema innuga kui enne. J. Hurt ja J. W. Jannsen ei saanud enam mahti endiselt võtta neist osa, kuna suvel Viljandimaal korraldatud koosolekute otsused neile olid veeretanud suuri vastutusrikkaid rahvuslikke ülesandeid. Ainult harva leiavad nad aega oma nooremate sõprade jaoks, ning mitmed järjekordsed koosolekud jäävad seetõttu isegi hoopis pidamata. Gustav Treffner jääb hoopis eemale, kuna teda selleks nähtavasti sunnitakse korp. Fr. Rigensise poolt. Koosolekuid, mis küll enamasti väikesearvulised, peetakse siiski võimalust mööda edasi. Neist võtab nüüd vahel ka C. R. Jakobson osa, kui ta juhtub viibima Tartus.

Järgmisel, 1771. aastal, jääb juba „Kalevipoja“ lugemine hoopis ära, kuna J. Hurt, kelle töö rahvuslike ülesannetega kasvab päev-päevalt, ei saa enam üldse aega ilmuda üliõpilaste kooskäämistele, ning neil puudub vastav isik, kes teda vähegi suudaks asendada. Käiakse niisama vahel koos mõnusasti aega viitmas. Võetakse isegi mõned uued liikmed vastu: Vilfrid Luik, med., kes aga peagi siirdub Riia politehnikumi, Carl Johansson, theol., ja Julius Johansson, theol., kes aga mõlemad õige peagi jäävad kogust eemale „leige oleku pärast.“

1871. a. teisel poolaastal lõpetasid H. Rosenthal ja M. Wühner oma õppimise ülikoolis ja lahkusid Tartust. Uusi tegevamaid liikmeid juurde ei tulnud. Ja nõnda näib suure vaimustusega alustatud ettevõtte olevat lõplikult määratud surmale. 1872. a. kevadisel poolaastal igatahes enam kooskäämist ei korraldata, igaüks elab jälle endamisi üksikult oma isikliku elu.

Varjusurmas suikuv eesti üliõpilaste koondis hakkab uuesti avaldama elumärke 1872. a. sügisel. A. Kurrikoff astub ühendusse üliõpilaste Johannes Kergi, theol., Michael Jürmanni, theol., ja Carl Krooni, med., ning alustab nendega uuesti kooskäämist. Loetakse jällegi ühiselt „Kalevipoega“, kuigi ilma J. Hurda seletusteta, kuna viimane on siirdunud Otepäasse õpetajaks, ning harjutatakse end emakeeles „Saksa keelest Eesti keelesse tõlkimise“.

Ka Hugo Treffner astub hiljem jälle kogu liikmeks, kuid C. Kroon seevastu jääb peagi jälle leiguse pärast eemale.

Nõnda elatakse väikeses kogus vaikselt koos kuni 1872. a. kevadise poolaasta lõpuni. Kuid uue algava poolaastaga tuli uus elu.

Konvent «Vironia».

Korporatiivse elu alged Eesti üliõpilaskonnas.

1873 II—1881 II.

1873. a. sügisest alates omandab seni rohkem perekondlikku laadi kandev eesti üliõpilaste koondis, milles, peale mõnusa ajaviite harrastamist, taoteldi peamiselt oma rahva keele ja meelega tutvumise seotud sihte, juba kindlama ja korraldatud ilme. Koondise nimetusena võetakse isekeskis tarvitusele „Vironia“ (1873 II¹), valitakse selle elu juhtivaid ametnikke (1873 II), koosolekute kohta hakatakse järjekindlalt kirjutama protokolle (1875 I), töötatakse välja põhimõtted (1873 II) ja mitmesugused sisemist elu korraldavad seadused ja määrused (1875 I), pannakse maksma sisemine aukohus (1875 I), konvendi määruste ning üliõpilasriigis (Burschenstaat) ja ühis-konnas maksvate kommete vastu eksinud liikmeid

1) Tarvitatakse ka nimetusi „konvent“, „meie konvent“ ja „konvent Vironia“.

Surma läbi lahkunud liikmeid:

Stud. jur. Elmar Jürmann
Stud. theol. Karl Ploom
Stud. med. Richard Anni
Vil. cand. jur. Moritz Rose
Vil. õpetaja August Pass
Vil. õpetaja Friedrich Palsa
Vil. dr. Ernst Härms
Vil. cand. pol. oec. Artur Carl Normann
Auvil. dr. Heinrich Rosenthal
Stud. theol. Hans Leppik
Stud. med. Roman Ulja
Stud. jur. Uno Lipp
Stud. med. Edmund Kasemets
Vil. õpetaja Eduard Terras
Vil. õpetaja Rudolf Hurt
Vil. õpetaja Julius Tiedemann
Stud. med. Hugo Lank
Stud. jur. Magnus Laamann
Stud. med. Heinrich Rammul
Stud. med. Arno Kasper
Stud. jur. Konstantin Linnamägi
Stud. chem. Helmut Birkenthal
Vil. õpetaja Arnold Laur
Vil. õpetaja Leonhard Hesse
Stud. jur. Johannes Otsing
Stud. jur. Aleksander Reimann
Vil. cand. math. Voldemar Kurrik
Vil. med. Johannes Simastel
Vil. praost Karl Wöhrmann
Stud. math. Boris Weidenbaum
Stud. rer. merc. Rudolf Kirsipuu
Stud. math. Rudolf Romet
Vil. piiskop Oskar Palsa
Vil. dr. Hans Rängel
Vil. cand. phil. Heinrich Bauer
Stud. jur. Karl Richard Wahter
Vil. jur. Otto Peterson
Vil. dr. Albert Otsing
Vil. cand. rer. nat. et rer. silv. Julius Kitsing
Stud. ing. Karl Artur Berg
Stud. jur. Helmut Ibrus
Vil. rer. merc. Konstantin Wost
Stud. jur. Reinhold Grant
Stud. jur. Eduard Kuperjanov
Vil. jur. Hendrik Kurm

mälestab korporatsioon Fraternitas Estica konvent ja vilistlaskogu.

võetakse vastutusele ja karistatakse kuni väljaheitmisega, seatakse sisse noorliikmete (rebaste) instituut (esim. olderman Carl Rosenthal, jur., 1875 I) ja hakatakse neid järjekindlalt kasvatama (rebaste seadused 1875 I).

Konvent „Vironia“, kuigi päris alguses veel mitte selle nime all, asutajateks on 8 meest: üliõpilased Andreas Kurrikoff, theol., Hugo Treffner, theol., Michael Jürmann, theol., Johannes Kerg, theol., Carl Kroon, med., Gustav Treffner, jur., Tartu Ülikooli eesti keele lektor dr. phil. Mihkel Weske ja seminari õpilane Johann Kunder, viimased kaks „priitahlikkude osavõtjatena“. Samal poolaastal võeti uteks liikmeteks veel vastu, kusjuures ettevõtte pärast tarvitati endiselt põhimõtet, et see pidi sündima kõigi konvendi liikmete nõusolekul, üliõpilased: Eduard Pielberg, theol., Adolf Sachsendahl, med., Julius Wichmann, jur., Max Põdder, theol., Pulkovo meteorol. observ. assistent Karl Mielberg ja algkooliõpetajad Rudolf Kallas (pärast stud. theol.), Karl August Hermann (pärast stud. theol.), Carl Niggol ja Peeter Abel.

Konvendi esimeheks valitakse eesti üliõpilaste koondamise mõtte algataja Andreas Kurrikoff ja „kirjaseletajaks“ dr. Weske. Auliikmeteks valitakse J. Hurt ja W. Eischenmidt.

Kokku tulla otsustatakse esialgu endiselt üks kord nädalas, kusjuures kokkutulemist „aeg pidi viidetud saama“ järgmiselt: 1. „Kalevipoja“ või mõne muu vana rahvalaulu või mõne eestikeelse raamatu lugemine; 2. eestikeelsete laulude neljal häälel laulmine, kusjuures nende tekst tuleb õpida pähe; 3. lõbusa jutu vestmine.

Konvendi esimese esimehe poolt seatakse kokku eesti üliõpilaste koondise „põhjused ja säädused“. Nad koosnevad kümnest punktist ja kiidetakse kaasvõtjate poolt heaks. Tähtsamateks „põhjused“ neis on: konvendi liikmed tunnistavad, „et nemad oma rahva, s. o. Eesti rahva liikmed on, et nemad oma Emakeelt põlata ega unustada ei tohi, vaid aus sees pidada, et nemad sellest vaimuharimisest, kellest nemad võõras keeles on osa saanud, edaspidi oma rahvast tahavad loomulikult viisil, see on tema omas keeles, osa võtta lasta, et nemad nendasama kui oma isa ja ema põlgamist nenda ka oma rahva põlgamist häbiks peavad, et nemad üleüldse igapidi oma rahva (Eesti rahva) edasisaamise eest hoolt kanda tahavad, nõnda palju kui keegi jõuab“ (§ 1). Konvendi liikmed peavad „kui mehed, kes õigust tehes, kartmata“ püüdma „ikka julget, ausat meelt üles näidata ja oma mehe au hoida sõnas ja teos, võeraste ja iseenese vastu“. Igauks hoidku end „ropu elu ja kõlbmata oleku eest“ ning „püüdku Eesti nimele ja isamaale au aga mitte häbi teha“ (§ 6). Iga konvendiliige peab töötama oma ausõnaga, „et tema oma parema mõistuse ja tahtmisega“ tahab täita „põhjussaadusi“, „ja neid salaja pidada,“ ka siis kui tema

ehk edespidi konvendi liigete hulgast peaks lahuma (§ 9).¹⁾

Agaruse ja usinusega korraldab konvent „Vironia“ oma sisemist elu „ikka täielikumaks, selle juures autoriteetlikke üliõpilasuühisusi — korporatsioone — eeskujuks võttes. Aastate jooksul tekitab“ „kõik ametid, mis korporatsioonides olemas, ning hakkavad valitsema kombed ja viisid, mis korporatsioonidele omased“.

Üldse muutub aja jooksul elu konvendis, vaatamata sellele, et tal puudub juriidiline alus kinnitamise näol, selliseks, nagu mõnes avalikus korporatsioonis: võetakse liikmemakse, määratakse rahatrahve, karistatakse liikmeid ja „isegi mitte-üliõpilasi“ rukkimisega jne., poolaastate lõpul peetakse ühiseid koosviibimisi, kusjuures lauldakse kommertsilaulu: „Vaigistage kõne kõmu“²⁾ jne.

Olgu siiski tähendatud, et algusest peale valitseb püüd muretseda n. ö. „põranda all“ töötavale organisatsioonile seaduslik alus. Kuid raske on selle teostamiseks leida õiget teed. Kindel on igatahes see, et juba esimestest päevadest alates nii mõnelgi mõlkus mõttes kõige loomulikum selle keerdküsimuse lahendus — „astumine üldisesse üliõpilaste riiki (Buschenstaat) täieõiguslise ja avalikult igapidi teistega üheväärliseks tunnustatud osakonna (s. o. korporatsioonina).“³⁾

Kuid selle n. ö. loomuliku lahenduse teostamine oli igatahes esialgu seotud ülepeaastatute raskutega. Korporatsioonina ülesastumine oli tol ajal maksvate kommete ja vaadete järgi võimalik ainult juba teotsevate korporatsioonide vanematekogu (Chargierten-Convent) nõusolekul, kusjuures nõuti, et avalikult korporatsioonina üles astuda tahtev üliõpilaste koondis pidi sellekohase soovivaldisega esinema Ch! C! ees, millele asutajatena pidid kirjutama alla vähemalt 30 täisõiguslikku (s. t. säärast, kes juba vähemalt kaks semestrit olid olnud immatrikuleeritud Tartu Ülikooli juures) ja laitmatut üliõpilast. Alles Ch! C! nõusolekule võis järgneda kinnitus ülikooli valitsuse poolt. Leida aga 30 täisõiguslikku eesti soost üliõpilast, kes oleksid olnud nõus hakkama rahvusliku korp-i asutajaiks, oli eesti üliõpilaste koondamise alguspäevil hoopis võimatu. Loomulikult oleks võidud minna ju ka veel teist teed — kuulutada asutatav korporatsioon rahvusvaheliseks ja hankida asutajaid ka teiste rahvuste hulgast. See tee oli võimalik, kuid ta oli ühtlasi ka äärmiselt kardetav, kui taheti jääda ustavaks oma põhimõtetele. Säherdusele teele võis asuda ainult

1) Samad põhimõtted, mis pandi kirja esimese eesti üliõpilaste koondise algataja A. Kurrikoff'i poolt, jäävad aastakümnete kestes Tartu eesti üliõpilaskonna elukorralduse alusteks ning leiduvad ka korp. „Fr. Estica“ kodukorras.

2) Dr. M. Veske poolt saksa „Landesvater'i“ laulu: „Alles schweige, je der neige“ alusel luuletatud venustuslaul vastava tseremooniaga.

3) Varematal aegadel hüüdsid eesti üliõpilased korporatsiooni „osakonnaks“, nähtavasti soome üliõpilaskorralduste nimetuse „osakunta“ järgi. Seega on sõna „osakond“ siin ja hiljem identne sõnaga „korporatsioon.“

Fraernitas Estika pere ülesastumise päeval 9. V 1907. a.

siis (nagu seda ju pärast tehtigi korp. „Vironia“ ja korp. „Fraternitas Viliensise“ asutamisel), kui tunti endas sarnast jõudu, et pärast kinnitamist eesti rahvuslikul alusel seisev osa asutajaist loodud organisatsioonis kindlasti oleks jäänud pere-meheks. Säärast jõudu aga endas esialgu igatahes ei tuntud, ning seepärast tuli ses suhtes tahes-tahtmata jääda äraootavale seisukohale, koguda jõudu, koondada sihikindlalt enda ümber kõiki, kes eesti üliõpilaste hulgast selleks näisid kõlbulised, kasvatada neid ja valmistada neid ette nende vastutusrikkale ülesandele.

Nõnda elati siis „põrandaaluse organisatsioonina“ endamisi pikki aastaid ja oodati paremaid aegu. Kuid 1879. ja 1880. aastal tekkisid ärevad ajad. Nihilistid hakkasid end tol ajal Venemaal energilisemalt liigutama. 19. nov. 1879. a. ja 5. veebr. 1880. a. pandi keisri peale toime atentaadid, millest ta küll ühes perekonnaga õnnelikult pääsis, kuid nende sündmuste tagajärjel hakati igal pool nuhkima salaseltside järele. Loomulikult muutus nüüd ka konvent „Vironia“ seisukord täbaraks. Linnas oli ta olemasolu saanud laiemalt teatavaks ja oli karta kõige halvemal. Seepärast lõpetatakse mitmel puhul kooskäimised, dokumendid ja protokollid toimetatakse „kindlasse paika“ ning kui möödapääsematult on vaja tulla kokku, jäetakse protokollid kirjutamata, ainult kirjatoimetaja teeb endale mõned märkmed märkmikesse, mille najal ta hiljem, kui

ajad jälle muutusid soodsamaiks, püüdis protokolle rekonstrueerida. See oli n. n. „interimide“ ajajärk.

Kuid teatud hea külg neil interimiaegadel oli siiski. Kõigile sai lõplikult selgeks, et ilma „seadusliku aluseta“ konvendi tulevik on vahetpidamata kaalul. Seepärast hakatakse nüüd juba täie teadlikkusega valmistuma iseseisva korporatsioonina ülesastumise vastu. Selleks olid nüüd ka juba kujunenud paremad eeldused kui enne. Konvent oli sisemiselt tugevnenud, korraldanud oma elu korporatiivsele alusele, liikmete arv oli kasvanud, liikmed ise muutunud iseteadlikumaks, omandanud arenenumad vaated, tihedasti kittunud üksteise külge, moodustades ühtlase, tugeva terve, mida murda ei olnud enam nii kerge. Tundes oma kasvanud jõudu hakatakse harrastama ja harjutama neid kombeid ja võtteid, mis näisid olevat tarvilikud enda igakülgseks maksmapanemiseks üliõpilasriigis. Suurt osa hakkavad etendama omavahelised vaimuteravuse harjutused näaklemiste ja tülide näol, terav aumõiste väljaaremine, rebaste kasvatamine ja kõigi liikmete piinlik distsiplineerimine. Ent kuna kõike seda toimetatakse sisuliselt ausa, vennaliku üksteise poole hoidmisega, siis ei lahuta need alatised hõõrumised konvendi liikmeid üksteisest, vaid vastuksa, ühendavad neid seda tugevamate sidemetega.

Kõigil on tundmus ja teadmine, et aeg on küps. Ning siitpeale algabki uus ajajärk

eesti üliõpilaskonna organiseerimise puüetes.

Osakond (korporatsioon) «Vironia».

1881 I—1882 I.

Avalikult teotseva ja üliõpilasriigi poolt kõigiti tunnustatud korporatsiooni asutamise vajadus oli, nagu juba öeldud, 1881. a. kevadise poolaasta jooksul saanud kõigi konvent „Vironiasse“ koondunud eesti üliõpilaste kindlaks veendumuseks. Sellele veendumusele antakse siis ka viimase poolaasta „erakorralisel“ koosolekul, 23. mail (v. kal.) 1881. a. reaalne kaju seeläbi, et ühel häälel otsustatakse asuda korporatsiooni asutamisele. Eriliselt mõjus selle otsuse tegemisele kaasa eelmisel koosolekul (12 mail) konvent „Vironia“ esimeheks valitud noor ja tuline usuteaduse üliõpilane Aleksander Mõtus (ka Mettus), kellele pidi saama osaks mängida silmapaistvat osa pärastises korp. „Vironia“ elus. Ta oli intelligentne, tahte- ja teojouline, kartmata ja sirgejooneline kõigis oma tegudes ning suur rahvuslane.

Korporatsiooni asutajatena kirjutavad 23. mail 1881. a. oma nimed protokolliraamatusse kõik koosolekust osavõtnud 15 meest: Johann Bergmann, theol., Fernando Buschmann, theol., Friedrich Ederberg, theol., Matthias J. Eisen, theol., Peter Hellat, med., Georg Koik, theol., Leonhard Hesse, theol., Aleksander Mõtus, theol., Aleksander Mohrfeldt, theol., Heinrich Raska, theol., Aleksander Sõrd, theol., Nikolai Sõrd, med., Alfred Sperrlingk, med., Julius Tiedemann, theol. ja R. Jürgenson, phil. Iga liige kohustub andma 100 rubla ülesastumise kulude katmiseks; vilistlastelt, kellele otsustatakse korporatsiooni asutamise kavatsusest teada anda, loodetakse saada lisa.

Juuni kuu keskpaiku (14. VI 1881) pööratakse juba kõigi konvent „Vironia“ seniste vilistlaste ja veel mõne tähtsama eesti akadeemilise kodaniku poole üleskutsega astuda „Vironia osakonna vilistlaseks“, milles selgitatakse, miks korporatsioonid üldse ellu tõusevad ning milleks vajatakse ka üht eesti korporatsiooni. „Ka meie Eesti üliõppijad ei tea paremat nõu võtta. Kuidas muidu oma rahva noori liikmeid korralikule elule juhatada ja neid kõikide nurjatute tuulte ja seltside eest hoida, kui meie mitte avalikult neid ausa, seadusliku elule ei kogu? Sest oleme meie mõned tutvud Virulased nüüd nõuks võtnud avalikult kui korporatsioon üles astuda niipea kui iial võimalik.“ „... nii lihtsalt kui võimalik tahame elada Eesti põllul tööd tehes, kõikidest tülidest ja kõrgistamistest eemal. Meie juht- ja põhjusemõte on, Eesti üliõppijaid truudeks ja tublideks isamaa armastajateks riigiliikmeteks kasvatada headuse, teaduse, seaduse põhjusel.“

See üleskutse leiab vilistlaste ringides elava vastukõla. Pea eranditult haaravad kõik vaimustusega üleskerkinud mõttest kinni ja lubavad korporatsiooni toetada nii kõlbliselt kui aineliselt.

Järgnev, 1881. a. sügisene poolaasta möödub täielikult korporatsiooni tähe all.

Kõvemaks pähkliks korporatsiooni asutajaile on nõudmine esitada Ch!C!-le 30-ne vähemalt kaks semestrit immatrikuleeritud olnud üliõpilase allkirjad. Kuna oma liikmetest ei jätku, ollakse sunnitud neid hankima väljaspoolt. Kuid kuna ka sel kombel ei suudeta nõuetavat arvu komplekteerida eesti üliõpilaste hulgast, siis ollakse sunnitud loobuma puhtrahvusliku korporatsiooni asutamise mõttest ning võtma asutajate hulk ka muulasi (lätlasi ja sakslasi, viimaste hulgas isegi mõned mõisnikud. Ent selle paratamatusega lepiti pea, kuna teiselt poolt loodeti asutatava korporatsiooni puhtrahvusliku ilme kaotamisega sellele tasandada teed ta kergemaks tunnustamiseks. Pealegi taheti kujuneva olukorraga leppida vaid kinnitamiseni ja, see saavutatud, kohe asuda võõraste olluste kõrvaldamisele, mida avaldab ilmselt asjaolu, et asutatava korporatsiooni ametlikuks keeleks tunnustati (A. Mõtuse vastuolekul) saksa keel „nii kaua kui osakond veel kinnitatud ei ole“. Ent nagu pärast selgus, osutus just see muulaste liikmeksvõtmise samm korporatsiooni asutajaile saatuslikuks, kuna enamjagu neist liitunud muulasist osutusid lihtsateks provokaatoriteks.

On arusaadav, et sääraselt kujunenud olukorras ei tahetud kõiki asju avalikult arutada asutatava korporatsiooni koosolekutel, milledest muulaste-asutajatele täieõiguslikkude liikmetena osavõtmist ei saadud keelata. Seepärast otsustati jätta alles ka senine konvent „Vironia“, kuhu liikmeteks pidid kuuluma vaid selle endised liikmed — eestlased, kes siis siin isekeski küsimusi, mis polnud määratud muulaste kõrvaldele. Kuid et sellele „konvendile konvendis“ anda teiste silmis süütum ilme, otsustati senine konvent „Vironia“ ristida ümber asutatava korporatsiooni „Kirjanduse-õhtu“, s. t. asutiseks, mis näiliselt pidi taotlema „vaid kirjanduslikke sihte, tegelikult aga andma võimaluse kõikide tähtsate küsimuste omavaheliseks läbikaalumiseks.

Nii kujunes siis asi järgmiselt:

Asutatava korporatsiooni liikmed (eestlased ühes muulastega) moodustavad n. n. „Suure kogu“, mille ametlikuks keeleks on saksa keel. Selle kõrval teotseb „Kirjanduse-õhtu“, mille liikmeks peavad olema kõik „Suure kogu“ liikmed, „kes Eesti kannust võrsunud“, ning võivad olla ka muulased, „kui mitte Kirj. seltsi häälte paljus nende vastu ei ole.“ Ametlikuks keeleks on siin eesti keel ja selles peab valitsema eesti meel. Korporatsiooni põhikirja võetakse märkus, et „Kirjan-

Fraternitas Estica vilistlaspere ülesastumis-päeval.

Seisavad vasemalt paremale: Heinrich Bauer, cand. phil., dr. Gustav Reimann, dr. med. Aleksander Paldrock, dr. Raimond Thar, Olaf Sild, theol.
Istuvad: Johan Keerig, theol., Rudolf Hurt, theol., dr. Heinrich Rosenthal, dr. Friedrich Akel, dr. Karl Reinhold, Aleksander Kapp, theol.

duse-õhtu“ peetakse eesti keeles ja põhjendatakse seda sellega, et „osakonnalised juba nüüd harjutavad Eesti keeles tulevase elu pääle.“ Kummalgi on oma juhatus, koosolekud ja protokollipidamine. „Suur kogu“ ajab oma asju üldise üliõpilasseaduse (Allgem. Burschen-Comment) alusel, „Kirjanduse-õhtu“ senise konvent „Vironia“ põhikirja ja kodukorra põhjal.

„Kirjanduse-õhtu“ koosolekutel sõelutakse esiteks kõik päevakorral olevad küsimused läbi ja võetakse nende kohta kindel seisukoht. Selle seisukohaga esinetakse siis „suures kogus“, ja kuna „Kirjanduse-õhtu“ liikmed siis on enamuses, surutakse siin ühemeelselt oma positsioonid läbi. Nõnda sünnib ka kolme „esimese osakonna liikme“ äramääramisega, kes siis peavad valima teised asutajad. Nendeks kolmeks määratakse: L. Hesse, A. Mõtus ja A. Sperrlingk.

Esimesel korporatsiooni asutajate ehk „Suure kogu“ koosolekul, mis peetakse 17. sept. 1881. a. A. Mohrfeldt'i korteris, otsustatakse asutatava korporatsiooni nimeks „jätta“ Vironia. Värvideks määratakse sinine-must-valge värvid, mis sest ajast on püsinud Eesti rahvuslike värvidena. Nõnda on siis väike, vaid paarikümne-

heline eesti korporatsiooni asutajate kogu andnud meie praegusele riigile ühe tema tähtsamaist sümboleist, riigilipu. Vaevalt küll võisid tolleaegsed värvide määrajad tulla mõttele, millise tähtsa ja põhjaneva toiminguga nad tol korral tulid toime¹⁾.

Miks just valiti need värvid ning millise sisu andsid neile nende valijad, pole enam hästi võimalik kindlaks määrata.

Valge asemel näib kõne all olnud olevat ka roheline, millest annavad tunnistust mitmed „lipulaulud“, mis olid loodud juba enne korp. „Vironia“ värvide lõplikku kindlaksmääramist. Igatahes on üks selge, et juba mõnda aega enne tegelikule korporatsiooni asutamisele asumist konvent „Vironia“ liikmed peavad olema sõelunud värvide küsimust, kusjuures nad algusest peale valitavaid värve käsitasid Eesti rahvuslike värvidena, mille kandmiseks nemad, kui ainukesed koon-

1) Olgu siinkohal tähendatud, et kogu Eesti riigi kestvuse ajal EÜS-i ringkonnad alati on püüdnud seletada, et EÜS on see, kes Eesti riigile on andnud rahvusliku värvid järjekorras. Kuid, nagu siin näeme, ei vasta see tõele, sest Eesti pärastiste rahvusvärvide valiku ajal ei olnud EÜS-i üldse veel asutatudki.

dunud eesti akadeemilised kodanikud, tunnevad end ainuüksi õigustatuiks, sest muidu:

1) ei oleks olnud võimalik, et korporatsiooni asutajad, kui nad enne poleks arutanud värvide küsimust, oleksid saanud otsustada ära säärase tähtsa küsimuse, kui seda on värvide küsimus, kohe esimesel koosolekul ja kohe ühe ropsuga määrata endale kindlaks värvid, mis pärast jäidki maksvaks;

2) ei oleks olnud võimalik, et J. Bergmann kevadel 1881 ja tundmatu „b“. 1882. a. sügisel oma värvidele: sinine-must-roheline pühendatud luuletistele oleks andnud pealkirjaks „Eesti lipp“¹⁾, kui nad neid poleks käsitanud rahvuslike värvidena, millede kombinatsiooni aga viroonlased nende elustamiseks töid muudatuse: rohelise asemel valge, mis jäigi püsima.

Korp. „Vironia“ aastapäevaks määratakse 26. märts, kui päev, millal tekkis esimene eesti üliõpilaste organisatsioon ning millal vabastati eesti rahvas orjaikkest.

Nagu mitmed vilistlased (dr. H. Rosenthal, dr. K. A. Hermann) soovitanud, astutakse ühendusse lätlastega, et ka nemad ühel ajal „Vironia“ga esineksid Ch! C! ees, mis läbi loodetakse kergemini pääseda sihile. Lätlased on sellega esialgu väga nõus. Esinevad isegi ettepanekutega, et eesti ja läti korporatsioonid oma sisemises korralduses talitaksid kumbki üksikult omaette, välises aga koos, moodustaksid ses suhtes nagu ühise terviku. Üheskoos kannaksid nad kõik representeerimiskulud, kasutaksid ühist konvendikorterit, peaksid ühist kõrtsi (Stammkneipe) jne. Need ettepanekud on viroonlastele väga vastuvõetavad, kuna üle 60-ne mehe koos moodustaksid suurema jõu, millega tõsiselt tuleb arvestada, kulude küsimus muutuks märksa kergemaks ning väljaspoole eestlaste-lätlaste ühine kogu ilmutaks rohkem rahvusvahelist laadi.

Kui aga lätlastega asutakse pidama üksikajalisemaid läbirääkimisi, selgub õige pea, et kõigist neist kavatsusist ei tule midagi välja, et on vaja „esialgu ainult oma jõu peale loota“.

Näib tõenäolisena, et selle lätlaste koostöötamisest taganemise põhjused asuvad sügavamal. On päris selge, et „Vironia“ vastu oli Ch! C!-s loodud front juba enne nende avalikku esinemist, et nende kohta oli nii-öelda — otsus juba valmis. Selle ette ära tehtud otsuste teostamine võis aga Ch! C!-le muutuda raskeks, kui tal tuli teha tegemist eestlaste-lätlaste ühise suure perega. Divide et impera, mõtlesid nad ka seekord ja suutsid nähtavasti mõjustada lätlaste seevõrra, et need end ootamatult löid eestlastest lahku. Tegur, millega nad suutsid mõjustada sellaselt lät-

1) Korp. „Vironia“ asutajaliikme J. Bergmanni „Eesti lipp“, M. J. Eiseni kogus „Eesti Luuletused“, 1881. a. lk. 29 (tsensori poolt lubatud, nii siis käsikiri juba valmis olnud, 6. apr. 81) ja tundmatu luuletaja (alkiri —b—) „Eesti lipp“, ajakirjas „Meelejahutaja“, 4 aastak. nr. 9 (tsens. 11. det. 82).

lasi, oli arvatavasti see, et nad neile nende enda kinnitamise tegid kahtlaseks, kui nad peaksid minema koos eestlastega. Kas nad tol ajal juba olid otsustanud lätlaste kinnitada, on kahtlane. Nad ehk lootsid, neid teineteisest lahutades, nii eestlasi kui lätlasti jätta kinnitamata, kuid kuna pärastpoole nende provotseeriv ja sihilik ülesastumine eestlaste vastu läks juba liiga ülekäte ja muutus juba liiga silmatorkavaks, siis ei saanud nad oma „erapooletuse“ ja „honorikkuse“ renomeed enam muul viisil päästa, kui pidid juba tahes-tahtmata kinnitama lätlaste korporatsiooni „Lettonia“, s. t. lunastama vekslit, mille nad ehk muil tingimustel oleks jätnud rahulikult lunastamata.

Kui tekib küsimus, miks siis Ch! C!-s peeti siiski paremaks pigemini kinnitada lätlasti kui eestlasi, siis vastus sellele on päevaselge. Tartus eesti korporatsioonile eluõiguse andmine oleks sakslastel olnud igatahes palju ja palju kardetavam kui läti omale. Sest eesti korporatsioon oleks asunud oma, eesti rahva südames, oleks võinud avaldada ümberkondsele „maarahvale“, kellega ta oleks olnud kõige otsemas ühenduses, palju suuremat mõju, kui seda võis oma rahvast lahutatud Tartus asuv läti korporatsioon. Võib olla oleks eesti korporatsiooni asutamisele nende poolt tehtud vähem takistusi, kui seda oleks kavatsatud asutada näit. Riias. Tartus aga tundsid sakslased tol ajal eesti korporatsiooni asutamise katset otse hoobiks näkku nende senisele kivinenud ilmavaatele, mis ei suutnud endale kujuteld „maarahva“ poegi end väärilistena. Pealegi olid ka, üldiselt võttes, lätlased palju paindlikumad kui eestlased, viimased aga võrreldes lätlastega hoopis jõhkramad ja sellistena ka üldiselt palju kardetavamad.

Ja nüüd teevad eesti üliõpilased nähtavasti oma suurima vea. Selle asemel, et ehk siiski jääda pisut äraootavale seisukohale, püüda lätlastega uuesti sobitada sidemeid, neid veenda selles, et kui mõlemad lahutamatult hoiavad kokku, nad ühiselt moodustavad ikkagi sellise jõu, millega Ch! C! tahes-tahtmata peab arvestama tõsisemalt, mis ka lätlastele nende pärastise elu Ch! C!-s teeks hulga kergemaks, võrreldes sellega, mis neid ootab siis, kui nad üksinda satuvad lõvikoopasse, — kõige selle asemel otsustatakse aga, eriti tulipea A. Mõtuse õhutusel, lätlastele lüüa käega ja veel enne poolaasta lõppu esineda üksinda Ch! C! ees ülesastumise soovivaldusega. Tellitakse juba valmis värvimütsid ja paelad, uuritakse agaralt üliõpilasseadusi (Allgem. Burschen-Comment), valitakse isegi prof. J. Köhler Peterburist esimeseks auvilistlaseks, kellele sellest tahetakse teha teatavaks aga alles pärast kinnitamist, ja — alustatakse tormijooksu vastu raudset müüri: võideldakse alguses kindla võidulootusega südames, pärast meeletult, kõikide eesotsas „kui lõvi“ paendumatu Aleksander Mõtus, kuid — tagajärgena, veriste peadega ollakse sunnitud viimaks taganema, jõudma arusaamisele, et on tegemist eba-

õiglase ja ebaausa vastasega, keda mehiste ja ausesate võitlusabinõudega murda on võimatu.

4. nov. 1881. a. esitatakse Ch! C!-le palve lubada korporatsioon „Vironiale“ avalikku esinemist.

Kui juba enne palve esitamist ajakirjanduse ja ülikooli valitsuse kaudu oli „vironlastele“ tehtud igasuguseid takistusi, mis lõppesid sellega, et ülikooli valitsuse nõudel kohalt sunniti lahkuma „Vironia“ esimene esimees stud. med. A. Sperrlingk, kelle asemele astus stud. theol. A. Mõttus, siis pidid korporatsiooni asutajad nägema, et nüüd alles algas tõsine võitlus, võitlus provokatsioonide, laimaduse, närususe vastu.

Esimesed hoobid langesid neile pähe nende enda ridadesse pugenud lambanahas huntidelt, provokaatoritelt — muulastelt, kes seisid venelase teenistuses ning talitsid kokkuleppel nendega ja teatasid kohe pärast asutamisteedaande sisseandmist üliõpilaskohtule, et nende allkirjad sellele teadaandele olla välja petetud. Ning sellega algab inetum kampaania, mida vahest kunagi on võinud märkida Ch! C! annaalid. Kahe poolaasta kestel ei möödu pea ühtegi päeva, millal „Vironia“ liikmed kas üksikult või mitmekesi, või isegi terve konvendina ei ole üliõpilas- või ülikoolikohtus andmas vastust mõne „kuulmatu“ süüteo nagu laimamise, petmise või mõne veelgi hullemale asjale pärast. Kogu selle otsitud süüdistuste arutamise ja mõnitava kohtupidamise kirjeldamine viiks meid siinkohal liiga kaugele. Igatahes lõppes kogu see inetu jant sellega, et A. Mõttus sunniti Tartu ülikoolist lahkuma ühe surnud saksa professori „laimamise“ ja 26. märtsil 1882. a. avalikult „Vironia“ värvimütsi kandmise pärast ning et vahepeal Ch! C! esitas asutamisteedaandega esinenud korp. „Lettonia“ 1882. a. mais leidis kinnitamise Ch! C! poolt, korp. „Vironia“ aga mitte. 22. mail 1882. a. otsustab seepeale viimane „Vironia“ konvent tühistada „Vironia“ asutamisteedaande, võtta Ch! C!-lt tagasi asutajate nimesitiku, ning siis lõpetab korp. „Vironia“ „oma ajutised konvendid“.

Suure õhinaga ja tulise meelega alustatud töö, visadusega ja kangelasmeelse julgusega peetud võitlus oli jõudnud lõpule, mida ükski alguses ei sõandanud eeldada. Vironlased olid löödud, kaotanud lahingu. Nukrus valdas meeste südameid. Kurval meelel läksid raskel ajal õlg õla kõrval võidelnud mehed suveks laiali igauks oma kodupaika, kandes südames kaasa raske tunde kaasmaalaste — sakslaste ebaõiglusel, ebaausast võitlusviisist, provokatsioonist ja ülekohtust.

Sakslased aga soovust tarvitasid oma häälkandja „Neue Dörptsche Zeitung“ veergudel suuri sõnu oma teiste rahvaste sallivusest ja õiglasest olekust nende vastu, tuues selle tõendusena ette „Lettonia“ kergest kinnitamisest Ch! C! poolt.

Siin võiduhõise — seal kibe äratundmine tulevate aegade kogemusteks . . .

Ent ajaratas veereb edasi . . .

«Eesti Üliõpilaste Selts «Vironia»» («Verein studierender Esten») korporatiivse vaimu edasikandjana.

(Korp. „Vironia“ järg.)

1883 I — 1888 I.

Korporatsioon „Vironia“ asutamise luhtumine näib eesti üliõpilaskonnale mõjunud olevat seevõrd rusuvalt, et järgneval poolaastal (1882 II) ei käida üldse enam koos. Kuid „talised“ pühad aitasivad omalt poolt pahanudisi ja uuvastusi kautada, neid meelest eemale tõrjuda ja uut jõudu uue ehituse asutamiseks korjata“ ja nõnda näeme, et, niipea kui 1883. a. jaanuaris üliõpilased hakkavad jälle kogunema Tartusse, eesti üliõpilaskonna koondamispuuetes tärkab uus tõus.

Eriti on see korp. „Vironia“ end. esimene esimees Alfred Sperrlingk, med., kes õhinal hakkab propageerima uut eesti üliõpilaste koondamist. Kõneldes eraviisil ühe ja teise endise kaasvõitlejaga korp. „Vironia“ päevilt ja ka mõne teisega, ning leides nende juures elavat vastukõla oma mõtetele, kutsub ta nad ühisele nõupidamisele kokku M. J. Eiseni ja F. Ederbergi ühisesse korterisse Jakobi tän. nr. 17, Kurrikoffi majas „Tähtvere mäe veerul,“ s. o. samasse paika, kus juba 1870. a. pandi alus esimesele eesti üliõpilaste koondisele¹⁾.

Kõik kokkutulnud üliõpilased on ühemeelselt arvamisel, et korp. „Vironia“ asutamise äpardumine ei tohi olla eesti üliõpilaste koonduspüüete lõppvaatuseks, et „Vironia“ idee ei tohi jääda mahamaetuks, vaid et seda tuleb uuesti elustada ja uue jõuga asuda eesti üliõpilaste kogumisele ühise keskkoha ümber. Kõigile on selge kibedate kogemuste varal aga ühtlasi see, et see peab sündima „sakslastest koguni lahus.“ Tekib uuesti jälle päevakorraks kardinaalne küsimus, mis juba 1870. a. saadik eesti üliõpilaskonnale on olnud alati kõvemaks pähklaks — mis kujul oleks võimalik seda teostada kõige paremini ja otstarbekohasemalt? Kas alustada uuesti pörandaaluseid kooskäimisi kord ühe kord teise kaasvõitleja korteris või leida siiski tee legaliseeritud teotsemiseks? Suur enamus kaldub loomulikult viimase modus vivendi poole. Aga kuidas seda teostada? Uue, avalikult esineva, Ch! C! poolt kinnitatud korporatsiooni asutamisele muidugi ei maksnud mõeldagi. Selle saatus oleks olnud sama, mis õnnetul „Vironial“. Tuli otsida uusi teid ja võimalusi. Ning pärast elavaid mõttevahetusi jäädakse viimaks peatuma järgmisele kavatsusele: peale korporatsioonide olid Tartu ülikooli juures lubatud ka teaduslikku laadi kandvad üliõpilasorganisatsioonid, mille kinnitamine

1) See maja põles 1883. a. sügisel maha süütamise tagajärjel, mille oli pannud toime saksa korporandi D. Schwartz'i juhatusel teotsev tuleõuetajate salkkond. Selle tulekahju ajal kaotas EÜS ka osa oma sealolevast inventarist.

kuulus vahenditult ülikooli valitsusele. Otsustati siis kasutada eesti üliõpilaste koondise legaliseerimiseks sama teed, mida a. 1833 kuni 1855 olid kasutanud ka Ch! C!-i kuuluvad vanad Saksa korporatsioonid,¹⁾ kuigi see kuidagi ei suutnud neid täiel määral rahuldada. Ent pigemini pool muna kui tühi koor. Tähtsaim oli ju ikkagi endale üldse muretseda avalikku kooskäämise luba, kui et see pidi sündima just tingimata korporatsiooni välise nime all. Sisuliselt võis ju elu asutatavas koondises vormida oma tahtmise kohaselt puhtakujulise korporatsioonina, kuigi kilp oli teine.

Nõnda siis, otsusele jõudnud ja väljapääsutee leitud, asuti otsekohe selle teostamisele. Juba mõne päeva pärast esitatakse ülikooli valitsusele üliõpilaste seltsi „Vironia“ asutajate nimestik, kelleks kooslijate poolt oli valitud 8 meest (neist 5 endise korp. „Vironia“ asutajate hulgast) ning kelle kohta arvati, et nad ülikooli valitsuse silmis seisavad enam-vähem „laitmatuse“ kirjas.

Nendeks olid:

1. Julius Tiedemann, theol.	} end. korp. „Vironia“ asutajad.
2. Aleksander Mohrfeldt, theol.	
3. Mathias Eisen, theol.	
4. Friedrich Wilhelm Ederberg, theol.	
5. Ernst Laurentz, med.	
6. Paul Undritz, theol.	
7. Wilhelm Reiman, theol.	
8. Johann Tischler, jur. (pärast theol.)	

„Aga selle nime all ei kinnitanud neid ülikooli valitsus mitte“, vaid nõudis, et asutajana esineks üksainus üliõpilane, kes esitaks teaduslikule seltsile vastava põhikirja, kuna teised pidid kinnituseks ette pandama kui „liikmed, kes nõus on nende seltsi astuma.“ Nii siis ka tehti. A. Mohrfeldt seadis kokku võimalikult lakoonilise, kuid painduva põhikirja, mis teadusliku ilmega seltsis nõutavate teaduslike sihtide taotlemise kõrval annaks küllalt võimalust arendada ka korporatsioonide eluga seotud tegevust, ja esitas selle oma allkirjaga ülikooli valitsusele kinnitamiseks. Asutatava koondise ametlikuks nimeks valiti: „Verein studierender Esten.“²⁾

Ülikooli rektor E. v. Vahl kinnitas selle juba 4. veebr. 1883. a. ja esimene legaliseeritud eesti üliõpilaste koondis võis alustada oma tegevust.

1) Kui Tartu saksa korporatsioonid 1833. a. suleti ülemuse poolt, siis legaliseerisid nad end kiiresti „kirjanduslike ühingu“ („Literarische Gesellschaft“) näol ja teotsesid rahulikult edasi endises suunas kuni nad 1855. a. ülikooli kuraatori Br ad ke poolt uuesti kinnitati korporatsioonidena. Just selle ajajärgu jooksul kutsuti ellu Ch! C! (1834) ja pandi alus pärastisele Tartu „üliõpilasriigile“ (Burschenstaat) kõigi ta kirjutatud ja kirjutamata seaduste, üliõpilaskohtute, kommete ja traditsioonidega.

2) Selle ametliku nime kõrval jääb aga omavaheises asjaajamises ning läbikäimises püsima tegeliku nimena „Vironia“ ehk „EÜS Vironia.“

Eesti akadeemilise pere rõõm oli suur. Ning see ei valitsenud mitte ainult üliõpilaste, vaid ka vilistlaste hulgas. Oli ju astunud suur samm edasi. Ei olnud ju nüüd enam vaja peita oma kooskäämisi ja kooselu igal pool varitsevate vaenuliste silmade eest.

6. veebr. tullakse kokku uue organisatsiooni esimeseks koosolekuks. Meeleolu sel koosolekul on ülev ja vaimustav:

„Isamaa, Sa helde, püha,
Kuule meie palve iha,
Meid su hoidjaks pühitse!“

mõlkus iga koosolija mõttes. Koosoleku avab A. Mohrfeldt ja tutvustab kaasvõitlejaid kinnitatud põhikirjaga. Selle järgi on seltsile ette märgitud kaks sihti: 1) omavahelise sõbraliku läbikäimise taotlemine, nagu teisteski korporatsioones ja üliõpilaskoondisis, ning 2) eesti keele ja kirjanduse, kui ka Eesti sugulasrahvaste ajaloo uurimine. Teine siht oli saavutatav vaid erilise eraviisilise uurimistöoga, milleks seltsi raamides pidi antama eurgutust ja kogutama materjale. Kuna ka tole-aegseis saksa korporatsioones korraldati kirjanduslikke õhtuid, siis ei eraldunud seltsi sihid üldiselt teiste korporatsioonide omist.

Legaliseeritud selts seab enese algusest peale täiel määral korporatiivsele alusele ja korp. „Vironia“ tegevuse jätkajaks. Ta nimetab end korp. „Vironia“ mõtte edasikandjaks, võtab „Vironialt“ üle ta nime (sisemiseks tarvitamiseks), ta värvid, lipu ja vapi, pärib ta järelejäanud varanduse, määrab oma „sündimispäevaks“ 26. märtsi, „sest et sel päeval praeguse seltsi sündimiseks idu pandud,“ ning et „sama päev ka osak. „Vironia“ vapis on märgitud asutamispäevana, tunnistab seltsi „esimesteks põhjendajateks“ mehed, kes 1870. a. algatasid eesti üliõpilaste koondamist,¹⁾ kannab mitmed „Vironia õhtule“ antud lubadused üle seltsile „laseb seltsi arhiivi jaoks panna kirja „Sündmused Vironia õhtu esimesest põhjendamisest kuni EÜS-i alguseni, võtab oma elu korralduse aluseks „Vir. osakonna sisemise põhjuskirja“ jne.

Tähtsamaks ülesandeks on noorel seltsil oma sisemise kodukorra loomine. Esimese poolaasta lõppkoosolekul tehakse kirjatoimetajale Paul Undritzile ülesandeks suve jooksul seada kokku kodukord „endise Vironia õhtu ja osakonna „kodukordade“ ja protokollide järele.“ Järgmisel sügisel esitab Undritz oma töö tulemused seltsi koosolekule. Esitatud kodukorra projekt loetakse 1883 II p.-a. alul jagude kaupa ette ja võetakse lõplikult vastu 24. septembril 1883. a.²⁾

1) Nendeks olid teatavasti Andreas Kurrikoff, Heinrich Rosenthal, Hugo Treffner ja Martin Wühner.

2) See kodukord, mis 14 peatükis määrab üksikasjaliselt kindlaks seltsi sihid ja ülesanded, tegevuskava ja viisid, sisemise asjaajamise korra ning omavalitsuse alused ja piirid, korraldab liikmete omavahelised suhted, vahekorra seltsi ja vilistlaste vahel jne., võeti hiljem aluseks ka korp. „Frat. Estica“ kodukorra loomisel, ning temas esinevad põhimõtted kandusid pea täielikult üle ka sinna.

Osa saali korp. Frat. Estica esimeses kovendikorteris. (Kiisal tänaval)

Selle kodukorra alusel vormib EÜS „Vironia“ oma elu nagu juba tähendatud täielise korporatsioonina, kellel puudub vaid luba end ametlikult selleks nimetada ja avalikult kanda üliõpilaskorporatsioonide väliseid embleeme — värvikatet ja värvipaela. Viimaseid aga peetakse siiski suures aus. Neid kantakse alati konvendi korteris ja kodustel koosviibimistel; tegevliikmeiks vastuvõtmisel ehitakse nendega uusi kaasvendi jne. Pidulikkudel juhtudel, aastapäevadel, väljasõitudel, tegevliikmeks vastuvõtmistel jne. peetakse kommersse ning pühitsetakse üldist vennastust „Vai-gistage kõne kõmu“ laulu saatel; 1886. a. alates peetakse igal nädalal järjekindlalt „rebaseõhtuid“, millest on kohustatud võtma osa ka nooremad kaasvõitlejad; pannakse rõhku kehalisele kasvatu- sele, meeleteritamisele, aumõistete arendamisele ning korralikule käitumisele ja esinemisele. „Üks kõigi eest, kõik ühe eest“ on kogu selle ajajärgu lipukirjaks.

1883 I. p.-a. algab ka vilistlaskonna loomine. 26. II 83. tehtud otsusel saavad EÜS „Vironia“ esimesteks vilistlasteks („jädavateks võorasteks“) „mehed, kes Tartu ülikooli üliõpilaste kirjas on olnud“:

1. J. Hurt, pastor Peterburis
2. M. Jürmann, pastor Tarvastus

3. Dr. H. Rosenthal, arst Tallinnas
4. A. Kurrikoff, pastor Türi
5. J. Bergmann, abiõp. Peterburis
6. M. Lipp, pastor Kaarmal
7. Ed. Treffner, mag. pharm. Peterburis
8. B. Sperlingk, pastor Otepäas
9. Dr. K. A. Hermann, redaktor Tartus
10. J. Kerg, pastor Kärlas
11. L. Hesse, õp. kandidaat Hallistes
12. C. Beckmann, apteegiomanik Vo-
logdas
13. J. Kressmann, apteegiomanik
Jamburgis.

Kuigi elu konvendis „EÜS Vironia“ ajajär- gul näib üldiselt olevat kaunis liikuv, ei näi see siiski rahuldavat elavama iseloomuga kaasvõitle- jaid, kes tihti kurdavad teatud leiguse üle eriti selles konvendi elu osas, mida tolle aja sõnaga nimetatakse „lõbuliseks.“ Nii kurdab näit. V. Reiman esimehena kirjutatud kroonikas, et lõbu oli vähe, mehed tõttasid pärast koosolekut kohe koju ja võis „õnne kiita“, kui mõnikord „5 ehk 6 liiget natukene kauemaks kokku jäivad,“ nõnda et „vahel elav, rõõmus, vaba ja lahe koosolemine õllekannu ümber hästi ei tahtnud signeda.“ Ke- vade poole läinud küll asi hulga paremaks ning „iseäranis lõbuline jagu läks tihti õieti elusaks ja mõnusaks, ja poolaasta lõpul olid õhtud kogun päris „animirt“ ja „gemütlich.“

Ka rahalised raskused on „EÜS Vironial“ tihti õige suured, nõnda et kord isegi aastapäe- vaks ei saadud „valmistada historialiseks saanud“ bowlet ja „kehrva vesi“ pidi seekord olema „lõbusunnitaja.“

Aga veel ühe teise nähtuse üle kurdavad nii mõnedki kroonikakirjutajad: see on teatud „umb- usaldus,“ mis korp. „Vironia“ asutamise luhtu- mispäevilt on jäänud pesitsema kaasvõitlejate hulka ja vägisi kipub tekitama arusaamatusi ja lõhesta- misi, kuid mis veel rohkem lõhestab tolleaegsest eesti seltskonda ja ei lase Eesti elul edeneda.)

Kuid mida kaugemale veereb aeg, mida vane- maks muutub eesti üliõpilaste esimene legalisee- ritud organisatsioon, mida rohkem võrsub kaas- võitlejate hulgast noori vilistlasi, kes soojalt võt- tes osa nooremate kaasvendade tööst süvendavad neis loodud traditsioone ja töökspidamisi, mida rohkem koondub noori üliõpilasi nende töökspi- damiste ja traditsioonide ümber ja rakendub nende teenistusse, seda vähemaks muutub sar- naste kurtmiste ja kaebamiste arv, kadudes vii- maks sootu protokollide ja kroonikate veergudelt. Ning 1887 I p. a. kroonika kirjutajal, s. a. esi- mehel stud. theol. J. Lellepi'l, on juba täieline põhjus konstateerida kaasvõitlejate vahel valitse- vat üksmeelt, konvendi elu edenemist ja arenemist ning lõpetada oma kroonikat rõõmsa hõisega: „Vivat, crescat, floreat Vironia in aeternum.“

1) Tülid „Eesti Kirjameeste Seltsis,“ „Aleksandri kooli komitees,“ ajakirjanduses jne.

Korporatsioon „Fraternitas Viliensis’e“ asutamise püüded.

1888 II — 1891 I.

„Tartu üliõpilaste seltsilise elu ühine põhi üleüldise seaduse (Allgemeiner Comment) järele on tugev ja julge priiuse püüd kartusetaga õiguse taganõudmine, ühesugune väärtus teine teise vahel, vaatamata sündimise ja vara peale ja aus elukombe, nagu see mehele sünnis, kes omale tõsidus armastuse, priiuse püüdmise ja meele auususe sihiks seadnud.“ „Et aga üliõpilaste seltsilise elu ühine põhi „ühesugune väärtus üliõpilaste vahel ilma sündimise peale vaatamata“ Saksa osakondade (corporationide) poolt praeguse pruugi järele nii palju tähendab, kui ilma seisuse peale vaatamata, kuna rahvuse ja rahvusliku püüdmiste vahe suur on (sest kes mitte saksameelne pole, sellel ei ole praegu Saksa üliõpilaste osakondades asu); sellepärast jääb praeguse Eesti Üliõpilaste Seltsi esimeseks sihiks seaduslikel teel taga nõuda, olgukas osakonna kombel ehk muul viisil kõigi nende õiguste osaliseks saada, mis praegu Saksa osakondadel omaks on ja põhjust „ühesugune väärtus ilma sündimise päale vaatamata“ omas täies tähenduses tõeks teha. Seda nõuab priius, õigus ja tõsidus.“ Nii fikseerib „EÜS Vironia“ oma kodukorras selgel sõnal oma peamise ning „esimese“ ülesande, konstrueerides oma sisemise ehituse ja elu selles täieliselt ja teadlikult korporatiivsele alusele. Saada ka väliselt „kõigi nende õiguste osaliseks“, „mis praegu Saksa osakondadel omaks“ — see on see „esimene“ siht ja püüe. Sealjuures märgib kodukord ühtlasi, et see teostugu „kas osakonna kombel ehk muul viisil“, jättes seega oma „esimese sihi“ saavutamise tee lahtiseks. Kuid juba 1884. a. II poolaasta lõpul avaldab noor vilistlane L. Hesse oma lahkumispidul, et „EÜS Vironia“ võib hakata kasvama õieti alles siis, „kui ta oma kolmikvärvi avalikult kõige ilma ees kanda võiks“, konstateerides sellega, et ainukeseks teeks saksa korporatsioonidega üheõiguse saavutamiseks jääb ikkagi avalikult eesti korporatsioonina ellu astumine.

Märkides neid „EÜS Vironias“ pesitsevaid mõtteid ja aateid, on meile ühtlasi selge, et varem või hiljem pidi tulema uuesti päevakorrale avaliku korporatsioonina ülesastumise küsimus. Juba siin mainitud L. Hesse sõnad annavad esimese tõuke sel alal. P. Hellat märgib oma kroonikas (1884 II), et L. Hesse poolt avaldatud mõte leiab mitmelt poolt vaimustatud vastuvõttu, väljendatakse arvamisi, et kohe on tarviline asuda tööle ja vähemalt aasta pärast juba „ülesastuda.“ Võetakse nõuks järgmisel poolaastal ülesastumine ettevalmistamise mõttes hakata tublisti vehklema, „et taplemise riistadki“ ostetakse juba seks otstarbeks valmis. Kuid korp. „Vironia“ asutamise äpardumine on kõigil alles liiga värskest meeles,

ning eriti vanemad ja kaalukamad kaasvõitlejad leiavad seepärast, et „ehk küll need mõtted omalt kohalt tähelepanemiseväärne on, siiski ei ole praegu nendega midagi võimalik teha“, ning nii jäädaksegi ootama soodsamaid aegu.

Ent tuha all hõõgub tuluke edasi; avalikult esineva eesti korporatsiooni asutamise mõte jääb püsima „EÜS Vironia“ kandva mõttena. Hõõgub tuluke ootas vaid tuulehoogu, värsket puhangut, et lüüa uuesti lõkkele leegitseva tulena. Ja see tuulehoog ei jäänud tulemata. 1888. a. kevadel pöörab vilistlane Villem Reiman kirjalikult oma nooremate kaasvendade poole tulise üleskutsega: „Eesti Üliõpilaste Selts on pööripäevale jõudnud, uued teed ja sihid peavad aetud, uued eesmärgid seatud saama, ta peab ennast osakonnaks (= korporatsiooniks) muutama.“ Aeg selle ettevõtte teostamiseks olevat soodus, jätkab V. Reiman, kuna ühelt poolt kardetud üldine korporatsioonide sulgemine valitsusvõimude poolt jäävat teostamata, teiselt poolt aga sarnaste kavatsuste kaalumise saksa korporatsioonidele polevat jätnud mõju avaldamata. Tundes oma jalgealust kõikuvat, olevat märgata lähenemispüüdeid „nationalidele.“ „Nuga on juba neil kõris, niit kaelas,“ seepärast asutatava korporatsiooni kinnitamine ka võrdlemisi kindlustatud. Ka rahaküsimus ei tohtivat olla takistuseks. Kindlasti aitavat vilistlased siin jõudumööda kaasa, kui neid selleks äratakse ja ergutatakse. Nõnda siis, kõik need küsimused ei tekitavat muret; tähtsamaiks aga jäävat üliõpilaste eneste seisukoht: „Kas Teil niipalju kaljukindlat tahtmist, väsimata püüdmist, raugemata vaimustust, kõrget ohvrimeelt ja kanget tööjõudu on, et rasket tööd ette võtta, mõnusasti edasi ajada ja auuga sihile jõuda?“ — asetab V. Reiman neile küsimuse kaalumiseks. Sealjuures on ta arvamisel, et selle küsimuse jaatavalt otsustamiseks ei olevat tähtis praeguse „EÜS Vironia“ liikmete arv, kuna ta olla veendunud, et niipea kui saab teatavaks korporatsiooni asutamise kavatsus, „tuleb Eesti noormehi igast nurgast ja urkast.“ Edasi õhutab kirja autor tulisel sõnal kaasvõitlejaid hakkama kohe asjast kinni ja selle teostamiseks teha kõik, mis iganes võimalik.

„Seepärast, vennad virguge! Auulik võidukroon särab tulevikus, kui mehed ühes mõttes ja ühes nõus sirutagem käed selle järele välja, vöö võõle ja tapper kätte, laisk liige on, kes maha jääb!“ „Olgem usinad ja truud, võit meile siis peab jääma! Viru poisid, Eestimaa pojad, ülesse, edasi!“

Vastates esimehe H. Koppeli mõnesugustele küsimustele, rõhutab V. Reiman ühes teises kirjas, et korporatsioonina avalikult esinemine ei tähendavat ju sugugi seniste püüete mahamatmist, vaid need jäävat ju loomulikult endiseks.¹⁾ Täh-

1) Pole huvituseta märkida, et juba tol ajal tükkib esile pärapoole ja veel praegugi tihti valitsev valearvamine, et

tis ja hädatarvilik olevat vaid panna asi liikuma. „Kui ta ehk surnud lapsukesena ilmale tuleks, elu ta tooks siiski, ja elu on meie konvendidel tarvis. Vana viisi edasi kiratseda on hale, toogu uued sihid uut elu, kasvamist ja jõudu!“

Kahel koosolekul (3. ja 10. V 1888) arutatakse V. Reimani ettepanekut, kuid kindlale seisukohale ei jõuta. Aga vanker on pandud veerema ja ta ei peatu enam.

Siitpeale areneb elu „EÜS Vironias“ üle poolteise aasta „ülesastumise“ tähe all. Esikohal on alati avaliku korporatsiooni asutamisega ühenduses olevad küsimused. Harjutatakse agarasti vehklemist, korporatsioonides maksvaid kombeid, treenitakse rebaseid vaimuteravuses, et neist kasvaksid „viksid poisid“, nõutakse kõigilt tutvunemist üldise üliõpilasseadusega (Allgemeiner Comment), valitakse isegi komisjon (O. Kallas, phil., A. Normann, oec. pol., Chr. Koppel, med.), kellele tehakse eriliseks ülesandeks tutvuda korporatsioonide sisemise elu ja oluga, astutakse tihedamasse läbikäimisse teiste korporatsioonidega, eriti „Lettoniaga“, käiakse neil külas ja võetakse ka külalisi vastu, käiakse järjekindlalt üliõpilaskohtu (Burschengericht) istungeil jne. Loomulikult ei jää ka tulemata mõningad hõõrumised sakslastega. Mõned neist lõpevad kahevõitlusega: esimesena astub mensuurile M. Somelt, theol., korp. „Estonia“ liikme parun Stackelberg'iga (1889 II), talle järgnevad C. Wilhelmson, jur., ja E. Härms, med., kes seltsi au eest välja astudes duelleerivad saksa üliõpilase Redrow'iga, kes seltsi kohta häbemata kirja oli läkitanud (1889 II poolaasta lõpul).

Koosolekutel peetakse nõu avalikkuse ette astuva korporatsiooni nime, vapi ja värvide, seltsi ja asutatava korporatsiooni vahekorra asutajate nimestiku komplekteerimise ja muude avaliku korporatsioonina esinemisega ühenduses olevate küsimuste üle.

Tublisti peavalu tekitab eriti nime küsimus. Vilistlaste ja tegevliikmete ühisel koosolekul 30. VIII 1888 on enamus senise nime „Vironia“ vastu, kuna sellega esinemist ei peeta sündsaks endise sellenimelise korporatsiooni asutamise äpardamise tagajärjel, kuigi üliõpilastele see nimi pikade aastate kestes südame külge on kasvanud. Ka dr. K. A. Hermann on algusest peale selle nime vastu, kuid mitte samadel motiividel, mis olid eesnimetatuil, vaid rohkem sellepärast, et ta korporatsiooni kui niisuguse peamiseks tunnuseks on avalik värvidekandmine, nagu see ilmneb esimehe H. Koppeli kahtlulis. V. Reimani on siin selles küsimuses aga täiesti õige vaade — „EÜS Vironia“ sisu ongi juba täiesti korporatiivne, ka ilma avaliku värvidekandmise õiguseta; viimast nõuab ta vaid sellepärast, et see teeks eesti üliõpilaste koondise ühe õiguslikuks saksa korporatsioonidega ja avaldaks kasvatuslikult suurt mõju kasvõitlejaskonnale, sidudes neid veel tihedama sidemega üksteise külge. Seepärast ta rõhutabki, et senised püüded jäävad loomulikult endisteks, s. o. et „EÜS Vironia“ sisuliselt ju kogu aeg on olnud täieline korporatsioon, kes ainult avalikult ei tohtinud kanda oma embleeme — värve.

igal tingimisel soovitas üldisemat, eesti rahvust ära märkivat nime, kas „Fraternitas Aestia“ või „Fraternitas Aestuorum“, eriti aga esimest. Ta lubab isegi anda erilist rahalist toetust asutatavale korporatsioonile, kui see valib endale selle nime. Kuid kuigi see nimi leiab muidu võrdlemisi suurt poolehoidu, ollakse algusest peale siiski ka tugevasti ta vastu, kuna kardetakse kollisiooni korp. „Estonia“ nime pärast, mis võiks olla suureks takistuseks kinnitamisel Ch!C! poolt. Viimaks aga tungib dr. Hermann siiski oma ettepanekuga läbi ning 19. I 1890 ärapeetaval vilistlaste ja kasvõitlejate ühendatud koosolekul ettevõetud proovihääletusel saab see nimi enamuse. Sellele vaatamata ei võeta seda nimi pärast siiski asutatava korporatsiooni nimeks, kuna endine kartus, sattuda „Estoniaga“ nime suhtes vastuollu, võtab uuesti maad. Poolteise aasta jooksul figureerivad nende lahkarvamiste tagajärjel päevakorral veel terve hulk nimed: Rotalia, Turania, Melanchlenia, Kaledivia, Mulcesia (Mulconia), Borealis, Arctica, Ugria, Ugaunia, Revalensis (Revalia), Harria jne. Mõnesugust poolehoidu leiavad ajutiselt veel Rotalia ja Turania, kuid ka need jäetakse viimaks kõrvale. Üsna viimasel hetkel proponeerib A. Norrmann nime „Fraternitas Viliensis“, mis ka kolmekordsel hääletamisel saab enamuse ja viimaks, pärast seda, kui prof. Leo Meyer keeleteadlasena lubab vastutada selle nime reeglipärasuse eest, jäädaksegi H. Koppeli ettepanekul lõplikult selle nime ja sõnavormi juure kindlaks.

Lihtsam oli juba värvide küsimus, kuna siin ei läinud mõtted liiga lahku. Värvideks valiti senised „Vironia“ omad: sinine-mustvalge, ainult selle muudatusega, et sinine pidi olema pisut heledam kui „Vironia“ oma.

Edasi otsustatakse, et asutatavas korporatsiooni võetakse liikmeid vastu „ilma rahvuse ja seisuse päale vaatamata“, millega asutakse ühisele platvormile teiste korporatsioonidega, kes olid põhimõtteliselt rahvusvahelised. Sellele vastavalt määratakse ka korporatsiooni ametlikuks keeleks saksa keel. Ka avalikult esineva korporatsiooni ja senise seltsi vahekorra küsimus on mitmel puhul päevakorras.

Kõigile on selge, et selts kui niisugune peab jääma alles kindlasti vähemalt kuni korporatsiooni kinnitamiseni, kuna ta ettevõetud kavatsuse teostamise äpardumisel, „mis ka väga võimalik on“, „jääb muidugi... oma püüdmistega nüüd nagu ennegi ainukeseks redupaigaks“; kuid ka siis, kui korporatsioon peaks leidma kinnitamist, ei kaotata teda hoopis, sest kuigi ta asjaosaliste arvates üldiselt küll korporatsiooniga täiesti „ühte peaks sulama“, peaks ta siiski „kirjandusliku õhtu“ näol edasi elutsema ja mõjustama kaasa selleks, et „osakonnast peab Eesti osakond saama“.

Siin avaldatud seisukohalt asjale vaadates

Frat. Estica esimene eestseisus 1907. a. I sem.

Jaan Treumann,
kirjatoimetaja.

Arnold Laur,
esimees.

Karl Ploom,
abiesimees.

tundub nüüd ka arusaadavana, miks tulised rahvuslased (dr. J. Hurt, dr. H. Rosenthal, V. Reiman, O. Kallas j. t.) nii kergesti lepivad ning isegi soodustavad avalikkuse ette astuva korporatsiooni esialgset rahvusvahelist ilmet, saksa keele tarvitamist ta koosolekutel ja omavahelises läbikäimises ning miks lükatakse tagasi vil. dr. P. Hellati kaunis ägedalt esitatud nõudmine, et vähemalt korporatsiooni era-koosolekutel algusest peale peab võetama tarvitusele eesti keel. Sooviti kõrvaldada võimalikult kõik, mis võiks mõjuda takistavalt kinnitamise saavutamisele, kusjuures jällegi sihikindlalt peeti silmas lõppsihti — jõuda välja eesti meelse ja keelse rahvusliku korporatsiooni. Lähtudes sellest sihikindlast seisukohast otsustati siis ka, et kõik senise seltsi tegevliikmed automaatselt muutuvad asutatava korporatsiooni tegevliikmeiks, isegi siis, kui nad mõnesugustel põhjustel ei peaks sattuma asutajate hulka, ning et selts tulevikus ei tohi endale hankida liikmeid väljaspoolt korporatsiooni pere, mis aga teiselt poolt jällegi sugugi ei tähendanud seda, et selts kõiki korporatsiooni liikmeid peab tunnustama ka oma liikmeiks. Sarnaste otsustega taheti asutatavas korporatsioonis endale, s. o. eestlastele, igal juhul kindlustada mõjuv ja kaaluv enamus, mis korporatsioonil ei laseks vääratada kord kindlaks määratud ja õigeks tunnustatud teelt. Selts pidi looma korporatsiooni, temasse isegi pikapeale sulama ära, aga ema poolt sünnitatud poeg pidi endas kandma vankumatult edasi kus-

tava ema kallimad aated ja mõtted, jätkama noorusliku jõuga tema poolt alustatud tööd¹⁾.

Asutajate nimestiku lõplik koostamine annab pisut tööd, sest senistest seltsiliikmeist osutub võimalikuks võtta nimestikku vaid 21 meest. Suure „pinnimise ja tirimise, otsimise ja nuuskimise järele“ leiti siiski väljaspoolt seltsi vajanduvad 9 meest ja juba 22. veebruaril 1890. a. on võimalik pidada „esimest täielist asutajate konventi“ ja asutamispalvekirjale kirjutada nimed alla.

Korp. „Fraternitas Viliensis'e“ asutajate nimestikku kuulusid:

I. „EÜS Vironia“ liikmete hulgast:

- 1) Ernst Härms, med.
- 2) Johann Jänes, med.
- 3) Gustav Johannson, theol.
- 4) Oskar Kallas, phil.
- 5) Adalbert Klasep, theol.
- 6) Christian Koppel, med.
- 7) Heinrich Koppel, med.
- 8) Karl Koppel, chem.
- 9) Jaan Lellep, theol.
- 10) Adalbert Lesta, theol.
- 11) Eduard Linde, med.

1) Mõnel toleaegsel seltsitegelasel (V. Reiman) näib olevat olnud isegi mõte korporatsiooni kinnitamise puhul senist seltsi muuta puht kirjanduslikuks, millest võtaksid osa ka mitteakadeemilised eesti kirjameeste ja haritlaste ringkonnad, mis puhul asutatav eesti korporatsioon oleks olnud nihutatud juhtivale kohale Eesti avalikus elus tol ajal sisetiste tülide all kannatava Eesti Kirjameeste Seltsi asemele. Kuna asutatav korporatsioon hiljem jäi aga kinnitamata, siis ei leidnud loomulikult ka see kavatsus teostamist.

Frat. Estica esimene coetus 1907. a. I sem.

Nikolai Lääne (med.), Hendrik Kurm (jur.) — vanamees, Leonhard Neumann (jur.),
Edgar Kirsell (jur.).

- 12) Jaan Mieländer, med.
- 13) Arthur Norrmann, oec. pol.
- 14) Johann Orrav, med.]
- 15) Michael Ostrov, med.
- 16) Carl Sitzka, theol.
- 17) Johann Sitzka, hist.
- 18) Michael Somelt, theol.
- 19) Peter Soonets, theol.
- 20) Carl Wilhelmson, jur.
- 21) Oskar Wirkhaus, theol.

II. Väljaspoolt seltsi:

- 22) Ferdinand Eichfuss, med.
- 23) Hugo Kasse, jur.
- 24) Karl Kanep, med.
- 25) Richard Meywald, med.
- 26) Jaan Nuudi, theol.
- 27) Anton Schulzenberg, med.
- 28) Johann Tirmann, med.
- 29) Jaan Tõnisson, jur.
- 30) Oskar Undritz, theol.

Järgmistel päevadel, reedel 23. ja laupäeval 24. veebruaril 1890. a., viidi asutamispalve teiste korporatsioonide esimeestele kätte. Teistkordselt oli eesti üliõpilaskond asunud endale nõutama üheõigusluse tunnustamist teiste korporatsioonide — Ch! C! poolt. Kas paremate tagajärgedega kui esimene kord, seda pidi näitama tulevik.

Algas kuuekuine ootamisaeg.

1890 I p-a. kestel on meestel meeleolu kõigiti hea. Eriti vahekord teiste korporatsioonidega kujunes paremaks, kui seda alul juleti loota. Muidugi ei puudunud ka mõningad kisklemised, tuli isegi pidada ära kaks duelli¹⁾, ent siiski suuremat pealetungimist sakslaste leerist, nagu seda veel paljud vilienserid mäletasid õnnetu korp. „Vironia“ ajast, ei olnud. Vilienserid ise püüdnud ka selleks anda võimalikult vähe põhjust.

6. sept. kuuleb esimees O. Kallas eraviisil Ch! C! esimehelt Blohm'ilt, et korp. „Fraternitas Viliensise“ Ch! C!-i vastuvõtmise küsimus tuleb lähemal päevil otsustamisele ning et on lootust selle positiivsele tulemusele, ja 8. sept. 1890. a. oligi kindel otsus käes — Ch! C! oli „Fraternitas Viliensise“ kinnitanud 4 häälega pro („Estonia“, „Neobaltia“, „Lettonia“, „Fraternitas Academica“) ja 2 häälega contra („Curonia“, „Fraternitas Rigensis“), seega hädavaevalt.

Vilienserite rõõm oli suur. Oli ju astunud edasi suur samm ja, nagu asjaosalised arvasid, ka ühtlasi tähtsaim, kuna „täniini kõik üliõpilaste

1) Kahevõitlused olid J. Sitzkal, hist, korp. „Estonia“ liikme Harder'iga ja M. Somelt'il, theol, korp. „Frat. Rigensis“ liikme Kerstens'iga.

poolt kinnitatud osakonnad ilma vasturääkimata ka ülikooli ülemuste ja kuraatori luba saanud olivad“. Aga peagi selgus, et see arvamine oli suur eksitus!

9. sept. valitakse korporatsiooni ametnikud. Esimees: O. Kallas, phil. (I Ch!).

Erakoosolekute kirjatöimetaja: E. Linde, med. (II Ch!).

Üldkoosolekute kirjatöimetaja: K. Koppel, chem. (III Ch!)¹⁾.

Aukohtunikud (E! R!): E. Linde, med., J. Mieländer, med., K. Koppel, chem.

Kohtunikud üliõpilaskohtus (B! R!): Chr. Koppel, med., A. Norrmann, oec. pol., H. Kasse, jur.

Nende asemikud (B! R! Subst!) M. Somet, theol., C. Wilhelmson, jur.

Vanamees (oldermann): C. Wilhelmson, jur.

Laekahoidja: M. Ostrov, med.

Majanduse eestseisja: M. Hurt, phil.

Vehklemislava eestseisja (mag! pauc!): M. Somet, theol.

Selle abi: E. Härms, med.

Raamatukoguhoidja: O. Wirkhaus, theol.

Laulujuhataja (mag! cant!): J. Sitzka, hist.

Kuna endine selts pidi jääma püsima korporatsiooni kõrval vaid „kirjanduse õhtu“ näol, siis ei peetud vajalikeks talle valida täit ametnikkude kaadrit. Valitakse vaid; esimeheks M. Ostrov, med., ja kirjatöimetajaks K. Leetberg, gr. comp. Laekahoidjana teotseb korpilaekahoidja. Kirjanduse komisjoni, millesse kuulud ameti poolest juba esimees ja kirjatöimeaja, valiti kolmandaks liikmeks veel G. Seen, jur.²⁾

13. sept. pannakse maksma määrus, et iga rebane ühe kuu aja jooksul peab endale valima „värviisa“ („Leibalter“, „Farbenvater“). Viimane valib „värviema“ („Farbenmutter“) selle nõusolekul. Tegevliikmeks vastuvõtmisel proponeerib „värvirebast“ („Leibfuchs“) ta värviisa. Et tee viimane seda mitte, siis võib seda teha iga tegevliige. Tegevliikmeks vastuvõtmise ettepanek peab sündima üks nädal enne hääletamist.

Konvendis kees elu täies hoos. Kuid pika peale hakkas see vaibuma, kuna vajalik kinnitus õppekonna kuraatorilt Lairovsky'lt laskis end oodata. Ülikooli valitsus lahutas teadmatuses käsi ja soovitas oodata. Kuid viimaks tuli siiski sõnum, et kuraator 9. nov. on saanud Tartusse. Ning 11. nov. oligi käes otsus, et viimane on jätnud korporatsiooni kinnitamata.

Algasid korduvad visiidid rektori ja prorektori, prof. Viskovatov'i juudre, abiotsimised mõjukamate vilistlaste ja korporatsioonidesse heatahtlikult suhtuva end. kuraatori Kapustin'i juurde, nende kuraatori mõjustamised, delegat-

sioonide sõidud Riiga, et isiklikult esineda kuraatori ees ikka jälle uute palvetega, kuid midagi ei aidanud, 28. jaan. 1891. a. on lõppotsus käes — kuraator ei tagane oma kord võetud seisukohast, kuigi seda viimati motiveerib just vastupidiselt oma endistele motiividele, korp. „Fraternitas Viliensis“ jääki kinnitamata¹⁾. Peagi selgub, et ka Ch! Cl ei pea võimalikuks astuda korp. „Frat. Viliensise“ kinnitamise asjus enam ühtki sammu.

Seepeale otsustatakse (4. II 1891), arvestades vilistlaste „talitaja“ dr. R. Rosenthali kirjaliku sooviga, et fratres viliensises ei valgus laiali nelja tuule poole, vaid elaksid edasi endises seltsis, ning kuna paljude kaasvõitlejate arvates seltsi sisemist elu võib kujundada ju ka edaspidi täiesti oma soovide kohaselt, teatada Ch! Cl-le, et korp. „Fraternitas Viliensise“ läheb lahku, jättes endale alles õiguse nime, vapi ja värvide peale. Edasi otsustatakse seada kokku ja kirjutada ühiselt alla dokument, milles öeldakse, 1) et „Fraternitas Viliensise“ liikmetel ei ole midagi selle vastu, kui „Eesti Üliõpilaste Selts oma sisemises elus kasutab „Fraternitas Viliensise“ embleemi“ ja 2) et „Fraternitas Viliensise“ liikmed „jätavad Eesti Üliõpilaste Seltsi liikmetele õiguse end tulevikus „Fraternitas Viliensise“ rekonstrueerida.“

„Sellega läheb Frat. Vil. mõneks ajaks hingusele. Loodame aga, et ajad paranevad, teised tuuled puhuvad, ja ka meie seltsi ja osakonna purjed uuesti paisuma panevad.“ Selle esimees O. Kalda eestikeelse märkusega lõpeb korp. „Fraternitas Viliensise“ viimase erakonvendi protokoll.

Eesti üliõpilaskonna teine katse pääseda teistega üheõigusliku korporatsioonina Tartu „üliõpilasriiki“ (Burschenstaat) oli jällegi äpardunud. Eesti korporatiivne elu oli uuesti surutud põranda alla, võis areneda edasi vaid Eesti Üliõpilaste Seltsi nelja seinavahele.

Eesti korporatsiooni õitseage «Eesti Üliõpilaste Seltsi» nime all.

(Korp. Frat. Viliensise järg.)

1891 I — 1898 I.

Ametlikult läks korp. „Frat. Viliensise“ küll hingusele, kuid tegelikult elas ta Tartus Eesti Üliõpilaste Seltsi nime all jõudsasti edasi. Tekib samasugune olukord kui pärast korp. „Vironia“ asutamise äpardumist, ent veel palju intensiivsemalt ja selgekujulisemalt rajatakse oma tegevus täiel määral korporatiivsele alusele. Kui pärast korp. „Vironia“ asutamise luhtumist on märgata teatud kassiahastust, rõhu-

I, II, III Ch! olid ühtlasi korporatsiooni esindajaiks korporatsioonide vanematekogus (Ch! Cl!).

2) T. EÜS. prot. nr. 11 (217), 24 VIII 1890 pkt. 4.

1) Pole kahtlust, et selleks aitas kaasa ülikooli valitause kahepaikne mäng, kes korp-i asutajate vastu näitas alati lahkete ja vastutulelikku nägu, kuid sealjuures salaja mõjustas kuraatori just vastupidiselt.

Kaks tulisemat korporatiivse idee kandjat — dr. Heinrich Rosenthal ja Arnold Laur.

sünd. 25. VI 1846, surn. 28 V 1916.

sünd. 21. VII 1880, surn. 22. XII 1922.

Kui tänasel tähtpäeval vaatame tagasi möödunud aegadele oma organisatsiooni elus, siis kerkivad elavalt meie silmi ette kaks meie hulgast juba manasse varisenud kaasvenda, kelle elutöö on tihedalt seotud meie organisatsiooniga ja kelle vaim sellesse on jäänud püsima elavana tänapäevani. Need kaks on: esimese eesti üliõpilaste koondise asutajaliige, korporatiivse ideoloogia kandja läbi aastakümnete Tartu eesti üliõpilaskonnas, korp. Frat. Estica asutaja-vilistlane ja lugupeetud auvilistlane dr. Heinrich Rosenthal ning korp. Frat. Estica asutajaliige, esimene esimees ja kauaaegne vilistlaskogu asjaajaja, õpetaja Arnold Laur.

Unustamatuks jäävad igaühele, kes teda tundis ja lähemalt temaga puutus kokku, hetked, mil võisid H. Rosenthaliga, „Käbi-Hindrekuga“ veeta aega ühise pidulaua ääres, viibida töökoosolekul või pidulikul konvendil ta südamest tulevaid ja südamesse tungivaid sõnu kuu-

Auvilistlased dr. med. A. Paldrok ja dr. H. Rosenthal aastal 1907.

lates, või vahetada temaga mõtteid mõnuses, vaikes kodus. Ei olnud temas midagi tehtut, ei kavalust ega kõverust, alati nooruslik, rõõmsa südamlikkusega kohtles ta igähte, kes talle sattus vastu, ei tahtnud

kellestki uskuda kurja, ega soovinud seda ka kellelegi. Sealjuures ustav ja kindel oma kogemuste varal loodud tõekspidamistele, kohkumata neid tarbekorral kaitsema omal ausal, otsekohesel viisil, ükskõik, kelle

tud, rusutud meeoleu, teatud seisakut üliõpilaskondlikus tegevuses, siis seda käesoleval juhtumil ei ole suuremat näha. Kahetsetakse küll, et ei saada avalikult kanda oma väliseid embleeme, esineda ka tegelikult väljaspool korporatsiooni nime all, kuid suuremat meelekibedust see siiski ei näi sünnitavat, sest sisemiselt ei saa keegi takistada edasi baseeruda kord õigeks tunnustatud korporatiivsel platvormil ja oma elu arendada edasi sellele vastavalt. Nõnda ei sünni siis korporatsiooni nüüelda „põranda alla minekuga“ mingit muudatust sisemises elus, kõik jätkub endist viisi, veel rohkem, hakatakse oma liikmete hulgas sihikindlalt arendama korporatiivset mõtlemisviisi, panema suuremat rõhku vendluse, meeleaususe ja neid arendavate kommete süvendamisele, korporatsiooni sisulise väärtuse kasvatamisele.

Väljastpoolt juurdetulnud korporatsiooni asutajaist liikmeist jäävad püsima ning astuvad seltsi liikmeiks ainult kaks: Hugo Kasse, jur., ja Jaan Tõnisson, jur., kuna endistest seltsiliikmetest ei lahku ükski, vaid asuvad viibimata

energiliselt seltsi sisemisele elule kindlakujulise ilme andmise tööle.

Oma seisukoha telkinud olukorra hindamises avaldab konvent oma ringkirjas vilistlastele järgmiselt: Suur töö, mis on tehtud korporatsiooni asutamisel, ei olevat olnud asjatu, vaatamata sellele, et korp. ei saanud astuda ellu. Olenemata kasust, mis selle töö tegemisel loomulikult on saanud osaks üksikuile liikmeile, on ka seltsi elu tublisti arenenud ja edenenud. Kogu jõud, mis seni kulus väliseluks, koondatakse nüüdsest peale „seltsi sisemise elu täiendamiseks.“ Nimelt soovitakse peale teadusliku töö tegemise panna tulevikus eriline rõhk rõõmsale ja vennalikule kooselamisele.

Kuna selts oli sunnitud elama edasi endisel kujul, siis sooviti võimalikult kiiresti jõuda selgusele, missuguseks tulevikus peaksid kujunema seltsi tööpõld, ta sihid ja ülesanded. Sellest soovist lähtudes võeti see küsimus järgmisel poolaastal äräpeetava vilistlaste ja kaasvõitlejate ühise koosoleku päevakorda ning paluti vi-

vastu, kõhnake, väike oma kasvupoollest, kuid suur ja aukarust äratav oma vaimustusehoosse sattuvases õiglases isiksuses. Ta armastas noorust ja mõistis noorust. Alati, kui ta tuli Tartusse, oli ta armsamaks paigaks istuda rebaste hulgas, teha kaasa nende ilmsüütuid vallatusi ja olla ise noorim noorte hulgas. Sellisena mõlgub ta alati mul meeles.

Ja teine, Arnold Laur, („Pikk“ — nagu teda hüüdsime), mees, kes, peale oma otsekoheste ametialaste ülesannete täitmise, pühendas end täielikult ta enda kätel ilmale toodud lapsele — „Fraternitas Estica“, kes elas terve oma tahte ja tunnetega oma nooremate kaasvõitlejate keskel, alati oli valmis nendega jagama iga rõõmu ja muret, rohkem veel, alati tõepoolest ka muretses nende eest, pikk, sihvaka kasvuga, selge ja otsekoheste pilguga, jumalast loodud kauni sonoorse tenorihäälega ja tahtmatult südamesse tungiva harukordse kõneanniga, heliga häälekõlas, mis võis muutuda mahedaks kui mesi, kuid sealsamas ka kärgatada tuld täis püha viha, kuid sealjuures siiski heasüdamlikkus ja heasoovlikkus

Vil. Arnold Laur. †

ise. Mäletan, kuidas ta alati n. nim. „kaebtuste“-erakoosolekul püüdis süüalusele leida säärase karistuse, mis mõjuks kasvatavalt karistatavale, kuidas ta otsusetegijaile püüdis teha selgeks, et me ei tohi karistada lihtsalt kindlakskujunenud normide järgi, vaid igaüht peame hindama ja kohtlema individuaalselt, karistama kui vennad oma eksinud venda armastusega, mitte aga kui vihamehed, tasujad. Ja kuidas ta võis ärritada, kui ta nägi vas-

tupidist, kuidas ta siis isegi omas meeleshärmas teine kord võis minna ülekohtuseks hoolimatult otsustajate vastu, neid noomida kibedate sõnadega. Igaüks kaasvõitlejaist oli ta lähem vend, ka kõige nõrgema iseloomulised ning eriti just need, kelle eest ta pidi muretsema veel suurema hoole ja armastusega kui teiste eest, kes seekord tema abi ei vajanud. Nii oli ta pikkade aastate kestes hoolitsejaks isaks konvendile, hoolitsejaks isaks aga ka igale ta liikmele.

Neile mõlemale mehele, luugupeetud hallpeale, kes võis vaadata tagasi pikale ja kogemusterohkele eluteele, ning teisele, kes liig noorelt, paremas, meheas pidi varisema siis juba vaba Eesti musta mulla alla, võlgneb korp. „Fraternitas Estica“, kui korporatiivse ilma-vaate esimene aatekandja Tartus, sügavamalt tänu ja kustumata lugupidamist. Ning seda tahab ta avaldada ka tänasel päeval, millal „Fraternitas Estica“ läbi veerandsaja-aastase tormide ja tuultega põimitud, kuid ka armsate helgete päevadega kurnistatud teekonna on jõudnud välja oma praegusele tugevale alusele rajatud seisukohale. V. N.

listlaste „talitajat“ dr. H. Rosenthali esineda sellele vastava ettekandega. Viimane, täites talle usaldatud ülesannet, seletabki koosolekul pikemas kõnes, et seltsi tööpõld on määratud selgesti seltsi põhikirja § 1-ses, mispärast ta ka tulevikus peab jääma püsima samale alusele. Koon-dise sihiks ja ülesandeks aga olevat: „Kõita seltsi liikmeid vaimse sidemega pärastises elus, mida ei tohi lõdvendada ega isegi rebida katki kadeduse, pahasoovlikkuse ja intriigidega, ning edasi kasvatada liikmeid selleks, et nad alati jääksid ustavaks oma rahvusele ja seda kunagi ei salgaks ära. Seltsi ideaal olla väljendatud värvides: sinine, must, valge, mis tähendavad: ustavus, töö, teadus“. Kõik koosolijad tunnistavad ühemeelselt dr. H. Rosenthali poolt väljendatud põhimõtted õigeks ja otsustavad oma seltsi tulevast elu rajada neile alustele.

Ning nõnda seataksegi end sisse vastavalt uuele olukorrale ja õigeks tunnustatud põhimõtetele: korp. „Frat. Viliensise“ vapp asetatakse seltsi seinale aukohale konvendi korteris ja perekondlikel koosviibimistel, samuti ka seltsi pidu-

del, kuigi neist võtavad vahel osa ka võõrad, kantakse v ä r v e (katet ja paela) täiesti avalikult, väljaspool korterit kantakse ametlikkuldel esinemistel, kuid ka harilikult igapäevases elus, „b u r s c h e n d e c k e l“ e i d, s. o. musta peakatet, nagu neid nüüd kannavad rebased, kuid ka värvimütsi musta siidkatte (tšaholli) all. Viimane kandmisviis läheb eriti moodi pärast 1894. a., millal Vene üliõpilasvormi sunduslikuks tegemisega valitsusvõimude poolt keelati kõigile korporatsioonidele avalik värvidekandmine, missuguse korralduse tagajärjeks oli see, et kõik korporandid hakkasid tarvitama „tšaholle“. Aga leidub ka neid seltsiliikmeid, kes lausa a v a l i k u l t, ilma mingisuguse katteta sõidavad värvimütsis ja -paelas läbi linna, kannavad neid avalikult väljaspool Tartut, eriti Soomes viibides, kus pole karta Vene võimusi. Loomulikult karistatakse neid konvendi poolt, kuid tihti see ei mõju, eriti möödunud sajandi lõppaastail. Viimaks loodaksegi endale korporatsiooni väline märk alaliseks avalikuks kandmiseks: kuld s ö r m u s k o r p. „Frat. Viliensise“ värvidega; sörmusesse lõigatakse kuu-

päev, millal liige sai värvid. Ühenduses värvide kandmisega on loomulikult ka värvide andmine tegevliikmeks vastuvõtmisel täiel määral praktiseeritav.

1892. aastast peale hakatakse suuremate pidupäevade kommerssidel¹⁾ harrastama „Landesvateri“ laulmist. Mõtte algatajaks, „leiutajaks“ on O. Kallas, keda A. Paldrock südilt toetab, ja nõnda tehaksegi 5. III 1892 esimest korda otsuseks järgmisel aastapäeval päeva pühitsemist „ülendada“ „Landesvateri“ laulmisega. Samal koosolekul otsustatakse osta 2 hõbepeekrit 65 rbl. väärtuses „Landesvateri“ jaoks. „Landesvateri“ tseremonii „kokkusaadmise, õpetamise ja õppimise võtab Kallas enese kätte.“ Vahepeal valmis tehtud hõbepeekritele sissegraveeritavate salvide eest kannavad hoold O. Kallas ja esimees J. Tõnisson, kes ühtlasi valitakse ka esimesteks „Landesvateriteks“ (maaisadeks); „landesmutterid“ („maaamad“) valivad nad endile ise, „nagu ju ka lätlaste pruuk olla“²⁾. Ning nõnda toimub siis esimene „Landesvateri“ („Maaisa“) laulmine eesti üliõpilasorganisatsioonis 26. III 1892 s. a. esimehe Tõnissoni presideerimisel.

Varematel kommerssidel oli vennastuslauluna lauldud dr. M. Veske poolt „Landesvateri“ laulu põhjal luuletatud „Vaigistage kõne kõmu.“ See vennastuslaul ei jäänud esialgu „Landesvateri“ esiletoomisega mitte kõrvale, vaid neid lauldi mõlemaid samal kommersil. Peale nende olid tol ajal kommersilauludena tarvitusel veel „Värvilaul“³⁾, „Gaudemus“, „Muisamaa“ jmt. eesti- ja saksakeelsed laulud.

1891 II p.-a. lõpul antakse kuraatori poolt ühele saksa korporatsioonile, kellelt teised on võtnud värvidekandmise õiguse, see õigus tagasi. Kohe tekib viliensereis lootus, et kuraator nüüd ehk enam ka eesti korporatsiooni kinnitamisele vastu ei saa seisma ning tahetakse soodsat momenti kasutada ära uueks katseks esineda avalikult korporatsioonina. Tookordne esimees J. Tõnisson pöörab kirjalikult vilistlaste talitaja dr. H. Rosenthal'i poole ja palub sellelt nõu. Viimane soovib astuda samme seisukorra selgitamiseks, kuid ühtlasi soovib ta ka ettevaatust, kuna kõnesoleva korporatsiooni liikmed on „teed käinud ja tüki kätte saanud, mis neile enesele ei auks ega suuremaks kasuks olla ei või.“ Ning pea selgubki Riiast saadud informatsiooni põhjal, et seal ei ole „tuul veel ühtegi muutunud.“ Korp. „Frat. Viliensise“

1) Ladina keeles: läbikäimine, üliõpilaskeeles: pidutsemine.

2) Vennastuslaul „Maaisa“ („Landesvater“) on pärit maakondlikkude üliõpilasorganisatsioonide (Landsmannschaften) päevilt, milledeks alguses olid ka Tartu neli „vana“ korporatsiooni: „Curonia“ (1808), „Estonia“ (1821), „Livonia“ (1822) ja „Fraternitas Rigensis“ (1823), sellest siis ka nimetused: „maaisa“ ja „maama.“ „Landesvateri“ lauldi EÜS-is alati saksa keeles.

3) Luuletanud dr. H. Rosenthal.

kinnitamata jäämise peapõhjuseks olnud „iseäranis tema rahvuslik olek“ ning praegugi ei olevat mingit lootust rahvusliku korporatsiooni kinnitamiseks. Sellega kustubki silmapiirile kerkinud väike lootusesäde ja ligi kümne aasta jooksul ei kerki seltsis avaliku korporatsiooni asutamise küsimus enam päevakorraale.

Sisemises elus valitsevad aga endiselt edasi korporatsiooni põhimõtted, kombed ja viisid.

Vehklemislaval veheldakse vahvasti, mõnelgi seltsiliikmel tuleb käia mensuuril saksa üliõpilastega.¹⁾ Üliõpilaskohtus (B!C!) käimine jääb sunduslikuks. Rebaste kasvatamismeetod on täiel määral korporatiivne, samuti ka liikmete omavaheline suhtumine üksteise jne.

Seltsi vahekorrd teiste korporatsioonidega jääb heanaaberlikuks, käiakse üksteisel külas jne., kuigi tehakse ka vahet üksikutesse organisatsioonidesse suhtumises, mis ilmselt avaldub korpide „Estonia“, „Livonia“ ja „Fraternitas Rigensis“ 75. aastapäeva puhul. „Estoniale“ ei soovitagi õnne, aga seal poolt puudub ka kutse pidustustele, „Livoniale“ saadetakse kaunis aadress, mille annab üle kolmeliikmeline delegatsioon esimehe Fr. Akeliga eesotsas, „Fraternitas Rigensisele“ soovitakse õnne vaid delegatsiooni kaudu.

Vilistlaste „talitajaks“ on kestvalt alates 1884. a. kuni 1895. a. sügiseni dr. H. Rosenthal, millal ta ise ei lase end enam valida tagasi ja oma asemele proponeerib dr. H. Koppeli, kes ka valitakse. Samal koosolekul valitakse dr. H. Rosenthal vilistlaste auesimeheks, kellenäe ta igakordsel Tartus viibimisel juhatab ka edaspidi vilistlaste ja kaasyõitlejate ühiseid koosolekuid. „Esimese Eesti Üliõpilaste koondise“ 25. aastapäeva pühitsemise puhul (30. V kuni 1. VI 1895) valitakse dr. H. Rosenthal ja dr. J. Hurt kui südikamad ja „esimese Eesti üliõpilaste koondise“ hälli juures seisnud vilistlased seltsi auvilistlasteks.

Siin mainitud aastapäeva pühitsetakse õige suurejooneliselt piduliku koosoleku, perekondliku koosviibimise, pidusöögi ja piduliku kommersiga ühes „Landesvateri“ vennastuspeoga. Seda pidu peab dr. H. Rosenthal EÜS-i raames areneva eesti korporatiivse elu haripunktiks, mida ka tunnustavad kõik teised pidupäevadel sõna võtnud vilistlased, kes rõhutavad, et esimene eesti üliõpilaste koondis on kasvanud sisemiselt tugevaks tammeks, kellele ka väliselt enam ei saa keelata väärilist tunnustamist.

„Mälestused selle igas üksikasjas täieliselt kordaläinud peo päevilt helisesid veel kaua meele,“ ütleb selle kohta H. Rosenthal. „Haritud ning rahvuslikult teadlikkude eestlaste silmapaistev ja arvukas

1) M. Somelt — 2, P. Riives — 3, G. Reiman — 2 korda; V. Tiedemannil oli 1896. a. püs. tolmensuur.

seltskond oli ühes oma daamidega kogunenud kokku, et heita pilku tagasi ühisele 25-aastasele tegevusele väikese kaua orjastatud oma põlise rahva kultuurilise edenemise kasuks ja selle rahva haritud noorsoo arendamiseks. Ülendatud meeleolus, rõõmsas tuhus ning täis kindlat veendumust helge tuleviku peale oli see pidu möödunud ilma vähemagi ebahelita. Uue jõu ja rahuliku meelega võis läheneda uute ülesannete lahendamisele.“

Lõpetades kirjelduse sellest ajajärgust, mille kestel Eesti Üliõpilaste Selts tõuseb teiste korporatsioonide ja ka kaaskodanikkude lugupidamises väärilisele astmele¹⁾ ning seda eriti sellepärast, et ta sisemiselt oli arenenud tugevaks ja veendunud korporatsiooniks, kes oma sihti nägi selles, et temas „pidavat iseloom täienema, kartuseta priiuse armastus kosuma, meele ausus kõikumataks ja murdmataks jääma, iga hää asi toetust ja abi leidma“ (P. Hellat), et ta „pidavat mehi kasvatama, kes tõsise meeleaga, täie tahtmisega ja jõuga meie paleustest kinni hoiavad ning mehiselt oma kohust täidavad“ (J. Tõnisson), olgu siinkohal veel antud sõna meestele, kes lähemalt fikseerivad neid paleusi, millest eespool on jutt ning mis olid tookord maksvad Eesti Üliõpilaste Seltsis:

„Ausus, kindel ja mehine meel ning usin töö on alati meie paleus olnud“ (A. Kapp); „aga ka vennalik armastus“ (P. Hellat). „Sellele paleusele ükskord jõuda“ on see, „mis meid kõiki sinine-mustvalge lipu all ühendab.“ (A. Kapp). Ja „pidage . . . kalliks . . . vaimu vabadust, ühesugust väärtust kõikide keskel, iseenesest lugupidamist ja vendade armastust!

„Ei ühenda üliõpilasi iseäranis teaduse — vaid sõpruse paelad!

„Ja meid — rahvuse omad!“ (A. Kapp).

Lahkelid, lõhenemine ja langus.

Senise «korporatsioon EÜS-i» korporatiivse ilma-vaate hävitamispuüded ja praeguse «selts EÜS-i» kujunemise alged.

(Korp. „Fraternitas Viliensise“ lõpp.)
1898 I — 1904 I.

Senini elas EÜS, nagu öeldud, oma sisemis-tes elukorraldustes täielise korporatsioonina ja korporatiivne ilmavaade, mille isaks võib lugeda kõigist lugupeetud auvilistlast ja vil-kogu talitajat ning pärastist auesimeest dr. H. Rosenthali,

1) Vil. J. Tõnissoni tunnustus: „ . . . võerad, kes viimasel ajal meie S-i vaatamas käinud, olla meie S-i liikmeid väga kiitnud. Sellepärast püüdku S-i liikmed ka edaspidi tublideks täieneda . . . “

oli tolle aja eesti üliõpilaskoondise kandvamaks aampalgiks.

Kahjuks hakkas aga selle ajajärgu kestel EÜS-is mõnede kaasvõitlejate juures maad võtma liigne joomine ja sellega ühenduses ka teatud liialdamine tol ajal üliõpilaskonnas harrastatavate traditsioonide ja joomakommete (nagu eriti mõnede ebatervislikkude joomatrahvide: „Wanze“¹⁾, „Flasche aus dem Halse“²⁾ jne.) tarvituselevõtmises.

Kuigi alkoholsete jookide mittetarvitajaid dukorra järgi ei saadud sundida trahviks jooma alkoholi, siiski tundusid sääraseid trahvid ka alkoholarvitajatele ebasüüdsina ja alandavana. Pealegi ei näinud kodukord säärase trahvide käsitamist üldse ettegi, mispärast nad tundusid liiategi veel ebaõiglastena ja omavolilistena. Loomulik on, et seepärast korporatsioonis hakkasid peagi kuuluma häälled, mis ei suutnud leppida säärase olukorraga.

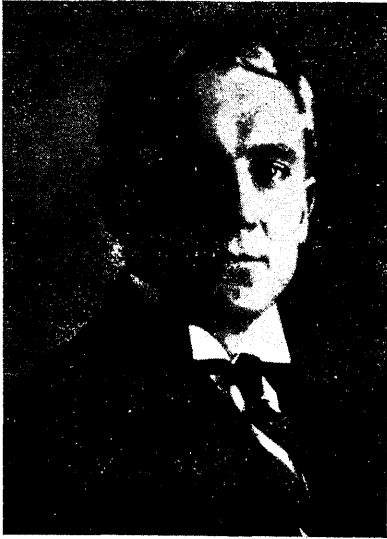
Esimesi, kes kaudsete abinõudega püüdsid piirata liigjoomist ja sellega ühenduses olevat raharaiskamist, olid möödunud sajandi üheksakümnendate aastate alul A. Paldrock ja A. Norman, kes püüdsid vastavate ettepanekute abil piirata kõige pealt hommiku kella neljani kestvate rebasõhtute aega kahe kuni kolme tunni võrra või vähendada neil tarvitatava alkoholi kvantumit. Samast asjast haarasid hiljem kinni ka mitmed teised kaasvõitlejad ja vilistlased nagu V. Reiman jne., kuni viimaks toleaegse esimehe A. Kapp'i survel rebasõhtutel tarvitatavate jookide suhtes kaotatakse sunduslik repartatsioon ja viiakse nad vabatahtlikkude annetuste alusele.

Erilist hoogu annab aga võitlusele liigse alkoholarvitamise vastu EÜS-is möödunud sajandi üheksakümnendatel aastatel Soomest meie maale leviv karskusliikumine. Ägedamaks eestvõitlejaks selles liikumises tõuseb Eestis sajandi vahetusel V. Reiman. Temaga lõövad südilt kaasa J. Tõnisson, R. ja O. Kallas, O. Rütli ja mitmed teised EÜS-i vilistlased ja kaasvõitlejad. Nende ja teiste eestvõttel algab ülemaaline äge võitlus alkoholi vastu. Karskusliikumine, milles selle võitluse esimeses vaimus- tuses ja ägeduses hakatakse eesti rahvale nägema nagu mingit kõigest kurjast päästvat ainuabinõu, tõstetakse kõrgele kilbile, ta pooldaja kuulutatakse ainukeseks õigeks isamaalaseks, ta vastane, isegi sellesse liikumisse erapooletult suhtuja tembeldatakse rahva vaenlaseks, peaaegu isegi isamaa-äraandjaks. Karskusliikumise eesotsas seisvaid haarab nagu mingi joovastus, fanatism, mis neil mõnes suhtes tõsiselt tumestab pilku . . .

1) „Wanze“ (s. o. „lutikas“) — jook, mis valmistati igasugustest jookide jäätistest, nagu lahtunud õlu, balsam, vein, limonaad jne. segi.

2) „Flasche aus dem Halse“ — karistatav pidi asuma seinä äärde, võtma katte peast ja siis, pudelit suu pealt tõstmata, tühjendama terve pudeli õlut, limonaadi või vett.

Fraternitas Estica praegune vilistlaskogu eestseisus.

Johannes Rosenfeld,
laekur.

Aleksander Kapp,
esimees.

Voldemar Siil,
kirjafoimetaja.

Mis võis olla loomulikum kui see, et säära- ses olukorras samad isikud, kes enne väga hästi olid mõistnud noorte meeste tahtmist vahel ka vabas, lõbusas jutuvestmises istuda vahutava õllega täidetud kannu ümber, nüüdsest peale eesti üli- õpilaste alkoholitarvitamise nähtusse hakkasid suh- tuma sootuks teisest vaatevinklist, kui nad seda olid teinud senini, ning et ka karskusaate teenis- tuses tihtipeale kalduti ühekülgs- selt liialdustesse, mis kutsusid esile tera- vaid vastuolusid tasakaalukamate kaasvõitlejate ja vilistlastegi hulgas ja tekitasid soovimatuid lahk- helisid isikute vahel, kes seni olid seisnud tiheda vendluse põhimõtte alusel:

üks kõigi, kõik ühe eest!

Esimest korda võetakse EÜS-is mõne aasta Soomes elanud ja soome karskusliikumise mõju alla sattunud vil. O. Kalda soovil joomatrah- vide ja -kiituste küsimus põhjalikumale kaalu- misele 29. VIII 1895. a vilistlaste koosolekul. Sel koosolekul möödub mainitud küsimuse arutamine veel õige asjalikul toonil ja ilma teravusteta ning annab seetõttu ka kõiki nähtavasti pikemaks ajaks rahuldava tulemuse, kuna ühemeelselt ühinetakse koosoleku juhataja auvil. dr. H. Rosenthali sooviavaldusega, „et S. oma vilistide ühist soovi tähele paneb“ ja võimalikult püüab joomist vä- hendada.

Nii asjalikult ja rahulikult ei möödu kahjuks aga enam järgnevad seda küsimust käsitlevad koosolekud EÜS-is, kui vil. J. Tõnisson on juba tulnud tagasi kohtuteenistusest Venemaalt ja 1. XII 1896. peale on asunud iseseisvalt juh- tima „Postimeest“, mille ta O. Kalda, V. Reimani ja mõne teise kaasvilistlase kaasabil omandab dr.

K. A. Hermannilt, ning kui V. Reiman ühes mitme kaasvilistlasega juba hakkab nihkuma Ees- tis järjest hoogu võtva karskusliikumise etteotsa¹⁾).

Tartu seni ainukese legaalse üliõpilaskoondise elu järgneva ajajärgu õigeks mõistmiseks, peame aga siinkohal peale üldise, laialt levineva karskus- liikumise, pühendama tähelepanu veel ühele teisele faktorile, mis esimesest ehk veelgi rohkem tuleb lugeda EÜS-is hiljem asetleidvate sündmuste esi- lekutsujaks ja tema pärastise saatuse mõjustajaks ja määrajaks. See teine faktor on Jaan Tõnis- soni isiku nihkumine Eesti poliitilise ja rah- vusliku võitluse keerisesse ja tema tolleaegne talt- sutamatu, tihti isegi jõhker iseloom ning äärmine iseteadlikkus, mis ei sallinud teisi jumalaid oma kõrval. Noor, vaevalt kolmekümneaastane „tuli- pea“¹⁾ J. Tõnisson muutub oma „Postimehe“ kaas- abil peagi tähtsaks teguriks meie rahvusliku võit- luse areenil. Ta astub ägedasse võitlusse seni maad valitsenud sakslusega, kelle suuremat tuge ta näeb Tartus asuvates saksa korporatsi- oonides, kuhu eestlusele läheb kaduma nii mõ- nigi eesti kannust võrsunud akadeemiline kodanik ning kus sakslus kasvatab endale ikka jälle uut ja värsket verd. Ta astub võitlusse ka Vene võimudega, nõudes neilt suurema tähelepanu pööramist eesti rahva iselaadile ja heale käekäi-

1) V. Reiman valitakse pärast ägedat võitlust ja võist- lust A. Grenzsteini grupiga 1900. a. Viljandisse kokku kut- situd V karskuskongressi juhatajaks ja siis keskoitkonna liikmeks ja esimeheks, millega ta lõplikult kauemaks ajaks asub eesti alkoholivastase liikumise etteotsa.

1) Nii karakteriseerib J. Tõnissoni tabavalt ühe sõnaga dr. H. Rosenthal.

Fraternitas Estica auvilistlased

Õpetaja Jaan Treumann, dr. Gustav Reimann, prof. dr. med. Aleksander Paldrock, praost Aleksander Kapp.

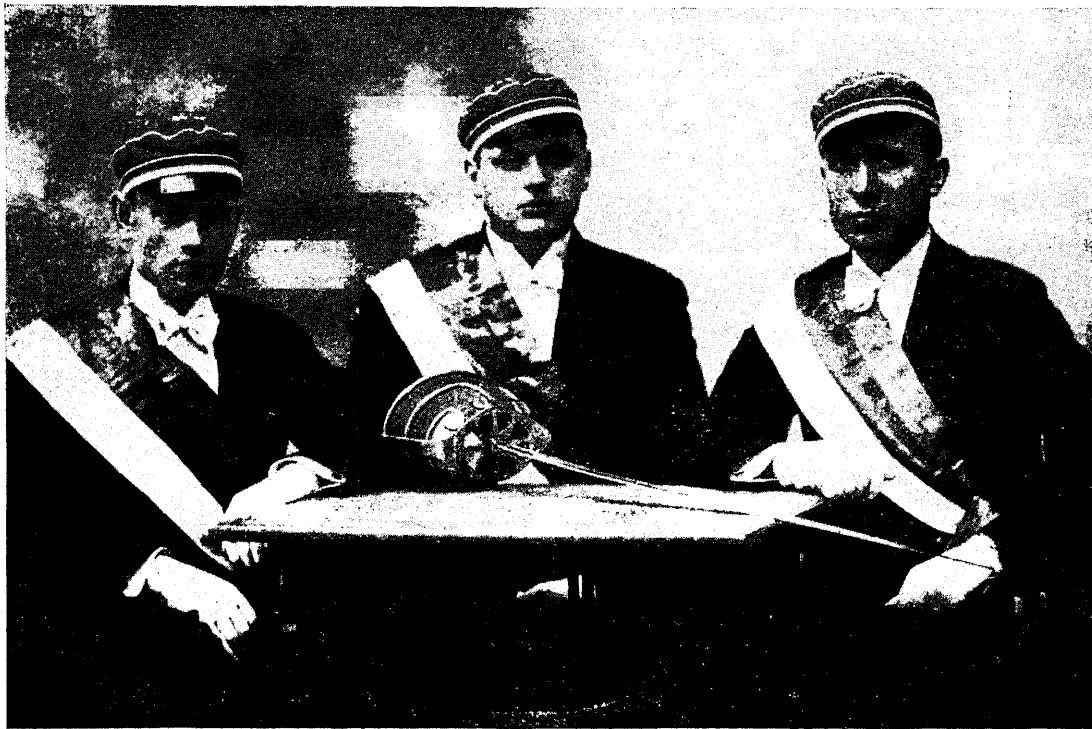
gule. Kuid tal ei puudu ka mõjuvaid poliitilisi vastaseid eestlaste enestegi hulgas (A. Grenzstein, K. Päts, J. Teemant, P. Speek), kes eesti rahvast püüdsid viia õndsusele igäiks temast lahkumisevatel teedel. Selles „võitluses kõikide vastu vajab J. Tõnisson loomulikult rohkeid ja peajasjalikult intelligentseid ja ustavaid abilisi, kes aga ühtlasi vastavalt ta iseloomunõuetele jäta-avad talle tõrkumata esikoha ja täidavad tahtmist, mõelgu nad sealjuures endamisi temast mistahes. Neid lootis ta leida esijoonel EÜS-ist. Ja leidis. V. Reiman (vist ainuke, kelle poole ta vaatas üles teatud aukartusega), O. Kallas, O. Rütli, O. Virkhaus, K. Koppel, H. Koppel, K. Parts, P. Põld ja mitmed teised EÜS-i liikmed on kauemat aega, mõned neist isegi eluaja ta ustavateks kaastööliseks. Ent sellest J. Tõnissonile ei jatkunud. Ta tahtis, et kogu eesti akadeemiline pere oleks koondatud EÜS-i ja et terve see EÜS-i koondatud eesti intelligents oleks alati vabalt ta käsutada. See oli EÜS-i suhtes ta kõrgem siht; sest selle sihi saavutanud, lootis ta, olles veendunud, et ainult tema oskab leida eesti rahvale ainuõndsakstegeva tee, tõusta eesti rahva ainu- tunnustatud juhiks ja sellena viia oma rahva vastu õnnelikule tulevikule. Oma sihtide saavutamiseks ei vali aga J. Tõnisson igakord ka abinõusid ja muutub seetõttu tihti ülekohtuseks, jonnakalt oma õigust taganõudvaks, isiklikuks ja haavavaks. Ja vaatamata sellele, et ta ühelt poolt nõuab kõigilt täielist alistumist oma tahtmisele, ta teiselt poolt jällegi otse armastab tülitseada. Kui juba tüli, siis olgu ka tüli, mis tüli. See annab talle võimaluse

pidada pateetilisi kõnesid ükskõik mis aine üle, sest ta on ju kodus igas aines, ja materdada maani maha oma vastast ning teha sellele selgeks, et just see, tema vastane, on kõige kurja juur.

Pole siis ka ime, et need Jaan Tõnissoni isiklikud sihid Eesti rahvusliku liikumise võitluses, kus tal eesti rahva ees kahtlemata on suured ja tänuväärte teened, mida ka Eesti ajalugu kunagi ei jäta vääriliselt hindamata, ja see tema iseloom, ning just sellepärast, et ta sajandi vahetusel vastuvaidlemata oli kandvamaid jõude ja kaaluva- maid isikuid tolleaegses EÜS-is, andsid põhjust nii mõnelegi EÜS-is tekkivale lahkhelile, vastastikusele teravusele, erakondliku vaimu tekkimisele ning sellele järgnevale lõhenemisele ja üldisele seltsimeheliku elu langusele kuni mitmete gruppide lahkulöömiseni EÜS-ist ja omaette organisatsioonideks kujunemiseni. Sest mitte kõik ei suutnud kannatada tema terroriseerivat, enese- ülistamisega põimitud esinemist ja alandavat käitumist nendega, kes tema väidete vastaselt julgesid avaldada ka oma erinevaid arvamusi, seisukohti ja tõekspidamisi.

Kui möödunud sajandi lõppaastateni olid vahel tekkinud EÜS-is ka mõned lahkhelid ja arvamused, siis kandsid need rohkem juhuslikku laadi, nagu nad loomulikult teel võivad kujuneda igas teiseski koondises või ühingus. Ent sellest ajast peale tundub juba teatud grupi vilistlaste (J. Tõnisson, V. Reiman, R. ja O. Kallas, I. Ilves ja hiljem liituvad nendega ka teised vilistlased ja kaasvõitlejad) järjekindel ühine rünnak kõigi nende vaadete vastu, millel nende arvates oli teatud sissejuurdunud mõju

Korp. Fraternitas Estica praegune eestseisus.

Rudolf Söber,
abiesimees.Friedrich Akel,
esimees.Nikolai Raudvere,
kirjatoimetaja.

kaasvõitlejatele ning mis seetõttu nende silmis olid takistuseks oma mõjuvõimu, hegemoonia maksmapanemisel. Seepärast tulid need lõhkuda maha, diskrediteerida; kui mitte korraga, siis pikamisi, järjekindlalt, järelejätmalt.

Tähtsamaks neist sissejuurdunud vaadetest oli kahtlemata korporatiivne ilmavaade ja mõtlemisviis. Nii siis sihitakse terav ots teadlikult juba selle ilmavaate ja mõtlemisviisi vastu, hakatakse teda lõhkuma, diskrediteerima, lõhkuma ja diskrediteerima ka selle mõtlemisviisi veendunudumaid kandjaid, kui muidu asjast jagu ei saada. Siitpeale hakatakse selle grupi ja temaga pärast liituvate ja tema mõjuvõimu alla sattuvate poolt taguma kaasvõitlejaile ja teistele vilistlastele ning hiljem ka seltskonnale pähe vaadet, et kõik, mis on ebarahvuslik, eba-voorulik ja halb, nagu kitsarinnalsus, tühja löbu tagaajamine, aatevaesus, liigne joomine jne., olevat korporatsiooni tundemärgiks ja iseloomustavaks jooneks, kõik aga, mis on rahvuslik, hea ja aateline, lõlevat korporatiivsele mõtlemisviisile võõras ja ei mahtuvat tema raamidesse¹⁾.

Teatud ebameeldivaks raskuseks, eriti alguses, kus samu mehi isiklikult oldi nähtud ja kuul-

1) Seda vaadet taoti mainitud grupi ja temast hiljem ellu kutsutud praeguse EÜS-i ringkonna poolt aastakümnete kestel järjekindlalt ikka edasi eesti rahvale pähe ning seda tööd jätkatakse osalt veel praegugi täie hoolega.

dud esinemas nende nüüdsele uuele seisukohale diametraalselt vastupidiste arvamiste, vaadete ja väidetega, oli asjaolu, mis paljusid pani häämmatuma, et just tulisemad korporatsioonimehed ehk „õiged burschid“, nagu nad ise varem olid armastanud nimetada üliõpilase ideaalkuju, ja korporatiivse ilmavaate süvendajad EÜS-is, J. Tõnison, O. Kallas ja V. Reiman, äkki osutusid selle sama ilmavaate ägedamateks vastasteks, mille EÜS-is kindlustamisel nad olid näinud nii palju tõsist vaeva. Kuid ka sellest nõrgast punktist püütakse kuidagi viisi saada üle — korp-ide „Vironia“ ja „Fraternitas Viliensise“ asutamise püüded tembeldatakse rahvuslikkudeks kangelastegudeks, mida nad ju ka tööpoolest olidki, ent samast ajast päritud rahvuslikul alusel püsiv korporatiivne ilmavaade tembeldatakse „võõrsilt“ ammutatud „Saksa patsiks“, joomist jumaldavaks mõtlemisviisiks, ebarahvuslikuks läbi ja läbi, veelgi rohkem, otse rahva edendamisele väenulikuks ja äärmiselt kahjulikuks teguriks. Kellele säärane pahupiiramine ja uperkuuti-löömine ei mahu pähe, see tunnustatakse ajast mahajäänuks, olusid ja olukordi mitte-tundjaks ja võõritihindajaks, teda kahetsetakse säärase, õieti „lihtsa asja mittetaipamise pärast, teda mõõdetakse ironiseeriva pilguga ja kehitatakse vaid kaastundlikult õlgu. —

1898. a sügisesel vilistlaste koosolekul lüüakse mõne vilistlase poolt esimene talv Tartu organiseeritud eesti üliõpilaskonna perre, kuna „joomaseaduste“, rebastekohuste, tegevliikmeks vastuvõtu tingimuste ja „värviseaduste“ küsimuste arutamisel ei olda enam vajaliselt „erapooletu“ ning püütakse „mõned punktid vägisi läbi viia“. See talv ei nihku sealt enam välja, vaid ta tungib aegade kestel ikka sügavamale ja sügavamale seni ühtlasesse organiseeritud eesti üliõpilaste puusse. Aasta hiljem on juba mitmel seltsiliikmel põhjus kõnelda EÜS-is tekkinud „erakondadest“, varsti kõneldakse juba mõne vilistlase „terrorist“, tehakse isegi ettepanek — J. Tõnissoni enam mitte lubada koosolekuist osa võtta! Viimane aga rõhutab, et tema poolt on „Eesti avalik arvamine“ (mida ta muu hulgas suurel määral teeb tol ajal ise), Eesti paremad pojad ja see surub vastu seinaneid, kes selle avaliku arvamise vastu üles tõusevad“.

Aasta-aastalt läheb olukord EÜS-is ikka pinevamaks, pikkamisi hakkavad tihedamalt liituma need, kes ei salli vastastikusele usaldusele rajatud ühiskondliku elu lõhkumispüüdeid, kes tunnistavad igas koondises tugeva distsipliini vajadust, kes ei taha end lasta hoolimatult tõugata. Päevakorras olevad küsimused, kui niisugused, kaotavad pikapeale oma tähtsuse, jäävad viimaks vaid jubuliseks tallermaaks, millal tuleb lüüa lahinguid sootuks uue, võõra, Venemaa ärkavast revolutsioonist mõjustatud ideoloogia vastu, mis ei tunnista enam ei mingit vennastust, ühtekuuluvust, vastastikust lugupidamist, endadistsipliini ega kasvatust. Kes jõhkram, see mees! Kel valjem hääl, sel õigus! Säärase olukorraga mitteleppijad jäävad peagi vähemusse, sest teiste poolt rõhutatud „piiramata vabaduse aade“ on ju nii palju kergem tunnustata omaks, eriti meeldiv aga noorematele, vähem-arenenumatele, distsiplineerumatele. Ja nii tulebki, et oma põhimõtetele usstavaks jäänud vähemus surutaksegi vastu seinale, et J. Tõnissoni ettekuulutus ses suhtes läheb täide. Ja kui EÜS-is pannakse maksma uued seadused — tehakse tegevliikmeks saamine olenevaks vaid lühiajalisest kandidaatide-nimestikus seismisest, antakse lihtliikmeile hääleõigus, võetakse liikmeiks vastu naisi ja keskkoolihariduseta veterinaäre, antakse seltsi vilistlasile ja liikmeile vabaks üksteist avalikkuse ees ja ajakirjanduses isiklikult materdada jne. —, mis ime siis, et teisitimõtlejate vähemus hakkab harvemini külastama konvendi-korteri ning tõmbab tagasi oma isiklikesse korterisse, üheskoos hakates otsima teid oma seniste aadete vabaks taotlemiseks.

EÜS-i ühisesse perre taotud talvad on oma töö teinud, selts on sisemiselt käristatud lõhki.

Korp. «Fraternitas Estica» sünd.

1904 I — 1907 I.

Juba 30. aug. 1900. a. esineb vil. dr. A. Paldrock EÜS-i vilistlaskoosolekul ettepanekuga esitada EÜS kinnitamisele korporatsioonina, kuid pörkab vastu tugevat vastasrinda müüri ja ei suuda oma mõtet viia teostamisele.

EÜS-is ikka rohkem maad võtva korporatsioonivastase surve mõjustusel ei vaibu aga see mõte enam, vaid leiab ikka rohkem kindlaid pooldajaid, kes tihti isekeskis arutavad selle mõtte teostamise võimalusi. Esialgu peatatakse vaid mõttel, et kogu EÜS laseks end kinnitada korporatsioonina. Kuid peagi jõutakse arusaamisele, et see on läbiviimatu, kuna korporatiivse mõtlemisviisi lõhkujate töö on edenenud juba liiga kaugemale. Siis tuldakse uuele mõttele — asutada korporatsioon EÜS-i ruumes ehk temaga ühise katuse all. Eriti kihutab selleks taga korp. „Frat. Viliensise“ viimase koosoleku otsus, mille järele Eesti Üliõpilaste Seltsi liikmetele jäetakse õigus end rekonstrueerida tulevikus „Fraternitas Viliensisenä“. Sellega oli ju siis säärane õigus antud EÜS-i liikmetele ja puudus nõue, et ainult kogu EÜS end korporatsioonina võib rekonstrueerida. Asja etteotsa astuvad tegevliikmed Volde mar Kurrik, math. Jaan Lattik, theol., ja Olaf Sild, theol., kes 11. märtsil 1904. a. esinevad vastava ettepanekuga. Kuid kuna korporatsiooni-asutajatel pole seni veel olnud korrapäraseid koosolekuid, millest oleks võtnud osa täiesti kindel grupp mõtteosalisi, siis ei ole asja algatajad veel mitte hästi valmistatud ette küsimuse igakülgeks käsitlemiseks ning paluvad, et läbirääkimised selle kohta lükataks ühele järgnevaist koosolekuist, millel nad tootsid kokkuvõtet ette oma algatuse motiive. Sellest haaravad vastased kohe kinni ja viivad küsimuse oma enamusega sunni viisil läbirääkimistele. Järgnevad läbirääkimised on mitmeti huvitavad. Neist võtavad osa ainuüksi korporatsiooni-vastased, pidades hulga pikki kõnesid, kuna asjaalgatajad ise küsimuse arutamisest üldse ei võta osa. Sealjuures on korporatsiooni-vastaste esinemine äärmiselt üleolev, mõnitav ja rängasti haavav, mis muidugi vahekorda kahe eri grupi vahel kuidagi ei suuda parandada, vaid lõhe nende vahel süvendub ülepääsmatuks kuristikuks.

Sellel koosolekul kogutud kogemuste loomuliku järeldusena tekib nüüd korporatiivse mõtte kandjates veendumus, et kujunenud olukorras pole enam võimalik minna ühes teiste oma seniste seltsivendadega — tekib iseseisva, EÜS-ist lahus teotseva korporatsiooni asutamise mõte. Erilist hoogu annab sellele uuele sihile püüdmisele veel asjaolu, et riigivalitsus heatahtlikult on hakanud suhtuma korporatsioonidesse, mille esimeseks väljenduseks oli samal 1904. aastal korporatsioonidele

Minu mälestused korporatsiooni alguspäevilt.

Minult tahetakse mälestusi. Neid on palju, kuid vähe ruumi on mulle nende jäädvustamiseks siinkohal lubatud. Olgu — pean lep-pima.

Seinal minu töölaua kohal ripub ülesastumise pilt. Olevik kaob ja minevik astub silmade ette. Alg-päevad on nagu täna, aga ometi kurb fäde — mina ükski olen asu-tajatest üle jäänud — ühed puh-kavad kalmukünka all, teised on oma ilmavaadete kõikumisel eemale läinud. Ise olen vananenud. Jah, nii see on — ajalugu kordub. Meelde tuleb kuidas 25. a. eest korp. Lettonia 25. a. juubelil seisis nende vil. õpetaja I. Zelmins naise ja paljude lastega Lettonia vapi ees ja seletas seda neile. Aukar-tuses vaatasin seda pilti kõrvalt — ja nüüd 25. a. pärast teen mina seda. Ainult laste arvu poo-lest olen kaugele maha jäänud. Küllalt — asja juurde.

Auvilistlane Jaan Treumann.

Vanavara kuningas ja noored buršid.

Mõni aeg enne ülesastumist käis A. Laur Peterburis, et pidada läbi-rääkimisi J. Hurdaga, Kapp'iga j. t.

Olid „Vanemuise“ uue maja õn-nistamise pidustused. Ühel õhtul olin seal. Arnold Laur astus minu juurde ja kutsus mind dr. hurda juurde. Hurt seisis akna all, tõe-tades aknalouale. Kõnelesime kon-veni asutamise asjust, mida ta rahulikult kuulas ja sõnas siis lii-gutatult: „Mis mina mitte kätte ei saanud, seda saate Teie — eesti korporatsiooni.“ Nüüd sele-tas ta meile pikemalt oma üliõpi-laspõlve ja elu korp. „Livonias“. Dr. Hurta ennast ei lubanud surm meie vilistlaseks astuda, aga tema büst on meie kodus ja nii mõnigi kord ehib tekkel teda. Mis isal võimalik ei olnud, see oli lubatud pojale, tulihingelisele R. Hurdale, keda surm nii vara ja meilt riisus.

antud luba uuesti hakata kandma oma väliseid embleeme. Korporatsiooni pooldajate kooskäimi-sed muutuvad tihedamaks, nende ringkond kindla-kujulisemaks. 12 okt. 1904. a. kirjutatakse juba esmakordselt koosoleku käigust protokoll, mis alg-ab sõnadega:

„12 tegevliiget Eesti Üliõpilaste Seltsist ei ole Seltsi praeguste oludega mitte rahul ning soo-vivad osakonda (s. o. korporatsiooni) asutada. Need liikmed on:

1. J. Bürger, stud. theol.
2. E. Kask, stud. jur.
3. A. Kerg, stud. med.
4. A. Kokkult, stud. theol.
5. H. Kurm, stud. jur.
6. V. Kurrik, stud. math.
7. J. Lattik, stud. theol.
8. A. Laur, stud. theol.
9. A. Ruus, stud. jur.
10. O. Sild, cand. theol. et stud. phil.
11. J. Treumann, stud. theol.
12. J. Varik, stud. theol.“

Sitpeale peetakse koosolekuid õige tihedalt, tihti 3—4 koosolekut nädala jooksul. Kolmandal koosolekul, 16. okt. 1904, fikseeritakse juba proto-kollis ka kõig'i ühemeelne seisukoht, et ka siis tahetakse esineda oma ette kor-poratsioonina, kui EÜS peaks va-litsuselt saama luba värvide kand-

miseks, sest oma sihti ja ülesannet ei nähta mitte ainult värvide kandmises. Küll peetakse siis korporatsiooni asutamist raskemaks, kuna sel puhul ei saa enam kasutada endise „Frat-ernitas Viliensise“ nime ja embleeme ja need tu-levad võtta uued. Et jõuda selles küsimuses sel-gusele, otsustatakse 18. okt. 1904. a. EÜS-le esi-tada kirjalik ettepanek, et 21. okt. erakoosolekul saaksid selgitatud järgmised küsimused:

„I. Kas on EÜS-il nõu sammusid teha, et en-dale avaliku värvide kandmise luba kättemuret-seda?

II. Kui mitte, kas siis Selts annab nende oma liikmetele, kes teistega osakonnana ülesastuda tahavad:

- 1) nime „Fraternitas Viliensis“,
- 2) värvid, sinine—must—valge“,
- 3) a. oma õuemärk, b. värvimõõga, d. Lan-desvateri karikad, c. vehklemise riistad?

III. Kas Selts annab punkt II all nimetatud isikutele luba ühes võerastega S-i ruumides mõni koosolek ärapidada?“

Seda kirja ei võta aga EÜS-i esimees (A. Simm, jur.) üldse vastu ja selles esitatud küsimuste tekst muudetakse temaga läbirääkimiste põhjal järgmi-seks:

„1. Kas on EÜS-il nõu ligemal ajal korpo-ratsioonina ülesastuda?

2. Kui mitte, siis on ühel osal EÜS-i liik-

Üks viimseid mohi-
kaanlasi.

Astusin 1903. a. II s. EÜS-i. Pidin kodukorra järele, nagu teisedki, comment'i pooldama. 1903 ja 1904. a. olid EÜS-is ägedad võitlused korporatsiooni asutamise küsimuse ümber. Koosolekud kestsid väga kaua, sageli isegi hommikuni.

Vil. Jaan Tõnissonil oli sekeldusi minu kaaslase Aleksander Keskkülaga. Keskküla saatis Tõnissonile väljakutse. K. teguviisi arvustati väga kõredalt. Tõnisson ei võtnud väljakutset vastu. Keskküla kaebas üliõpilaskohtusse (Burschen Gericht). Tõnissonilt näuti seletust. Seletus ei rahuldanud võõraverelisi kohtunikke. Ühel päeval tõi mulle Lettonia rebane B!G! teadaande: „Phil! Tõnisson fägt, bis er sich fägt“. See oli pomm sakslastelt eestlaste laagrisse. EÜS-is tehti comment'i pooldamine miftesunduslikuks. Suurem osa, peaaegu kõik liikmed, astusid Chargierten Convent'ist (Ch!C!) välja.

Keskküla tõstis B!G! kaebuse Johan Kõpu ja Ants Simmi peale Tõnissoniga läbikäimise pärast. Asi läi laineid. Kõpp ja Simm, kui kaebalused ei astunud Ch!C! välja. Nähtust hinnati väga kõrgelt. Asi venis, aga viimati mõisteti kaebalused süüst vabaks. Pidi ju Simm, kui „Postimehe“ toimetuse liige oma peremehega läbi käima, samuti ei võidud ka nõuda, et Kõpp, kes Tõnissoni juures elas, ignoreeriks oma korteri peremeest. K. ja S. süüst vabanenud, astusid Ch!C! välja.

Tulid 1905. aasta sündmused. Oli näha, et meie „Aestia'st“ ja tema põhimõtetest midagi välja ei tule. Lõhe eestlaste ja sakslaste vahel oli venelaste kaasabil väga lajkas läinud. Istusin ühel ühel õhtul EÜS'i väikeses puhveti toas. Lasksin omale tüki paberit ja pliiatsi tuua. Kirjutasin ja saatsin rebase „Lettonia'sse“ teatega, et olen Ch!C! välja astunud. Olin vist viimane EÜS'is, kes seda tegi.

Tartu buršid Vene hari-
dusministeeriumis.

1905. ja 1906. a. viisid meid „Aestia“ juurest „Fraternitas Es-tica“ põhimõtetele. Ülikooli valitsus oli meie vastu väga häätahtlik, aga ta ei kinnitanud meie põhikirja, vaid saatis selle Riiga kuraatorile kinnitamiseks. Ootamatult tuli Riias teade, et põhikiri on saadetud Peterburi ministeeriumi. Mis muud, kui dr. Paldrock pistis 25 rubla pihku ja meie Arnold Lauriga alustasime sõitu päälinna. Varahommikul olime ministeeriumi ukse juures, kus kuuleme, et töö algab alles kell 11. Läksime linna lonkima. Jõudsime Nevskile, Peetri kiriku juurde; kirik avatud; kuuleme, et maetakse riigisekretäri v. Frisch'i. Peetasime endid õige altari lähedale. Sääli nägime esimest korda oma elus suurvürsti ja teisi suursi. Krahv Witte oli üks puusärgi kandjaist ja istus meie ees pingil. Pärast matusealutust jõudsimme õigeks ajaks ministeeriumi. Meid juhiti kellegi direktori juurde,

metel nõu eesti korporatsiooni elusse kutsuda; ja nimelt nii, et see korporatsioon EÜS-iga ühendusesse jääks. Tema arvamise järgi on see võimalik.

3. Mis on selles asjas EÜS-i seisukoht.“

See uus kiri anti EÜS-ile ära 21. okt. 1904. V. Kurrik'u, J. Lattik'u ja A. Lauri allkirjadega. Esitatud punktid tulid arutusele 28. okt. 1904. a. EÜS-i kutsutud erakoosolekul. See-kord valitseb koosolekul hoopis teine olukord, kui sama küsimuse käsitlemisel kevadel. Kui eelmisel korral asjaalgatajad palusid küsimuse arutamist lükata edasi, siis nüüd soovivad nad tungivalt saada selget vastust oma küsimustele. Teised aga seevastu püüavad kõigest jõust sellest põigelda kõrvale ja asja otsustamist lükata edasi, sest seekord, tundsid nad, on nendel tegemist organisatsiooniga, kelle kohta pealegi oli teada, et ta kergesti võib käänta hoopis oma ise rada ja luua EÜS-i kõrvale vabalt omaette teotseva uue organisatsiooni. Sellega muidugi ei taheta leppida, sest kuhu jääks siis senine EÜS-i hegemoonia Tartu eesti üliõpilaskonnas, mis senini oli püsinud kindlal jalal, kuna EÜS oli selle ajani ju ainukeseks eesti üliõpilaste organisatsiooniks Tartus. Ja nõnda tehti — pärast hommiku kella neljani kestnud seitsmetunnilist ägedat vaidlust, mille kestel tuli isegi pidada ära erakorraline erakoosolek kokkupõrke lahendamiseks vil. J. Tõnisoni ja tema terroriseerimise vastu ülesvstava V. Kurrik'u, math., vahel, otsustatakse

ikkagi küsimuse arutamine lükata edasi vilistlaste järgmise koosolekuni.

Kuid ka see otsus kõneleb korporatsiooni-asutajatele küllalt selget keelt. Saades EÜS-ilt loa omaette koosolekute pidamiseks seltsi ruumides, käivad nad endiselt kord siin, kord jälle mujal agaralt koos. Peagi on lõplik otsus valmis — tuleb asutada hoopis iseseisev korporatsioon uue nime ja uute embleemidega ja, niipea kui on nõutatud selle kinnitus, lõplikult end lüüa lahku EÜS-ist.

Nimi on leitud peagi. Dr. K. A. Hermann'i ettepanekul, kes ühes dr. A. Paldrock'i ja prov. Luht'iga võtavad innukalt osa korporatsiooni asutamistöödest, valitakse 31. okt. 1904. a. selleks ühel häälel „Aestia,“ nimi, mis kord pidi saama pärastise „Frat. Viliensise“ omaks. Korp-i värvideks otsustatakse 2. nov. 1904. a. võtta tumeroheline-valgemust. Novembri lõpul esitatakse ülikooli valitsusele korp. „Aestia“ kinnitamise palvekiri. †

Kuid kinnitamine viibib. Ülikooli valitsus on palvekirja saanud edasi ministeeriumi ning seal on nähtavasti tööd palju, sest vastust ei tule ega tule. Nõnda kestab ootamine edasi kuni 1905. s. sügiseni, millal ülikooli uus rektor soovitab ministeeriumist võtta palvekiri tagasi ja uus avaram esitada uuesti rektorile, kuna vahepeal on pandud maksma korraldus, et seltse ja korporatsioone võib kinnitada ülikooli professorite nõu-

vist Vassiljev oli ta nimi. Algas pikk jutuaamine. Oli ta ju vaimuliku akadeemia lõpetanud ja meie usuteaduse üliõpilased. Kirikuisa Origenes pidi silda meie vahele ehitama. Vanahärra imetles väga, et Tartus on igal korporatsioonil müts oma isesuguste värvidega. Ta päris, kuidas on võimalik neid üksteisest eraldada. Minu vastus, et „у насъ такой опытный глазъ“, näis teda rahuldavat. Lõpuks ütles ta, et asi kuulub ministri enese otsustamisele, kes meid järgmisel päeval vastu võtavad. Kuid täna olla meil võimalus sellest kõnelda ministri abiga Gerasimovi'iga. Me lahkusime.

Kella üheni veel aega küllalt. Iva ei olnud me aga veel hamba alla saanud. Korrapidaja tähendab, et einet võib saada ka ministeeriumist. Ta andis meile juhi kaasa, kes meid ministeeriumi õige ruumikasse kõõki viis. Siin toodi meile süüa ja kaks klaasi vett. Pärast vett maitsedes leidsime, et vesi oli viinaks muutunud. Eine hind oli väga odav.

Kell 1 olime Gerasimovi juures. Seda härrat huvitasid pedagoogilised küsimused. Minu „isa“, õp. August Nigol, oli midagi pedagoogilist kirjutanud. See raamat oli G-l. laual. G juhtis kõneluse pedagoogikale ja eriti Nigoli raamatule.

Esimees Friedrich Akel.

Maailma algusest saadik Fraternitas Estica esimene ning ainsam 25. aasta-päeva-aegne esimees ja... Paluksin rahu!! Majas peab olema kord, ning ametnikkudel võim!

Pedagoogika oli tol korral meile „terra incognita“. Alles meie tähendus, et ei ole jõudnud Nigoli raamatut veel lugeda, päästis meid täbarast seisukorrast. G. lubas meile võimaldada kokkusaamise järgmisel päeval ministri v. Kaufmanni'iga.

Teisel päeval ilmus ministeeriumis kuulutus, rektorite päeva tähtsust võetakse jutule ainult Kaasani õpperingkonna kuraator ja Tartu üliõpilased.

Järgmisel päeval ministeeriumi minnes kiskusin saapa falla lahti. Et enne lõrtsi sadas, olid jalad päris märjad. Olgu tähendatud, et me ministeeriumi hilinesime. Sääldi meid juba taga otsitud. Kohe juhiti meid ministri juurde. See härra hakkas meie põhikirja lugema, Sääldi seisus punkt, kus ette nähtud auhinnad, vilistlased ja täieõigusikud liikmed, mis ei meeldinud talle. Ta tähendas, et see on „революционное ядро“. Meie seletus, et need on just noortele piduriks ja et Tartu olud lähevad selles Vene omadest lahku, näis teda rahustavat. Lõpuks arvas ta, et peab meie põhikirja keisrile kinnitamiseks ja meid ka audientsile viima. Ma kokkusin. Mõttlesin oma katkiste saabaste peale. Minister pakkus meile paberosse. Mina tänasin ja ei võtnud, vaid ütlesin, et ma ainult sigareid suitsetan, mille peale ta sõnas, et need

kogu. Selle nõuande järgi talitatakse ja 28. sept. 1905. a. otsustatakse esitatud palvekiri võtta tagasi. Uue palvekirja esitamine jääb aga esialgu teostamata, kuna vahepeal kasvav revolutsioonilaine haarab ka Tartut ja ülikool suletakse pikemaks ajaks. 1905. a. novembris lõpevad seetõttu ajutiselt ka ühised koosolekud, kuna üliõpilased enamasti lahkuvad Tartust. Ühe aasta jooksul oli peetud üldse 24 koosolekut, kui in-nukalt oli töötatud korporatsiooni asutamise ettevalmistuste alal.

1906. a. sügisel astuvad korporatsiooni asutajad pikema vaheaja järele esmakordselt jälle kokku 10. novembril, mis päevast peale algab uuesti intensiivne töö. 17. nov. 1906. a. kinnitatakse koosoleku poolt asutatava korporatsiooni „põhjusemõtted“.

„Korporatsiooni siht on tugev ja julge priiuse püüd, kartuseta õiguse taganõudmine, ühesugune väärtus teine teise vahel vaatamata sündimise ja vara päälle ja auus elukombe, nagu see mehele sünnib,

kes omale tõsiduse, armastuse, priiuse püüdmise ja meeleauususe sihiks seadnud“ (§ 3). „Korporatsiooni ülesanne on tublit iseloomu igakülgse haridusega kasvatada, oma liikmete keskel vennastust (Corpsgeist) ja disciplini — üks kõikide ja kõik ühe eest edendada“ (§ 4). „Korporatsiooni liikmed tunnistavad, et nad Eesti rahva liikmed on, et nad oma emakeelt põlata ega unustada ei taha, vaid auu sees pidada“ (§ 5). „Korporatsioon nõuab oma liikmete käest, et nemad oma aega usinuse ja ustava töötegemisega pruugiksivad ja hoolega vaimu ja südame vara korjaksivad ja nõnda ennast õieti elu vastu valmistaksivad, et nemad sellest vaimutarkusest, millest nemad ise võorastes keeltes on osa saanud, edespidi ka oma rahvast loomulisel viisil, s. o. rahva oma keeles, tahavad osa võtta lasta, et nemad üleüldse igapidi oma rahva edasisaamise eest hoolt kanda tahavad, nii palju kui keegi jõuab“ (§ 6). „Korporatsioon paneb rõhku oma liikmete välismuse päälle, nõuab oma liikmete käest keha-

olevat tal kahjuks kodus. Jutt lõpes. Vana härra tõusis püsti ja saatis meid ukseni. Jumalaga jättes ütles ta: „Immer Freundschaft und Bruderschaft.“

Kordoris kohtusime oma poolehoidja rektor Passek'iga. Ta päris pikalt ja laialt meie jutuaamise üle. Rahustas meid, et ta saab lõunasöögil ministriga kokku ja kutsus meid õhtuks ministeeriumi.

Õhtul olime ministeeriumis, kus rektor meile kõneles, et meie olla ministriile meeldinud, ta pidavat meid Venemaa eeskujulikumaiks üliõpilasiks. Rektor oli meiega väga rahul. Ta tõstis meie lootusi mitme punkti võrra.

All riietumise juures paneb korraga keegi käe mu õlale. Ma pööran ümber ja näen — minister. Ta julgustab mind, et keisri au-

dientsile polevat tarvis minna, ta vist kinnitab põhikirja, Laur, kes seljaga meie poole oli ja palituf selga ajas, pistis mind eesti keeles siunama, et ma igauhega kõnelevat jne. Korraga fundis ta ministri ära ja sõna jäi ta huultele pooleli. Hea oli, et minister ta sõnast aru ei saanud. Teisel päeval olime kantseleis, kus ametnik kõneles, et meie ja „Polonia“ põhikirjad (Riiast olla meie ja „Polonia“ paberid üheskoos saadetud) olevat ministri juures allakirjutamiseks ja soovitas meil ära sõita.

Laur ei jäänud enne rahule, kui ta oli ametnikult „Eñ Bory“ välja pressinud, et meie põhikiri kinnitamist leiab. Me palusime, et meile teatataks telegraafi teel põhikirja allakirjutamisest. Maksime telegrammi kinni ja meie ülesanne Peterburis oli täidetud.

Esimene külaskäik.

Mõni päev hiljem, ühel õhtu-poolikul, tuli Peterburist telegramm, et „Fr. Estica“ ja „Polonia“ põhikirjad on kinnitatud. Lüksime Lauriga kohe „Poloniasse“ seda rõõmteadet viima. Arusaadav, et poolakate rõõm oli suur, sest see teade tuli neile päris ootamata. Ja peale selle olime ka kaudsel teel nende kinnitamiseks kaasa aidanud. Kuulus poola mõdu toodi välja. Igauks luges oma kohuseks sinuga juua klaas „specielles“ „Fr. Estica“ ja „Polonia“ terviseks. Meie olime aga kahekesi, kuna neid 50—60 meest. Meie kippusime säärasele ülevõimule alla jääma ja faganesimo. Õhtul dr. Paldrocki juures peol polnud Lauri samm tantsu ajal, vist prl. Salme Hermann'iga, enam päris kindel.

liku jõu ja tervise eest hoolitsemist, ning ei sa nende keskel purjutamist ega hooplemist sallima“ (§ 8).

8. dets. 1906. a. otsustatakse ülikooli rektorile esitada uus korp-i kinnitamise palvekirj. Ühtlasi soovitakse aga ka muuta korporatsiooni nime, kuna ei olevat kindel „kas Tacitus „aesti“de all eestlasi ehk mõnda muud rahvast arvas“. 12. dets. 1906. a. otsustatakse asutatava korporatsiooni nimeks võtta „**Fraternitas Estica**“ ja samal päeval kirjutavad rektorile kinnitamise asjus esitatavale palvekirjale alla järgmised seitseteistkümmend meest.

1. Arnold Laur, theol.
2. Voldemar Kurrik, math.
3. Karl Ploom, theol.
4. Friedrich Stockholm, theol.
5. Heinrich Kurm, jur.
6. Adalbert Lübeck, med.
7. Elmar Jürmann, theol.
8. Jaan Lattik, theol.
9. Artur Kokkult, theol.
10. Alfred Ruus, jur.
11. Richard Anni, med.
12. Leonhard Neumann, jur.
13. Nikolai Laene, med.
14. Jaan Toodo, jur.
15. Nikolai Hallist, theol.
16. Jaan Timusk, jur.
17. Alfred Keerd, med.

Peale nimetatute kuuluvad aga samal ajal veel asutajate hulka tegevliikmed Johannes Grünth'jal, med., Eugen Kask, jur. Rudolf Lesta, jur., ja Jaan Treumann,

theol., kes alla kirjutamise ajal puudusid koosolekult.

Jõuluvaheajal kutsutakse mõned asutatava korp-i liikmed rektori juurde ja lastakse neid põhikirjale lisada juurde uus — korp-i värve silaldav — paragrahv. Kuna asi on kiire, siis otsustatakse omapead korp-i värvidena esitada sinine-roheline-valge ja neid juhtumil, kui teised kaasvõitlejad valitud värvidega pole rahul, pärast põhikirjas lasta parandada. Kuid 11. veebruaril 1907. a. kinnitatakse need värvid üldkoosoleku poolt peaaegu ühel häälel korp. „**Fraternitas Estica**“ värvideks.

Kuni kinnituse saamiseni, milleks mõnel kaasvõitlejal tuli vahepeal sõita haridusministri juurde, töötatakse innukalt korporatsiooni sisemise kodukorra loomise kallal.

Kuna juba veebruari lõpul selgub, et asutatav korporatsioon võib enam-vähem kindel olla, et teda kinnitatakse, otsustatakse EÜS-ile, kelle liikmete hulka seni olid kuulunud veel mitmed korporatsiooni asutajad „teadaandmine, mis pärast üks jagu EÜS-i praegustest ja endistest liikmetest iseseisvaks korporatsiooniks ühineda tahab.“ Sellega oli siis ka viimane aukohus EÜS-i vastu täidetud.

Viimaks, 9. aprillil 1907. a. järgneb korporatsioon „**Fraternitas Estica**“ kinnitamine haridusministri v. Kaufmann'i poolt. Rõõm oli suur. Kauaigatsetud soov oli täide läinud — esimene eesti korporatsioon Tartus oli saanud eluõiguse.

Pidulikku „ülesastumist“ otsustatakse toimetada 26. aprillil 1907. a., missu-

Esimene „duell“.

Olime otsustanud 26. aprillil 1907. a. (v. kal.) kell 12 l. rektor Passeki juures pidulikult üles astuda. Selleks sõitis esimene eestseisus, Arnold Laur, Karl Ploom ja mina, kaetud värvoidega, kahehobuse voorimehel Karlova uulitsasse rektori juurde. Rektor ühes prof. Graber'iga võttis meid vastu. Laur pidas lühikese kõne, mille lõppedes tõmbasime mütsidelt katted maha. Rektor oli lasknud pudeli champagneri lauale tuua. Pudelit avades veristas Laur oma kää. Graber rahustas, see olevat „duell“ „Fr. Estica“ esimehe ja ülikooli rektori vahel.

Esimesed lilled.

Rektori juurest tagasisõidul viskas meie vankrisse Ploomi pruut prl. Frida Stern lillesid. Sama tegi ka meie fruu sõber Eugen Spreng,

kelle suuremaks unistuseks oli meie 25 aasta juubelist osa võtta, millisel kavatsusest aga surm halasamatult kriipsu läbi tõmbas. Konvendi korteris aga ootasid meid kaaslased. Nähes meid Tähe uulitsast Kitsasse uulitsasse sisse sõitvat, paljastasid nad oma värvid ja lipp tõusis maja katusel vardasse.

Auvilistlane dr. Heinrich Rosenthal, sarv kaelas, tervitas meid soojade sõnadega. Nõnda oli „Fraternitas Estica“ sündinud.

Varsti ilmus konvendi keegi neobaltilane, vist Schlemming. Ta tahtis minult prof. Bergmann'i matusel peetud kõne sisu. See oli esimene võõras, kes meie juures käis.

Vana noorena noorte keskel.

See oli dr. Heinrich Rosenthal.

Pensioneeritud tõsine riiginõunik. Saades aastas umbes 3000 rubla pensioni, oli ta elu aineliselt kindlustatud. Ausus, hingeline puhatus, viisakus ja julge ülesastumine olid talle pühad asjad. Ta armastas noori. Noorte keskel mõistis ta vaimurikkaid sädemeid pilguda. Teda ennast peeti nooreks. Karl Ploomi matusel sammus ta leinavate rongis värvoimütsis, mille kohta keegi taat tähendas: „Jse hall, aga lööb veel isa raha läbi,“ ta mõistis noor olla ja noori enda külge kaita. Tema juuresolekul kadus vahe noorte ja vanade vahel.

Esimene konvendi üürnik.

See olin mina. Mulle osteti farvilik toa kraam ja maksin 25 rubla semestris üüri. Need olid toredad tunnid, kui sa vara hommikul ja enne lõunat konvendis ükski avarais ruumes töötasid ja

gune päev võetakse ka korp-i ametlikuks aastapäevaks, koos asutajaiks vilistlasiks vastu võetud auvilistlaste: dr. Heinrich Rosenthal, dr. Aleksander Paldrockiga ja vilistlastega: dr. Friedrich Akel, cand. phil. Heinrich Bauer, õpet. Rudolf Hurt, õpet. Aleksander Kapp, õpet. Johan Keerig, cand. pol. Joec. Artur Normann, õpet. Gustav Punga, dr. Gustav Reimann, dr. Karl Reinhold, õpet. Olaf Sild, dr. Eduard Soonets, õpet. Eduard Terras, dr. Raimund Thar.

26. aprillil 1907. a. sõidavad asutatava korporatsiooni eestseisuse liikmed: esimees Arnold Laur, theol., abiesimees Karl Ploom, theol., kirjatoimetaja Jaan Treumann, theol., ülikooli rektori Passeki juurde ja asetavad tema juuresolekul endale esimest korda avalikult „Fraternitas Estica“ sini-rohelis-valge värvikatte pähe. Sealt tulevad nad tagasi konvendi korterisse Kitsaltänaval nr. 7, Pestmali majas, kus rõõmuläikega silmis ootavad kõik teised kaasvõitlejad ja Tartu kogunud vilistlased. Käsikest kinni hoides töötab juhatus korporatsiooni vapi all jääda ustavaks korp. „Fraternitas Estica“ põhimõtetele ja ta juhtlausele: „Teos õiglane ja vahvas, ustav sulle, Eesti rahvas“. Seepeale ehivad end ka kõik teised korporatsiooni embleemidega ja annavad juhatusale sama ustavusetootuse.

Korporatsioon „Fraternitas Estica“ on astunud avalikkuse ette.

* * *

Jälgides Tartu eesti organiseeritud üliõpilaskonna arenemiskäiku selle esimestest eluavaldustest alates, kuni esimese Tartu eesti korp-i tekkimiseni, peab konstateerima vastuvaidlematut fakti, et korp. „Fraternitas Estica“ ja pärast teda ellu astuvate korporatsioonide „Sakala“ ja „Ugala“ ning „Eesti Korporatsioonide Liidu“ juured ulatuvad kaugele minevikku, 1870. aastal esmakordselt ühiseks „koguks“ kokkuastuvate eesti üliõpilaste väikese koondiseni, et sellest hetkest peale, millal need esimesed pioneerid alustasid oma akadeemilist pere ühendavat ja organiseerivat tegevust, Tartu eesti üliõpilaskonna ajalugu on olnud ühtlasi ja peamiselt korporatiivse ilmavaate arenemise ajalooks Tartu eesti akadeemilises peres, millel pika aja kestes tuli elada üle nii rõõmu kui kurbuse, tõusu ja mõõna, jõudsa edenemise ja saatuslikkude vapustuste päevi, kuni ta viimaks korp. Fraternitas Estica avalikkuse ette astumisega pikkade otsimiste ja kahtlemiste järele jõudis välja uude ajajärku — korporatiivne mõte oli Tartu üliõpilaskonnas leidnud endale oma esimese legaliseeritud aatekandja ja eestvõitleja.

Pictor Niggo

jalutasid. Aga . . . Jah, aga . . . Kui tuli õhtu, leidsid sa tihti, et sinu voodi oli okupeeritud mõnikord isegi mitme väsinud mehe poolt. Sul tuli puhastustööd teha, võim võimu vastu panna ja voodifikkujad voodi alla pilduda.

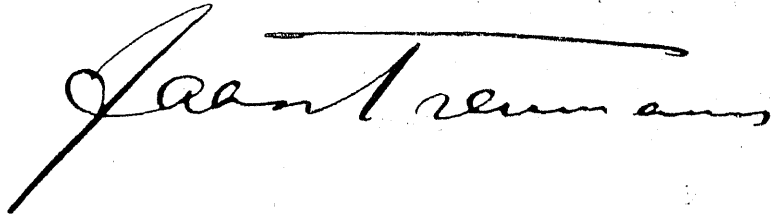
Esimesed kokkupõrked.

Pärast pidu läksime mõne mehega „Vanemuise“ einelaua ruumi. Sääli istusid Karl Menning, Ants Simm ja teised. Simm nägi meie värvisid ja küsis minult, et mis kirju lipakas mul käes on. Vastasin: „Ma peaks su pale kirjuks tegema, aga et sa mu esimees oled olnud ja et sul sarnastest asjadest arusaamine puudub, jääb see täna tegemata.“

Meist hiljem leidsid aset „Polonia“ ülesastumise pidustused. Pidu lauas ütles keegi curoonlane ühele poolakale meie Hendrik Kurmi peale tähendades: „C'est une bête“. Tekkis tüli, mis kaua aega kestis, viimaks aga curoonlase kaotusega lõppes.

Rõõm ja mure kaksik-
vennad.

Seda elu kibedat tõtt saime pa-

raku liiga ruttu tunda. Elmar Jürmann ja pr. Linda Paldrock olid haiged. Jürmann suri 7. mail 1908. a. ja pr. Linda Paldrock 9 mail 1908. a. Need olid esimesed minejad. Nendele on mitmed künned järgnenud. Pilk viib pildil, seal on veel tagavaraks minejaid. Meriture te salufant. See tervitus sõna ja teoga olgu õnnistuseks järeltulijale.

Mõnda Korp. «Frat. Estica» elust.

1907—1919.

Alljärgnevad read ei taha olla korp. «Frat. Estica» üksikasjaliseks ajalooks kuni Eesti ülikooli tekkimiseni, vaid rohkem isiklikele mälestistele rajatud tagasivaade mõnede tähtsamate sündmustele mainitud ajajärgus.

Astudes 1907. a. avalikkuse ette, tuli «Frat. Estical» esimese Tartu eesti korporatsioonina eriti ta esimestel eluaastatel võidelda korraka kahel frondil — ühelt poolt Tartu saksa korporatsioonide vastu, kelle nõusolekut küsimata ta endale oli soetanud seadusliku aluse ning kes seepärast ka ta rahvusliku aluse pärast keeldusid ta liikmeid tunnustamast üheõiguslikeks auküsimustes, astusid tema, suhtes nii-öelda «Holzcomment'i» alusele, teiselt poolt üliõpilaste seltsidesse koondunud eesti üliõpilaste vastu, kes ta korporatiivse korralduse pärast teda kahtlustasid ebarahvuslikkuses ja kõrgis aristokraatlikkuses. Kõige halvemaks vaenlaseks oli aga «Frat. Esticale» ta esimestel eluaastatel EÜS-ist tahtmatult kaasatoodud killunemisvaim ta liikmete hulgas, mis juba enne «ülesastumist» andis end tunda mõne liikme lahkumises ja siitpeale viie aasta kestel kord vähemal, kord suuremal määral kerkib esile ja segab noore korporatsiooni ühtlast ilmet. 1911. 1912. aastal areneb see paha taim «Esticas» aga seevõrra jõudsaks, et ta tõsiselt ähvardab muuta saatuslikuks korporatsiooni olemasolule. On tekkinud kaks pea ühetugevat voolu korporatsioonis, mis teravalt põrkavad üksteisega kokku. Tekib olukord, millest pole võimalik enam leida muud lahendavat väljapääsu, kui et

üks vool peab lahkuma. Kumb, seda peab otsustama vilistlaspere. Ja otsustabki — praeguse «Fraternitas Estica» kasuks. On ääri selge, et, kui tol korral lahkuval voolul oleks olnud suurem poolehoid vilistlaste hulgas, lahkujaks oleks osutunud jääjad, ja et siis nendele oleks langenud ülesandeks luua uut organisatsiooni, nagu seda tegid nüüd lahkujad. Olgu sellega nüüd kuidas on, kuid peab avameelselt tunnistama, et lahkumine oli muutunud tarvilikuks ning et see tekkinud raske olukorra lahendamine, kuigi ta nii mõnelegi oli kibe ja valus, oli siiski ainukeseks õigeks lahendusteeks, kuna selle tarvituselevõtmisega lõplikult hävitati Tartu eesti korporatiivses peres EÜS-is lakkama lõõnud ja sealt teistesse organisatsioonidesse edasikandunud «erakondade» pahe. Siitpeale areneb elu «Frat. Esticas» normaalset rada tihedas vennalikus kokkuhoidmises, «Estica» kasvab suureks ja tugevaks; ning ka lahkujate poolt ellu kutsutud korp. «Ugala» omab tiheda ja ühtlase ilme, mida enam ei vapusta sisemised lahkkelid. Nõnda on tulnud valus õpetus mõlemale kasuks, kuigi veel ligi kümme aastat kulus selleks, et muuta kibedusega üksteisest lahkuläinud endiste kaasvendade vahekorda jälle normaalseks ja sõbralikuks. Kuid ka see on nüüd ju ammu saavutatud ja mõlemad pooled leppinud toorkordse paratamatusega.

Milline tugev põhi on siiski korporatiivsel kasvatusel ja ilmavaatel, seda ilmutab kõige selgemini asjaolu, mis omal ajal pani sügavasti

hämmastuma Tartu seltsidesse koondunud Eesti üliõpilaskonna osa. See oli EKL-i loomisest ja sellest «Frat. Estica» ja «Ugala» ühine osavõit. Kui nende ridade kirjutaja, jälgides Eesti üliõpilaskonna üldist organiseerimispüüet, millele ta alati on suhtunud sooja osavõetuga, pidi tulema veendumusele, et see EÜS-i eesvõttel püütakse rajada ebatervele alusele — sest hoolega põigeldi kõrvale korp. «Frat. Estica» alatisest nõudmisest, et kõigepealt seatagu korda organisatsioonidesse koondunud eesti üliõpilaste omavaheline vahekord ja pandagu maksma aumehelik suhtumine üksteisesse, et ei saaks enam korduda suurteks lahinguteks arenenud rusikavõitlused üksikute organisatsioonide üliõpilaste vahel, ning siis alles alustatagu teisi ühiseid ettevõtteid — siis astus ta läbirääkimistesse tookordse korp. «Vironia» esimehe H. Kompusega vähemalt kõikide eesti korporatsioonidega sisuka lepingu sõlmimise asjus; ning kui siis korp. «Frat. Estica» soovil korp. «Vironia» esines sellekohase ametliku ettepanekuga kõigile korporatsioonidele, siis andis korp. «Frat. Estica» selle asja algatuse meelega just korp. «Vironia» kätte, et seeläbi korp. «Ugalale» teha kergemaks ühisest asjast osavõttu. Ja ta ei olnud ka eksinud korp. «Ugala» kindlas korporatiivses aluses, mis teda, vaatamata teravale vahekorrale korp. «Frat. Esticaga» siiski sundis astuma ligi EKL-ile.

EKL-i loomisest alates moodustasid sellesse kuuluvad korporatsioonid ühise frondi üldises üliõpilaskonna organiseerimistegevuses ja sundisid seeläbi nii mõnegi korra ka teisi organisatsioone tõsisemalt arvestama nende õiglaste nõudmistega. Seejuures EKL küll ei esinenud kunagi sellena, sest tal puudus ju legaalne alus, ta töötas ju alles nii-öelda «põrandal», kuid kõik üliõpilaskonna üldised küsimused arutati enne EKL-i koosolekuil läbi, neis võeti kindel seisukoht, ning siis volitati korp. «Vironiat», kui kõige vanemat, esinema kõikide korporatsioonide ühise seisukohaga, millega siis teised end tunnistasid solidaarseks. Nõnda ei tekkinud tarvidust esineda EKL-i nimel, kuigi tegelikult EKL, kui selline, jõudsasti töötas kaasa kõigis üliõpilaskonna üldise organiseerimise küsimusis.

Nõnda arenes elu Eesti üliõpilaskonnas kuni revolutsioonini ja sellele järgneva okupatsioonini. 1918. a. kevadel lõpetati senise Vene ülikooli tegevus Tartus ja ülikool võeti üle Saksa võimude poolt. Sügisel avatigi Saksa ülikool Tartus. Eesti üliõpilaskonnal tekkis küsimus — mis teha, kas astuda Saksa ülikooli või sellest jääda eemale. Eesti üliõpilaskonna organisatsioonide asemikkude kogu (AK) arutas mitmel korral seda küsimust, kuid ei jõudnud otsusele. Vahepeal olid vabameelsemad ringkonnad Saksamaal hakanud tundma huvi kü-

simuse vastu — miks Tartu Saksa ülikooli asumisega ei taheta sugugi arvestada kohapealsete elanikkude — eestlaste huvidega. Seepeale avaldati Tartu ülikooli kuraatori, prof. Schiemann'i poolt, et Eestis olevat vaid mõned üksikud eesti soost üliõpilased, nõnda et ei olevat mõtet ega vajadust arvestada nende üksikute huvidega. Säärane tööolude pea-peale pööramine ärritas sügavasti paljusid «Frat. Estica» vilistlasi, eriti aga nende ridade kirjutajat, kes

Vil. mag. math.
Viktor Neggo.

tol ajal kuulus Saksa võimude poolt tagaotsitavate hulka kevadel Eesti vallavanemate organiseerimisest osavõtu pärast protesti asjus Riia «Landesrat»'il. Tallinnas vil. dr. Fr. Akeli korteris tulid kokku umbes kümmekond vilistlast ning jõuti otsusele, et säärase vassimise lõpetamiseks oleks vajaline Eesti üliõpilaskonna üldine ühine demonstratsioon. Ühtlasi sai koosolekul teatavaks, et Tartu Eesti üliõpilaskond asub kahileval seisukohal ja ei tea, mida peale hakata. 19. septembril 1918. a. sõitis nende ridade kirjutaja Tartusse, kus ta jõudis parajasti konvendis sama küsimust arutavale koosolekule. Tema õhutusel asuti ühemeelsele seisukohale, et oleks kõige kohasem ja mehisem, kui kogu Eesti üliõpilaskond astuks ülikooli sisse, esitaks seal kaugeleulatuvad nõudmised ülikooli eestistamise suhtes ja nõuaks neile nõudmistele ultimatiivselt 3 päeva jooksul antavat vastust. Kuna need nõudmised arvatavasti küll ei leia vastuvõtmist, astuks seepeale kogu Eesti üliõpilaskond demonstratiivselt jälle ülikoolist välja. Kui sellest aktsioonist ei oleks ka muud kasu, siis vähemalt seegi, et Saksa riigi vabameelsemad ringkonnad saaksid õigema ülevaate Eestis valitsevast Saksa võimude ebaõigest survest ja astuksid ehk sellele ka energilisemalt

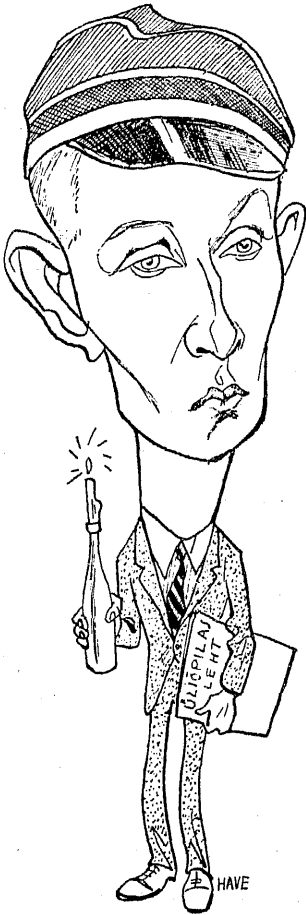
vastu, sest sarnast fakti oleks võimata hoopis ära varjata. Kuna siin aga tuli arvestada võimalikkude vangistamisega, siis jäeti selle aktsiooni kaasafegemine üksikuile konvendiliikmeile vabaks, kuigi oldi lootuses, et keegi sellest osa võtmast ei keeldu. Nii siis tehtigi tol päeval otsuseks esitada mõne päeva pärast kokkuastuvale AK-le vastav ettepanek läbikaalumiseks lootuses, et see üliõpilasnoorusele omase agressiivsuse tõttu leiab üldise heakskiitmise. Nõudmised, millised korp. «Fr. Estica» otsustas soovitada ette panna, olid järgmised:

- 1) Eesti keele professor;
- 2) Eesti prakt. teoloogia professor;
- 3) Eesti folkloore professor;
- 4) Filoloogia ja füüs. mat. fakultetide juurde praktiliste eesti seminaaride asutamine kõrgemate õppeasutiste kooliõpetajate kasvatamiseks;
- 5) Eesti üliõpilasorganisatsioonide seemine autonoomia;
- 6) Soome-Ugri osakond;
- 7) Järk-järguline üleminek paralleelsete eesti õppetoolide peale — lähemal võimalusel.

Järgmisel päeval kohtas nende ridade kirjutaja mitut vanemat kaasvõitlejat EÜS-ist ja «Sakalast» ning informeeris neid korp. «Frat. Estica» seisukohast, õhutades ühtlasi mõtet, võtta tingimata ette see ühine demonstratsioon. «Sakala» liikmetele meeldis see aktsioon väga. Mitte aga nii EÜS-i liikmetele. «Aga meid pannakse siis ju trellide taha,» arvas üks neist (V. Ernits), kellega pikemalt arutati ühes kohvikus seda küsimust. «Aga seda meie ju tahamegi, sest siis alles läheb lärm lahti», oli tolle vastuseks, «ja Saksamaal hakatakse tähele panema, et neid Eesti üliõpilasi on ikkagi rohkem, kui mõni üksik, nagu kõneleb prof. Schiemann. Boikoteerimine oleks nurkapugenemine. Meie aga soovime avalikku võitlust!» Kuid EÜS-i liikmed kahtlesid väga selles, kas nende liikmed nõustuvad sarnase ettevõttega. Kuna nende ridade kirjutaja ei tohtinud kauemat aega püsida ühes paigas, siis sõitis ta samal päeval jälle Tartust minema. Kuigi konvendikoosolekul omavahel oli lepitud kokku, et keegi ei astuks enne ülikooli, kui AK küsimuse kohta on võtnud oma seisukoha, olid kolm korp. «Frat. Estica» nooremad liiget 21. sept. 1918. a. astunud ülikooli, sest sel päeval oli viimane immatrikulatsiooni tähtpäev ülikoolis. See noormeeste ruttamine ei olnud muidugi õige ja pidi «Frat. Esticale» tooma palju kibedust, sest sellest haarati pärast «Frat. Esticale» mitteheasoovlikkude elementide poolt kinni ja tehti sellest talle «isamaa-äraandmine». Seda näeme kohe. 22. sept. 1918. a. astus AK kokku «Vanemuise» II korral selleks, et ära kuulata üksikute organisatsioonide seisukohti ja

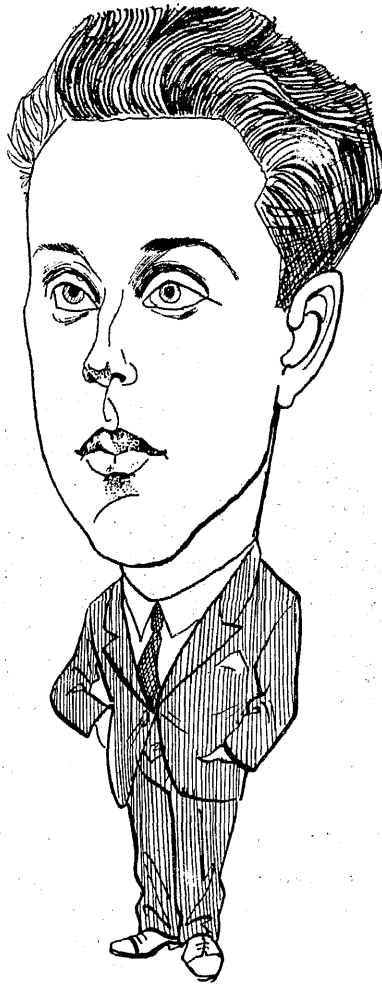
arutada ühiselt ettevõtetavaid samme. AK koosolekut juhatas stud. A. Luha — EÜS. Iga organisatsiooni esindajad teatasid oma seisukoha: EÜS — boikoteerida ja oma liikmetele sisseastumine ära keelata. «Frat. Estica» — eespool toodud seisukoht. «Sakala» — mitte boikoteerida. «Ugala» — ülikoolist esialgselt eemale jääda aga ülikooli valitsuse ees nõudmistega esineda ning kodumaa ja väljamaa ajakirjanduses seisukorrald informeerida. ENÜS — boikoteerida jne. Seepeale küsib juhataja: kas tunnistab «Frat. Estica» AK mõõduandvaks organiks ja kas loeb tema selle otsuse endale siduvaks ja sunduslikuks? «Frat. Estica» esindajad vastavad — mitte sunduslikuks, siduvaks ainult vaba kokkuleppe alusel. Juhataja küsib edasi — kas on juba mõni «Frat. Estica» liige ülikooli astunud? Ning siis pidi «Frat. Estica» esindaja Saebelman vastama, et paar meest olevali seda teinud. Nüüd teatab aga «Frat. Estica» esindajate üllatuseks koosoleku juhataja, ilma üksikuid ettepanekuid arutusele võtmata ja täiesti omavoliliselt, et tema lõpetab AK koosoleku praeguses koosseisus ja palub neid org-e jääda kohale, kes mitte nii ei mõtle, nagu «Frat. Estica». Mis jäi «Frat. Estica» esindajail muud üle, kui lahkuda. Neile järgneb mõne hetke järele ka «Sakala» esindaja. Samal AK koosolekul otsustasid ülejäänud org-id «Esticat» boikoteerida ja sundisid hiljem ka korp. «Sakalat» seda «Estica» suhtes tegema, kui ta ei taha saada sama saatuse osaliseks.

Selle AK koosoleku ja eriti tema juhataja tegevus on ja jääb inetumaks leheküljeks AK ajaloos ja kuulmatuks vägivallaks kõige ausamate ja julgemate kavatsustega koosolekule ilmunud «Frat. Estica» esindajate ja «Frat. Estica» enese suhtes, kõneldagu ja väanatagu hiljem seda fakti, kuidas tahes. Nagu koosolekul ettekantud ettepanekuist näha, olid need õige mitmekesised ja oleks pidanud nendele järgnema läbirääkimine ning ühise seisukoha fikseerimine, mis siis oleks kinnitatud või lükatud tagasi üksikute konventide poolt, mis aga arvatavasti hiljem kõikide poolt oleks aktsepteeritud, kuna tookordne aeg nõudis tõepoolest ühist aktsiooni, mis pärast ka «Estica» ettepanek oli mõeldud algusest peale ühise aktsioonina. Ka ei ole korp. «Frat. Estica» enast kunagi sellest ühisest aktsioonist ütelnud lahti, kuigi ta ei tunnistanud, ega polnudki ka põhjust tunnista AK otsuse sunduslikkust, vaid ütles end valmis olevat talitama solidaarselt ühes teistega vaba kokkuleppe alusel, nagu ta seda ka ise ootas ja eeldas teistest. Mis puutub kolmesse sisseastunud mehesse, siis ei olnud need mitte ammugi veel korp. «Frat. Estica» konvent, mille koosseisu tol ajal kuulus ligi 70 tegev- ja lihtliiget, ja oleks võidud ju tarbekorral pärast läbirääkimiste ning

Julius Juhkental.

Sestsinatsest ajast peale, kui sai tudeng-häälekandja toimetamissaladustega tuttavaks, pühendas end klubide ja teiste õõelu-liidrite intervjuerimisele. Ent mõnigi amet mõjub kummaliselt, ning õilsahingeline pastori-kandidaatki võib vahetevahel oma valgustuslätte alusega eksida!

Karl Koordt.

Laulu- ja mängumees. Omavahel öeldud: viimasel ajal ei vihkavatki enam nii naisi.

Leonhard Raukas.

Põhjamaade kõige lüürilisema struktuuriga hinge omanik. Motto: ja talvelgi ei närtsi sametpehme lilleke, kui pettumusi valmistab vahest tütarlapsuke.

võimalikku «Frat. Estica» ettepanekust erineva seisukoha võtmist esineda nõudmisega, et «Frat. Estica» neid liiga ruttavaid noorliikmeid tarviliselt karistab. Kuid veelgi rohkem, läbirääkimistel oleks võinud juhtuda ka nii, et «Estica» poolt esitatud julge ja aktiivne võitlusseastumise ettepanek oleks leidnud suurema poolehoidu, kui ettepanek — näidata rusikat taskus! Või kas ehk kardetigi seda teatud poolt ja rutati kiiresti sellest võimalusest ette «Estica» esindajate lahkumasundimisega?! — Haavatud sisemise südamepõhjani ja teiste poolt ülekohutult välja tõugatud, — ainult sellepärast jäi korp. «Frat. Estica» oma varem võetud seisukohale, eriti veel kuna ka nende riidade kirjutaja kaudu boikoteerijaile eraviisil mõni nädal hiljem tehtud ettepanekut — boikoteerijad tehku oma ülikooli boikoteerimise põhjused ülikoolivalitsusele avalikult teatavaks, mis puhul «Frat. Estica» sellega kohe

ühineks ja ülikoolist eemale jäaks — ei juletud teostada; ta astus Saksa ülikooli ja esitas oma nõudmised, kuigi ta teadis väga hästi, et sellel pole enam seda kaalu kui ta poolt kavatsatud ühisel demonstratsioonil, sest ta pidas endale liiga alandavaks sihilikult tema vastu talitajate juure minna ukselinkisid kulutama. Ühtlasi hellitas ta looiust, et esitatud nõudmised lükatakse okupatsioonieagu iseloomustava saksa ülbusega tagasi, mis talle oleks andnud soliidse aluse uuesti ülikoolist lahkumiseks. Aga peab tunnistama, et sakslased oskasid suurepäraselt kohe kasutada ära seda Eesti üliõpilasperesse «Esticale» hoobi andmise sihiga kergemeelselt tekitatud lõhet — nad aktsepteerisid «Estica» poolt esitatud nõudmised ning asusid isegi nende osalisele täidesaatmisele, võttes sellega «Esticali» ühtlasi võimaluse astuda protestiks uuesti ülikoolist välja, nagu see oli tema kavatsus. Ka ruttas

Mälestusi korporatsiooni vanamehena.

Olin korporatsiooni vanameheks 21 aastat tagasi. Kuni ilmasõja alguseni olid Fraternitas Estica säilinud EÜS-i kaudu traditsioonid endisest „Burschenstaat'ist“, mille liikmeks olemine oli kohustuseks omal ajal ka igale eesti üliõpilasele. Teist eeskujut polnud ju mujalt võtta. Riia comment — haljad rapiirid tänaval, kinnine paraad mensuuril jne. — mis ka praegu maksev, olid siis võõrad, — minule isegi praegu. Elu tempo oli aga hoogne ja liikus „burschi cantuse“ kohaselt.

Vanamehe kohus oli kasvatada noori traditsioonide edasikandjaks. Olin ka sellega päri, kuid sarnane ülesanne ükski ei rahuldanud mind. Pealegi kui saksa korporatsioonid meile ülevalt alla vaatasid nagu alaväärtuslike peale. Kasutasin vanamehe autoriteeti oma parema äratundmise järele härrasmehelikkuse tunde sisendamiseks noortesse. Iga noor oli omaette indiviid, seda isedust ei tohtud murda vaid tema arvamist pidi koheldama ettevaatlikult. Iga hingeline alandamine leidis vastuseisu vähemalt minu poolt.

Rebase kohuste täitmine oli viisakus vanema vastu — mitte roh-

Vil. dr. med. Konstantin Lellep.

kem. Uhke üliõpilane pidi saama uhke rahva liikmeks. Elu näitab, et vaade on õige, suveräänne riik vajab selgrooga inimesi — härrasmehi, aga mitte käppadel istujaid.

Selle härrasmehelikkuse süvendamiseks töin ohvreid, materiaalseid kui ka vaimlisi, jättes ülikooli töö soiku. Kasvatuse välissuund ei avaldunud mitte mõisnikkude poegade eeskujul — nagu paljud arvasid — vaid igati muulastest rõhutatud eneseväärtuse tunde tõstmises. Minu aegne üliõpilane oli aga selleks rohkem küps, kui praegune. Niisugust sõnamurdmist ja lubaduse täitmata jätmist, nagu see tänapäeva üliõpilaste juures sagedasti esineb, ei tundud minu üliõpilaspäevil. Mida üliõpilane lubas, seda ta ka tegi ja sellelõttu oli usaldus üliõpilase vastu suur ning iga mees oli seltskonna liige, kellega arvestati.

Korporatsiooni noorel oli palju ülesandeid. Töö ülikoolis oli nõutav, eesti keele lektor Jõgeveri loengud sunduslikud ja ühiskondlikud kohustused soovitatavad. Seltskonnale elati siiski vähe (paraku on see veel praegu säilinud) — elati aga seda rohkem oma korp-ile.

Ch! C! kohe «Estica» tegema ettepanekut astuda sinna sisse, missugune ettepanek muidugi lükatakse tagasi.

Vahepeal puhkeb Saksamaal revolutsioon. Okupatsiooni-võimud hakkavad panema kokku oma kולי ja lahkuma maalt. Uus vaenlane nihkub silmapiirile. Esimesed kokkupõrked Narva all enamlastega. Isamaa on hädaohus. 25. nov. 1918 ruttab nende ridade kirjutaja Tartu, kutsub sama päeval erakorraliselt kokku konvendi, kirjeldab sellele meie maa ja rahva ohtlikku seisukorda ja ühel meele astuvad kaasvennad kokku vapi alla ja töötavad läikivail silmil kui üks mees astuda rinnaga kaitsma oma kodumaad. «Eesti Akadeemiliselt Ühingu» boikoti likvideerimise küsimuses läkitatud kirjale vastatakse, et kuna «Fr. Estica» konvendil praegusel silmapilgul tähtsamaid isamaalikke kohustusi täita on, siis on tal võimatu väiklasi üliõpilasvahelisi sekeldusi nüüd arutama hakata ja jätab nende üksikasjalise läbi arutamise süüdsamate aegade jaoks». Konvent suletakse rohkem kui aastaks ajaks. Järgmisest päevast, 26. nov. 1918. a. alates valguvad kaasvõitlejad vabatahtlikult isamaakaitsjate ridadesse, neile järgnevad 26. ja 27. nov. tehtud otsuste põhjal ka teised üliõpilased ning oma ohvrimeelse noorsooga eesotsas võidab eesti rahvas endale raskete ohvritega kätte oma vabaduse ja rippumatu riigi.

Vabadussõjast võtavad tegelikult osa 16 vi- listlast ja 61 kaasvõitlejat, kokku 77 korp. «Fr. Estica» liiget. Neist sõdivad ohvitseridena 15, sõduritena 33, kelledest kolm meest hiljem vahvuse eest ülendatakse ohvitseride asetaitjaks, seega rivis kokku 48 meest. Teistel aladel võtavad sõjast osa arstidena 14, asearstidena 13 ja sõjaväe vaimulikkudena 2. Isamaa eest annavad oma elu 3. Sõjas üles näidatud vahvuse eest annetatakse «Estica» liikmeile 10 ja teenete eest 4, kokku 14 vabadusristi.

Vabadussõda on viidud võidurikkale lõpule. Akadeemilised kodanikud võivad tulla tagasi vaenuväljalt nende eneste poolt kätte võidetud Eesti Ülikooli seinte vahele jätkama oma pooleli jäetud õppimist teaduste vallas. Kuid ei, nii lihtne see ka ei ole. A K esineb ülikooli valitsuse ees nõudmisega «Fr. Esticat ärgu registreeritagu, ta kadugu oma nimega». Ülikooli valitsus siiski ei julge astuda sellist sammu ja ülikooli kuraator P. Pöld asub korp. «Fr. Estica» avuil. A. Paldrocki mõjustama, ta tehku, mis võimalik, et skandaaliga ähvardav konflikt lahendatakse. Asja likvideerimiseks tehtakse ettepanek asja lahendada «vahekohtus». Selles asjas kirjutab P. Pöld A. Paldrockile muuhulgas järgmist: «Armas Paldrock! Arvan, et Fr. Estica ja üliõpilaste keskorganisatsioonide vaheline konflikt ainult sel teel lahendav on, et Estica tunnistab sellega eksi-

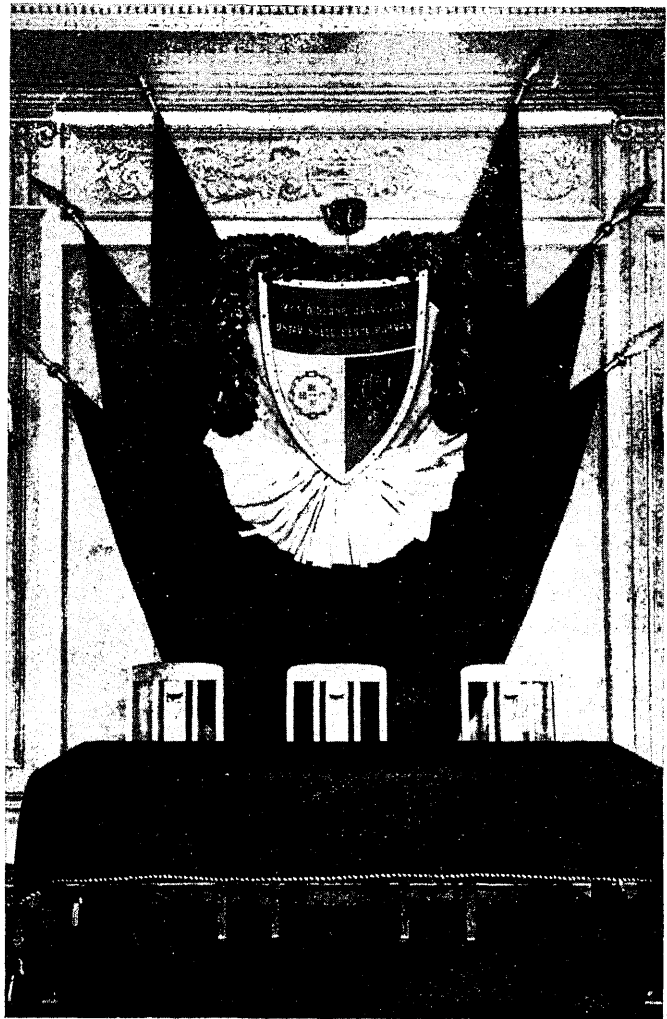
„Fukscolleg'id“ olid põnevad. Need olid mõttevahetuse koosolekud, kus vanamees võis istutada noorisse vastuvõitlikesse hingisse mitte ainult korp-i traditsioone, härrasmehelikkust ja isamaaarmastust, vaid ka seda põlevat tunnet, mis hõõgus noores südamis. See on väljendamatu, vibreeriv tunne, mida ei või võrrelda ka nii kõrgele kiidetud armastuse tundega, vist vabatahtlik enese elu ohverdamine oma ligemise heaks oleks võrdne säärasele eksalteeritud tundele.

Kaks aastat põlevat siseelu korp-i hääks, iluks ja kasuks, kes rohkem põles see põles ka läbi, kuid side, mis nende tunnete läbi saavutati, oli nägematu, aga püsiv ja kandev (ka nendel, kes eemale läinud).

Olen palju aastaid hiljem rääkinud ühe oma endise rebasega, minu ajal Esticast lahkunud korp. Ugala liikmega. Tema mälestas seda suggestiivset mõju kui parimat omas üliõpilaselus. See oli vanamehele rahulduseks, et ei olnud mitte asjata raisanud oma aega ja omaksete raha — nii rohkel määral. On teotsetud edespilises elus üliõpilaspõlves ülesseatud sihtide järgi — ja saavutised on väarikad.

Nüüd on meelegohad hõbedased, aga süda hüüab „vivat!“ endistele aegadele.

Konst. Lellep.

Fraternitas Estica vapp.

sammu teinud olevat, kui ta AOKS ülikooli astus. . . Saan praegu Üliõp. Keskorganisatsioonide käest teadaande, et kui «Frat. Estica» ülikooli pidule auvõõrana kutsutakse, nemad kõik säält ära jäävad. See tähendab: Ülikooli valitsus peab konflikti lahendama, või siis kindla otsuse tegema: kas keskorganisatsioonid või Frat. Estica. . . Sellepärast on arusaadav, et ülikooli valitsuse otsus viimaks ainult langeda võib: Estica tunnustagu oma eksisammu ja võimaldagu kokkuleppimist. Täna tuleb kell 6 asi Ülikooli aj. nõukogu istumisel arutusele. Palun Sind teha, mis võimalik, et skandaaliga ähvardav konflikt lahendatakse. Tervitades P. Põld. 28. XI 1919». Tartus on vaid kümnekond korp. Fr. Estica liiget. Need kutsutakse koosolekuks konventi, Paldrock loeb kuraatori kirja ette ja otsustatakse «vahekohus» vastu võtta ning sinna läkitada esindajatena

auvil. A. Paldrock ja ksv. H. Säebelman. Järgmisel päeval toimub «vahekohus» ülikooli ruumides. AK poolt on ilmunud K. Tüür (EÜS) ja V. Crull (Ugala). «Erapooletuna», ilma kohtunikudeta fungeerib ülik. kuraator P. Põld. «Vahekohus», mille otsus, nagu selgub P. Põllu siin osalt tsiteeritud kirjast, on juba enne valmis ja seisab selles, et korp. «Fr. Estica» liikmeile pannakse ette allakirjutamiseks järgmine avalik teadaanne, mis ilmub sama päeva «Postimehes» nr. 264: ««Fraternitas Estica» tunnistab sellega, et ta saksa okkupatsiooni võimude poolt korraldatud ülikooli astudes eksinud on selleaegse üleüldise Eesti rahvuspoliitilise sihi ja terve organiseeritud Eesti üliõpilaskonna enamuse otsuse vastu ja mõistab selle sammu hukka». Ja korp. «Fr. Estica» kaks liiget kirjutavadki sellele teadaandele alla, kuna nad «aukohtu» alul on lubanud end selle otsuse

alla anda. Selle omavolilise sammu eest võetakse nad ja nende kümmekond volitajat hiljem 20. I 1920 Tallinnas ärapeetud vil. vil. ja ksv. ksv. ühendatud koosoleku poolt vastutusele. Ühtlasi võetakse sealsamas vastu otsus, et «ühendatud vil. vil. ja ksv. ksv. koosolek tunnustab koosistumise 28. XII 19. mitte seaduslikuks konvendi koosolekuks, kuid ta on sunnitud olude tõttu tekkinud järeldusi konvendile kohustavateks pidama». Sellega lõpeb jämedama ülekohtu aktsioon, mis kunagi

on võetud ette korp. «Frat. Estica» vastu, olude sunnil «Frat. Estica» vaikimisega, — plekk, mis on vajutatud ta heale nimele, jäetakse sellele väliselt püsima, aga oma südametunnistuse ees teab iga korp. «Fraternitas Estica» liige, et see sisuliselt on võõras plekk, mis tegelikult määrab ta pealevajutajaid, mitte aga ta kandjat!

Sarnaselt astub korp. «Frat. Estica» ka tema liikmete verega kätte võidetud Eesti rahvuslikku ülikooli.

V. Neggo.

Fraternitas Estica 1919—1932.

Käesolev ülevaade ei taha olla täielik. Ta tahab üldistes joontes kirjeldada Fraternitas Estica elukäiku viimasel aastakümnel.

Korporatsiooni uuesti registreerimisega rahvusliku ülikooli juures 19. mail 1920. a. algab ka Fraternitas Esticale, nagu tervele eesti akadeemilisele perele, uus ajajärk. Organisatsiooni elule ja ülesannetele tuleb vaadata muutunud olude, rahvusliku võidu seisukohalt. Selles mõttes tuleb tegevus ümber korraldada. Kui senini sihiks oli olnud koondada korporatiivselt mõtlejaid eesti poegi ja neid endise ülikooli võõras õhkkonnas alal hoida ja arendada rahvuslikku meelsust, kui vendluse sidemete abil loodeti tagajärjerikkamalt töötada teaduse vallas ja eneseharimise radadel — siis isamaa vabaduse saabumisel võib elu suunduda kitsapiirilisele alale. Rahvuspoliitiliste ürituste kõrval astub intensiivsemaloomuline korporatsiooni liikmete kasvatus kõlblise isiksuse suunas. Polnud kerge selle ajajärgu algaastail Tartu vanemale eesti korporatsioonile normaaltegevuse jätkamine. Tema tegevust oli osalt valesi mõistetud, tema püüdeid vaenulikult hinnatud. Saksa okupatsiooniaegsesse ülikooli astumine, olgugi nõudmistega ülikooli valitsusele¹⁾, ja sellest väljakasvanud konflikt — see oli sein, mille taha organisatsiooni tõelist vaimu ja palet ei tahtetud nii mitmelgi pool õieti näha. Asemikkude Kogu boikoti lõpetamine «vahekohtu» otsusel, mis õieti vahekohus ei olnudki, sest erapooletu ja poolte kõrval puudusid kohtunikud²⁾, tagajärjega Fraternitas Estica kahjuks — ka see tekitas omapärast meeoleu seltskonnas. Mis puutub saksa ülikooli astumisesse konvendi sellekohase otsuse põhjal, siis sündis see veendumusel, et õigem on nõudmistega avalikult esineda tollaegsete võimude ees, kui passiivselt pealt vaadata ja nurga tagant rusikat näitada, ja oli mõeldud Tartu eesti üli-

VII. Aksel Wöhrmann.

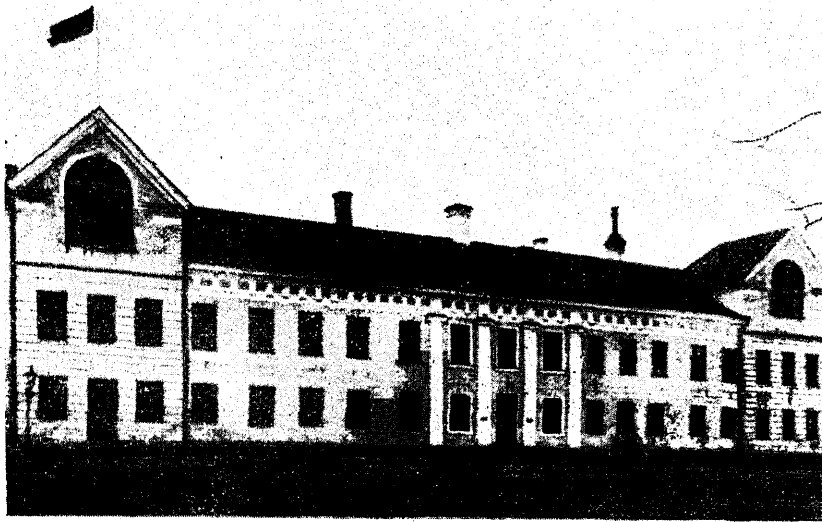
õpilaskonna ühise mõjuva aktiivse aktsioonina, millest tõmbas kriipsu läbi AK enamuse ebaõiglane käitumine Fr. Esticaga. Kuid selle küsimuse põhjalik analüüsimine ei kuulu käesoleva ajajärgu ülevaate raamidesse. On vaid soov märkida ära, et selle küsimuse lõpetamine eesnimetatud viisil ülikooli kuraatori ettepanekul ja 11 juhuslikult kokku tulnud korporatsiooni liikme nõupidamisel määratud esindajate kaudu hiljem otsusevõimelisel koosolekul hukka mõisteti¹⁾. — Ei saa siinkohal ka mainimata jätta pinevat vahekorda korp. Ugalaga, mis oli tekkinud viimase osa asutajate liikmete lahkumise silmapilgust Fraternitas Esticast. See ebamäärane seisukord kestis kuni 6. XII 1920. a., millal pikaleveninud läbirääkimiste ja vastastikuste järeleandmistele tulemusena vahekorra kujunes normaalseks.

Kõigele vaatamata arenes korp. Frat. Estica sisemine elu normaalselt ja tema liikmete

1) Korp. F. E. üldkoosoleku prot. 7. X 1918. a.

2) Pooltuna fungeerisid AK kaks esindajat, korp. Fr. Estica grupi liikmete kaks esindajat ja „erapooletuna“ ülikooli kuraator.

1) Korp. F. E. ühendatud Vil. Vil. ja ksv. ksv. koosoleku protok. 20. I 1920. a.

Korp. Fraternalitas Estica konvendi korter.

arv kasvas järgnevail aastail jõudsasti. 1920. a. oli korporatsiooni nimekirjas, arvestamata vilistlasi, 78 liiget. Järgneval aastal kasvab arv 101 peale jne., ning käesoleval aastal on see arv 130. Sealjuures tuleb arvesse võtta ülikooli lõpetajaid — 1929. a. 4, 1921. a. — 3, 1922. a. — 15, 1923. a. — 9, 1924. a. — 11 ja 1925. a. kuni 1931. a. on lõpetanud ülikooli 67 liiget — kokku Eesti Vabar. kestvuse ajal 109. Eestoodud andmed näitavad, et töö ülikooli juures on andnud rahuldavaid tagajärgi.

Korporatsiooni koosolekute protokolle sellest ajast lehitsedes paistab silma haruldane üksmeel sisemise elu korraldamisel. On tehtud kaugeleulatavaid otsusi oma liikmete suhtes, kuid see osutus Fraternalitas Esticas, nagu igal pool, möödapääsematuks.

Kasvatustöö oli maailma- ja vabadussõjale järgnevail aastail raskem, inimesed olid sõjaloikordades palju muutunud ja keskkool andis tol korral abituriente, kes ei olnud saanud tarvilikku kasvatust. See olukord nõuab suuri pingutusi. Möödunud aastate jooksul on ses suunas pidevalt sisekorda arendatud. Suureks abiks ja vaimustajaks on siinjuures alati olnud korporatsioonile tema vilistlased. Eriti tuleb nimetada vanemast generatsioonist auvil. Paldrock'i, A. Kapp'i, kadunud pastor A. Laur'i ja J. Treumann'i ning noorematest V. Neggo't, H. Saebelmänn'i j. t. ehk nagu neid omavahel hüütakse — Sascha, Axel, Pikk, Paavst, Ongët ja Ponka.

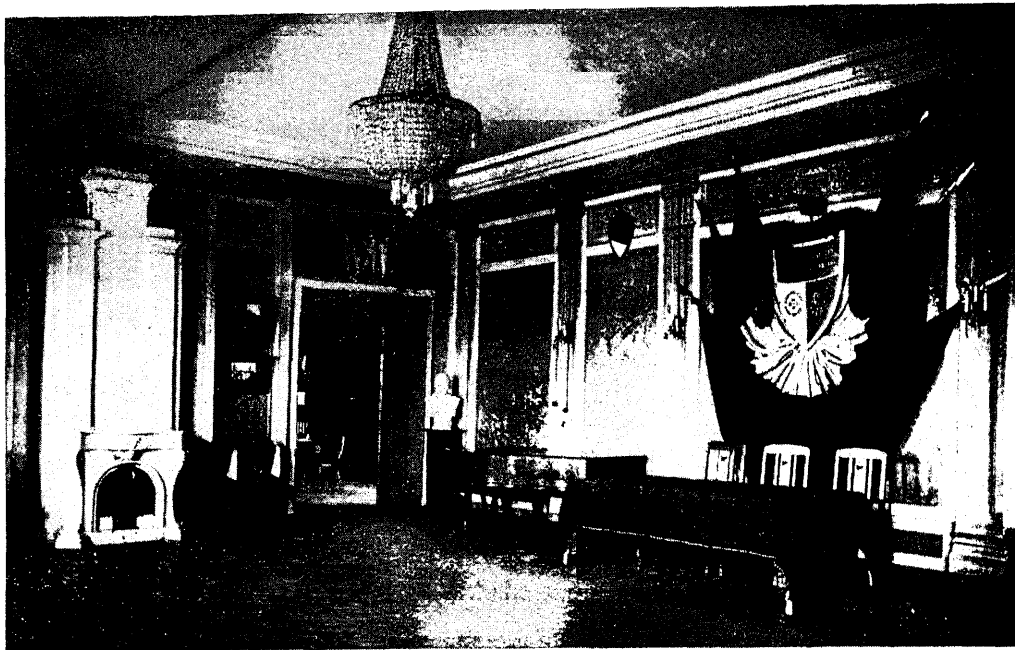
Ka omas töös on vanemad eeskujuks olnud noortele. Fraternalitas Estica pere on andnud akadeemiku, ülikooli õppejõude, riigi esimesi kodanikke ja ministreid. Käesoleva ajani on üldiselt lõpetanud ülikooli Fraternalitas Estica

perest 162. Teaduskondade järgi lõpetasid studiumi 1920. a. — 1932. a. usuteadlastena — 6, õigusteadlastena — 44, arstidena — 33, majandusteadlastena — 14, matemaatikute ja loodusteadlastena — 3, lahutusteadlastena — 2, metsateadlastena — 3, loomaarstina — 1, diplomitud inseneridena — 2.

1920. aastast peale töötab Fraternalitas Estica kaasa ka üliõpilaste omavahelise korralduse loomisel. 10. detsembril 1920. a. valitakse esimene üliõpilaskonna kesk-edustus, mille esimeheks oli frater esticus Karl Peterson. Järgnevate edustuste tööst on Fraternalitas Estica liikmed korduvalt võtnud osa juhtivatel kohtadel.

Eesti ülikooli algpäevil hakkab ka teotsema EKL intensiivsemalt. Luuakse uus organ: Liidu Kohus. Täiendatakse kodukorda ja määratakse kindlaks representeerimiskord. Sellest tööst on järjekindlalt võtnud osa ka Fraternalitas Estica.

Erinev teistest oli 1924. a. II semester ja 1925. a. I semester. Need mööduvad kaitseliidu tähe all. Hiljem, kui kaitseliidu tegevus korraldatud, kuulub Fraternalitas Estica IV malevkonna II kompaniisse. Mainimist nõuavad peale muu käesolevas ülevaates ka need püüded, mis olid sihitud vahakordade loomisele mittekorporatiivsete üliõpilaskorraldustega. Esmajoones on siin mõeldud vanemat organisatsiooni, Eesti Üliõpilaste Seltsi. Eraviisiliste läbirääkimiste algust on raske kindlaks teha. Alles 1927. a. I semestri esimehe kroonikast leiame selle kohta järgmist: «Selgus, et meie kiri, mille peale EÜS vahakorra meiega lõpetas, ei olnud õigete andmete peale rajatud ja tuli tagasi võtta. Meie saatsime omalt poolt

Fraternitas Estica koosolekute saal.

seletuse, milles oma tingimused teatavaks tegime. Vastus, mis selle peale EÜS-ilt saabus pole lõpulik, sest semestri tegevus oli EÜS-is juba lõpenud, kuid ta sisu fõotab vahekorra jalule seadmist». See sündis ka sügisel 1927. a.

Suhted teiste üliõpilasseltsidega on olnud eesti ajal normaalsed. Uutesse juurdefulevatesse korporatsioonidesse on Fraternitas Estica suhtunud äraootavalt. Ei olnud ta enne ega ka praegu rahul selle viisiga, kuidas lubatakse uutel korporatsioonidel üles astuda. Nende asutajate isikute väärtus on tihti väga juhuslik. Tunnustatud korporatsioonidel peaks õigus olema omatüübiliste organisatsioonide tekkimisel mõõduandvalt kaasa rääkida. —

Mis puutub vahekorda välisriikide üliõpilasorganisatsioonidega, siis on Fraternitas Estica' l juba ta sünnipäevist peale õigeläheldane vahekord läti korporatsioon Lettonia'ga. Sõpruse ja usalduse tunnusmärgina otsustasid mõlemad korporatsioonid 1929. a. vastastikku vahetada oma lippe. Fraternitas Estica andis oma lipu Lettonia'le üle tema 60-ne a. juubeli päeval 19. veebruaril 1930. a. Üleandmisel viibis Läti valitsuse ja Riia Diplomaatliku Korpuse liikmeid, ülikooli rektor, hulk õppejõude ja seltskonnategelasi. Ajakirjanduses kommenteeriti elava huviga aselleidnud sõpruseavaldust. Selle sammu teine osa leiab aset Tartus Fraternitas Estica 25. aastapäeva pidustustel, millal Lettonia üle annab oma lipu. —

Samuti on lähemaid sidemeid poola korporatsioon Polonia'ga Vilnos, missugune asus omal ajal Tartus ja leidis uuesti kinnitamist

ühel ajal Fraternitas Estica'ga ning 1928. a. võis pühitseda oma 100-aastast juubelit. —

Nagu saatuse kiuste polnud vahekorda kõige viimase ajani meie hõimlaste soomlastega, kuigi sügav sõprus Eestit ja Soomet läbi aastasadade on ühendanud. Alles 1930. a. 28. veebruaril järgneb sõpruslepingu allakirjutamine Savo osakonnaga Helsingis. Samal päeval valis Savo osakond Fraternitas Estica vilistlase Konstantin Päts'u oma auliikmeks. Heaks vastastikuse tutvunemise võimaluseks oli Fraternitas Estica liikmete külaskäik Savo osakonnale tema suvipidustuste puhul 1930. a. juulis, millest osa võtsid 6 vilistlast ja 23 kaasvõitlejat.

Nõnda on Fraternitas Estica võitluses olemasolu eest, teadlikus töös oma liikmete kasvatamises rahvuslikus vaimus ja ühenduse otsimises rahvuslike sõpradega jõudnud 25-ma verstapostini. Ta on võidelnud ja tööd teinud oma parema äratundmise põhjal. Tartu esimese eesti korporatsioonina on tal tulnud seista võitluses rindel. Võib olla pole ka tema suutnud kõiki hästi teha, võib olla on ka tema vahel eksinud. Aga alusele, mille temale asutajad panid, sellele on tema oma südamefunnistuse põhjal jäänud — TEOS ÕIGLANE JA VAHVAS, USTAV SULLE, EESTI RAHVAS! —

EKL-i loomispäevilt.

25 a. tagasi (1907) astus avalikkuse ette esimene eesti korp. Tartus — Fr. Estica — asutatud üliõpilaste ja vilistlaste poolt, et korporatiivse kasvatusel teel levitada ja õhutada õigluse, vahvuse ja ustavuse aadet eesti üliõpilastes.

Kaheksa aastat hiljem (1915) tekkis praegu kõige vanem eesti üliõpilasorganisatsioonide liit EKL.

Need kaheksa aastat (1907—1915) kujutavad endast visa võitlust korporatsiooni pooldajate ning eitajate vahel; nende kaheksa aasta kestes kasutati vastaste poolt igat juhuslikku, et seletada — korp. olla kõige vähem kohane organisatsiooni tüüp eesti üliõpilasele üldse, eriti aga Tartu üliõpilasele — ja samade kaheksa aasta jooksul — kajana vastuväidetele — tuli juurde 3 uut eesti korporatsiooni — nendest 2 Tartus (Sakala, Ugala) ja 1 Peterburgis (Rotalia).

Kui silmas pidada, et niihästi korp. Fr. Estica kui ka paar aastat hiljem esinenud korp. Sakala asutajad liikmed ning toetajad vilistlased oma enamuses olid korporatiivse voolu pooldajad endised EÜS-i liikmed, siis on arusaadav, et pärast nende meeste seltsist lahku mist alustatud korporatsiooni vastane agitatsioon ja vaenuavaldused ikka rohkem ja rohkem kõigutasid vastastikust usaldust ja löid organisatsioonide vahel kestvalt pineva õhkkonna, milles paratamatult pidid hukkuma kõik head algatused Tartu üliõpilasorganisatsioonide koostöök.

Usaldamatuse pinev õhkkond kandus noorematesse kaasvõitlejatesse — coetuselt coetusele ja meie võiksime nüüd konstateerida, et ajajärgul Fr. Estica asutamisest kuni EKL-i loomiseni just sel põhjusel asjata vaeva nähti, et luua kõigi Tartu eesti üliõpilasorganisatsioonide vaheline püsiv korraldus.

1913. a. paiku õnnestus siiski moodustada organisatsioonide vaheline ajutine asemikkude kogu, missugune lühemat aega koostööd

võimaldas. Siis pandi ka alus „Üliõpilaslehele“ ja leidis muudelgi aladel avaldust üliõpilasühistöö.

Asemikkudekogu, selle asemel, et vastastikust usaldust kasvatada ja kindlamat alust rajada selleaegsele Tartu üliõpilaskonnale, asus arutama vana vaieldusküsimust — hääleõiguslike asemikkude arvu suhet organisatsiooni liikmete hulga, milles nähti võimupüüete avaldust. Siin oli raske ühist keelt leida.

Vil. dr. August Kook.

Tekkisid hõõrumised, vastasutatud „Üliõpilaste Leht“ asus korporatsioone maha tegema; järgnesid tüli provotseerimised, löömingud, vastaste konvendi korteritesse tungimised jne. — ühesõnaga pääsis maksvusele rusikaõigus.

Kurb olukord näitas Tartu korpidele, et võimatu oli seni kasutatud teel luua ühist keskkorraldust korpidele ja seltsidele.

Jõuti arusaamisele, et korp-id, kui ühe mõtte kandjad, peavad senisest tihedamalt kokku hoidma, peavad püüdma unustada ja lahendada omavahelisi arusaamatusi ja tülisid, et ühiselt saada suurimat kaalu.

Korp-ide vahelised pinnasondeerimised andsid häid lootusi.

Järgnenud asjalikud läbirääkimised kandsid vilja.

Märtsis 1915. a. võis „Vironia“ kui vanem korp. oma ja teiste nimel deklareerida, et nüüdsest peale viis eesti korp-i, Vironia, Fr. Estica, Sakala, Ugala ja Rotalia on omavaheliselt tihedamasse kontakti astunud ja moodustavad eesti korp ide liidu — EKL-i.

Kõikide eesti korp-ide ühine esinemine avaldas tervendavat mõju Tartu vahekordadele, seda enam, et raskem casus — Sakala — EÜS — korrapärase lahenduse leidis varsti peale korp. Vironia teadaannet EKL-i loomisest.

EKL-i arvele tuleb panna ka korp-ide esindust „Üliõpilaslehe“ toimetuses.

Siin tuleb seisak, sest erakorraliselt kiirelt arenevad ajaloolised sündmused kiskusid suure osa ksv. oma keerisesse.

Pärast ühiselt kätte võidetud vabadust on nooremad ksv. ksv. sel korral algatatud organiseerimistööd uutest oludest edasi arendanud ja võimalikule täiusele viinud.

EKL on tublisti kasvanud ja jääb soovida, et peatselt kõik eesti korp-id EKL-i kuuluksid. Eesti korporatsioon on võitlusest välja tulnud tugevamana kui kunagi enne ja kasvatab isamaale poegi, kes tahavad ja suudavad jääda teos õiglasteks ja ustavateks eestirahvale. Leidku see meie põhimõtte kui isamaa vabaduse pant, üldist tunnustamist ja käsitamist.

Selleks vivat crescat floreat in aeternum Fraternitas Estica! — vivat crescat floreat EKL.

Fraternitas Estica välissuhteid.

Korporatsiooni peaülesanne on suunatud sissepoole, oma liikmete kõigekülgsel kasvatus tööle. Viimaste olles aga ühtlasi akadeemilise pere ja rahva liikmed, korporatiivne kasvatus koondab endas paratamatult kõiki sugemeid, mis kuuluvad rahva liikme kohuste väarikaimaks täitmiseks ettevalmistava töö hulka.

Kuni 1918. aastani ei figureerinud eesti rahvas täieõigusliku liikmena rahvaste peres. Järelkult ei saanud ta ka esineda rahvusvahelise üksusena, ega luua rahvusvahelisi suhteid.

Vabariigi loomisega, saades rahvastepere täieõiguslikuks liikmeks, tekkis eestlusel uus ja tähtis ülesanne — esindada oma rahvust ja riiki rahvusvahelisel foorumil, luua ja arendada suhteid teiste rahvastega.

Teadlik selle uue ülesande tähtsuses, ja püüdes omalt poolt kaasa aidata sellel alal, organiseerusid Tartu üliõpilased Eesti Üliõpilaskonnaks, kelle üheks funktsiooniks sai läbikäimise edendamine välismaade üliõpilaskondadega; sihiks — laiendada alust Eesti riiklikul koostööl teiste rahvastega ja kindlustada akadeemilise pere kaudu püsivat sõbrallikku vahekorda, eriti naabermaadega.

Soovides kaasa aidata selle ülesande tagajärjekal teostamisel, kasutas Fraternitas Estica oma ajalooliselt tekkinud suhteid läti ja poola üliõpilastega, ja restaureeris endise vahekorra Lettonia ja poloniaga, kuigi läbikäimise alused ja motiivid muutunud olude tõttu põhjalikult erinevad.

Üstav samale põhimõttele, fikseeris Fraternitas Estica 1930. aastal vahekorra soomlastega, sõlmides laiaulatusliku sõpruslepingu Savo Osakonnaga.

Seega on Fraternitas Estica oma 25. aastapäeval lähedas sõprusvahekorras kolme naabermaa — soome, läti ja poola üliõpilastega.

* * *

Vaadeldes ajalooliselt vahekordi lätlaste ja poolakatega, tuleb teravalt eraldada kaht perioodi: esi-

Ksv. Otto Leesment.

Või kes sest diplomaatiast aru saab. Pariisis seda õppida — õige — ent miks siis Nizzas ning mujal ringi kolada?!

mene ulatub aastani 1918, teise tegelik algus aastal 1920.

Läbikäimise tekkimine on tihedas ühenduses Fr. Estica asutamisega ja Vene ajal Tartu ülikoolis valitsenud oludega. Peateguriks osutus olukorrast väljakasvanud huvide ühtivus. Ühest küljest lähendas korporatiivne printsiip organisatsioonide alused, mis aga läbi põimitud oli mainitud rahvaste vastastikusest sümpaatiast, sest näiteks kõrval asuvate saksa korporatsiooniga pole tekkinud mingisugust läbikäimist, pole isegi üles tõstetud küsimust vahekorra loomise vajadusest. Olulisemad olid aga välised tegurid — alaliselt võitlusjalal sakslaste hegemonia ja venelaste russifitseerimispüüetega, koondusid omavahel Tartu selleaegsete vähemrahvaste rahvuslikud korporatsioonid, et üksteist toetades kindlamalt vastu seista ühisele hädaohule.

Tartu rahvuslike korporatsioonide tekkimise võimalus oli äärmiselt raskendatud ja möödus aastakümneid vaevanagemisi ja võitlust, kuni Fr. Estica esimese eesti korporatsioonina saavutas kinnituse. Selleaegse enamurahva, sakslaste, korporatsioonide kvartett takistas kadedalt uute korporatsioonide asutamist. Kasutades algaastail üldorganisatsiooni puudumise momenti, olid ainult poolakad suutnud rajada oma korporatsiooni, mis aetas sakslased sündinud fakti ette — sakslased olid sunnitud neid tunnustama ja poolakate keeldudes Ch! Cl-i astumast loodi erivahekord.

1870. aastal tekkisid eestlaste ja lätlaste püüded oma korporatsiooni asutamiseks. Suurte vaevanagemiste tulemusena saavutas Lettonia 1882 kinnituse, kuna eestlaste Vironia kinnitamine pörkas vastu ülepääsematuid takistusi. Mõlemad organisatsioonid olid käsikäs käinud ühises võitluses kinnitamise pärast. Sellel ajal loodud sõbralikud suhted püsisid ka edaspidi ja Fraternitas Viliensis leiab omale otsekohest toetust Lettonia poolt. Samuti toetavad lätlased algusest peale Fr. Estica, kui Fr. Viliensis otsekohe järeletulija, asutamispüüdeid. Niisama nagu omal ajal Lettoniat ja Vironiat, ühendas 1907. aastal Fr. Esticat ja venelaste poolt vahepeal suletud olnud Poloniat ühine võitlus kinnitamiseks. Ühel ja samal päeval, 5. aprillil 1907, kinnitatakse Polonia ja Fraternitas Estica selleaegse Vene haridusministri poolt. Järgnevad aastad näevad liitumas sõbralikuks läbikäimiseks kõiki väljaspool Ch! Cl! asuvaid rahvuslike korporatsioone — Polonia, Lettonia ja Fr. Estica.

Omavaheline läbikäimine muutub püsivaks. Eriti tihedateks osutuvad suhted Lettoniaga, mis ka väljendust leiab 1909. aastal sõlmitud kartell-lepingus. Poolakatega elatakse heas sõpruses, kuigi vahekord ei jõua lõpliku fikseerimiseni kartell-lepingus.

Teine periood algab peale 1918. aastat, millal Polonia siirdus Tartust Viinose ja Lettonia Riiga. Seega langes ära kooselamisest välja kas-

vanud ühishuvide side. Kuid eel-pool mainitud rahvuspoliitilistel kaa-lutlustel leiavad peatselt uuesti elustamist suhted mõlemi konven-diga. Alles sellest momendist pääle võib kõnelda Fr. Estica välissuhte-test sõna otsekoheses mõttes.

Eriti lähema naabri Lettoniaga on kokkupuuted osutunud võrdle-misi sagedasiks, keskendatuna iga-aastasest vastastikusest esindajate külaskäigust kartellorganisatsiooni aastapäevale. Juhitud soovist, kaa-sa aidata naabermaade lähenemi-sele, on suhted leidnud teadlikku ja sihikindlat arendamist ja on suu-detud hoida sõprusvahekorda si-suka ja tõelisena, mis pole lask-nud tekkida mingit ebakõla kon-ventide vahel. Kartell-lepingu sisu on laiendatud 1931. aastal, millega ühenduses konvendid otsustasid vastastikku vahetada omi lippe, ülesseadmiseks sõpruslepinglase ruumesse, märgina sõprusest ja usaldusest. Lisaks arvukaile üksik-külaskäigele leidis möödunud aas-tal erilisel südamlikku vastuvõttu Fr. Estica kolmekümneliikmelise esinduse külaskäik Lettonia 60. a. juubelpidustusil. Samasugust kü-laskäiku on Fr. Estikal au vastu võtta tänavu Lettonia lipu vastu võtmisel.

Olude sunnil on jäänud küll hoopis hõredamaks läbikäimine Poloniaga, kuna takistavalt mõju-nud suur kaugusvahe. Kuid edasi püsib häämälestus vanadest sõprus-sidemetest; Fr. Estica esindaja kü-laskäik Polonia 100-aastasele juu-belile 1928 värskendas mälestusi ja tõstis vahekorra uuesti päevakor-rale. Käesoleval aastapäeval on Fr. Estical rõõm tervitada ka oma va-na kaasvõitleja, Polonia, esindajat.

* * *

Eri peatüki Fr. Estica ajaloos moodustab vahekord soomlastega. Esimesed, organisatsiooni raamis teostunud kokkupuuted ulatuvad tagasi 1911. aastas. Tihedamaks muutus aga läbikäimine Vabariigi ajal, eriti ühenduses üliõpilaspäe-vade järjest laieneva ulatuse ja mõjuga.

1929/30. aasta märgib Tartu üli-õpilasorganisatsioonide elus suurt tõusu hõimuharrastuses. Hulgali-selt rakendusid üliõpilasorganisat-sioonid tegeliku hõimutöö teosta-

misele, sõlmides sõpruslepinguid, mille eestvõitlejate esirinnas sam-mus ka Fr. Estica.

Sõpruslepingute sõlmimisel pean otsekoheseks ja määravaks tõuke-ajaks 1929 aastal Tartus peetud üliõpilaspäevi. Osavõtjate hulgalt suurimad seniolnuist, tekitasid nad

Vanamees Johannes Kõks.

„Asi on ju selge — see asi ei pea paika.“

erilise elevuse, mis edasielask pääle pidude lõppemist. Lähema koostöö soovist kasvas välja sõpruslepingute mõte, mis suurt vastukõla leidis laias üliõpilasperes.

Tõsi, Savo Osakonna ja Fr. Estica sõpruslepingu mõtted olid üles kerkinud juba vähe enne üli-õpilaspäevi, isikute vahelistel mõt-teavaldustel. Pinda ettevalmistades, organiseeriti esimesi laialise-maid kokkupuuteid savolastega üliõpilaspäevil, mis ka aluse pani pärastisele lepingule.

Ära märkides üliõpilaspäevade suurt osa, on huvitav tähele panna, et aasta varem sõlmitud sõprus-leping EÜS-i ja Põhjala osa-kondade vahel ei äratanud Tartus kuigi suurt tähelepanu, ega kutsu-

nud esile järeletegemistahet. Mai-nitud organisatsioonide eraldumine üldkogust üliõpilaspäevade puhul äratas koguni võorastust ja paha-meelt. Ja sellepärast figureerib ka järgneva aasta jooksul sõlmitud lepingute läbirääkimisel põhimo-tiivina, et vahekord ei tohi muu-tuda teiste organisatsioonide igno-reerimiseks ja hõimuaate kitsen-damiseks teatava grupi peale.

Sellepärast on ka sõprusleping savolastega hoopis erinev varo-maist kartell-lepinguist. Ta haarab üldist ja rahvuslikku koostööd, läbi-käimise soodustamist ja vastasti-kuse tundmaõppimise edendamist, puudutades vaid kaudselt ala, mis Tartu kartell-lepingute mõistes esi-nes valdavana, nimelt au- ja va-hekohut. Kuna teistes lepinguis fikseeritud ainult organisatsiooni ja liikmete väline vahekord, sisal-dab sõprusleping soomlasiga hoo-pis laialdasemaid aluseid, mis ulatub sõpruslepinglase organisat-siooni liikmetele võimaldatud osa-võtuni organisatsiooni sisemisest elust. Selles mõttes esineb sõp-rusleping inspireerituna meie aka-deemilises peres üldiselt vastuvõe-tud põhimõttest, et vahekorrad Soomega peavad suunduma sellele, et kaotada mõistet „rahvusvahe-liste“ suguvendade vahel.

Sõprusleping on näidanud rõõ-mustavaid tagajärgi. Suurimaks kokkupuuteks on olnud 1930. a. suvel asetleidnud Fr. Estica kol-mekümne liikme külaskäik Savo Osakonna suvepidustusile ja Savo maakonda, ning savolaste külas-käik samal kevadel Tartu ja Tal-linna. Arvukaid isiklikke kokku-puutumisi on täiendanud suvine üliõpilasvahetus ja esindajate osa-võtt aastapäevadest. Vastastikuse informatsiooni ja tutvunemise eest on hoolitsenud vastavad referaadid mõlemas organisatsioonis.

* * *

Eesti Üliõpilaskond on loonud Balti Üliõpilaskondade Liidu, Fra-ternitas Estica on üles ehitanud oma jõu kohaselt samu maid haa-rava sõprusringi.

Savo Osakonna tegevusest.

Kirjutanud Savo Osak. kuraator E. J. Saarinen.

Savo Osakond, aastapäeva pühitseva korp. Fraternitas Estica soomepoolne veli, sündis 1905. a., millal 1833. a. asutatud Savo-Karjala osakond jagunes kaheks — Savo ja Karjala osakonnaks.

Nagu kõik Helsingi Ülikooli juures olevad osakonnad, nii Savo osakondki liitub tugevasti oma maakonna külge. Savo maakonna kodudes kasvanud üliõpilased moodustavad osakonna liikmeskonna ja osakond oma püüetes taotleb eriliselt just oma maakonna heakäiku.

Vana ja nimekas Savo-Karjala osakond sooritas rahvavalgustuse tööd suure eduga: ta on palju teinud selleks, et muretseda kõikide õppeainete tarvis soomekeelseid õppe- raamatuid; samuti on ta tagajärjekalt samme astunud rahvaülikoolide ja rahvaraamatukogude asutamiseks oma maakondades ja on neid ettevõtteid omalt poolt aineliseltki toetanud.

Savo osakond jätkas seda tööd alguses endise innuga, kuid see jäi tagaplaanile siis, kui need alad võeti riigi hoole alla. Peale seda on osakonnas rahvavalgustamise tööl vähem osa.

Rahvaülikoolide toetamise alal on osakonna ajaloos eriti teenerikkad aastad 1905—17. Nende aastate jooksul andis osakond rahvaülikoolidele rahalist tuge 12,500 kuldmarka ja saatis kohapeale nõuandjaid ja lektoreid.

Peale mitmeaastalise vaheaja saab rahvavalgustuse töö osakonnas jälle uut hoogu aastal 1926. Sel ajal pani osakond aluse Varkaus'es, ühes tehase piirkonnas tööülikoolile, milline praegu näitab elavat tegevust.

Elava harrastuse keskkohaks on olnud osakonnas kodupaiga uurimine, eriti aastatel 1910—1916., mil korjati laialdane pildikogu Savost ja stipendiaatide abil korraldati kohapeal uurimisi. Viimasel aastal on see töö jälle tõusengul. Aastal 1930 korraldati suur retk Kesk-Savosse, millise retke rikkalik saak annab veel pikaks ajaks uurimisainet. Ka korraldati käes-

oleval kevadel Savos vanasõnade võistlus, millise tagajärgi on seni kokku tulnud üle 150.000 vanasõna, samal ajal kui muud maakonnad on andnud saavutusena 40.—60.000 vanasõna.

Ühenduses viimase harrastusalaga on nimetatav ka Savo Selts (Savon Seura), milline on osakondlaste poolt asutatud a. 1919, kodupaiga uurimise sihiga. Nimetatud seltsi tegevus on laienenud hiljem seevõrra, et ta on saa-

E. J. Saarinen.
Savo Osakonna kuraator.

nud maa eri osades asuvate Savo maakondlaste ühendajaks ja selle püüdesse on mahutatud mitmekülgeid kultuuripüüdeid.

Laiema ja üle maakonna piiride tähtsusega on need osakondlaste askeldused, mis on suunatud tiisikuse vastu võitlemiseks ja ajajärgu raskuste tõttu puudustkannatavate heaks. Viimaselgi püüdel on sellevõrra maakonnalist pitsatit, et osakonna naiste poolt sügissemestril õmmeldud riidevarustus saadeti jõuluks Kesk-Savo vaestesse peredesse, kust tuli neudele palgaks hardaid tä-nukirje.

Olen eelnevates ridades ennekoike käsitletud seda osa Savo osakonna tööst, mis on suunatud omale maakonnale, kuna see minu meelest on soome osakonnile iseloomulik. Iseloomulik soome üliõpilastele on ka üldiste olude ja päevaküsimuste intensiivne jälgimine, samuti kui see on Eestiski. Tundub, et just see joon puudub läänepoolsete naabri- maade üliõpilasperel.

Ühine Savo-Karjala osakond oli poliitiliselt üks innukamaid. Sellegaegses soome kodanluses valitses kaks tugevat erakonda: ühed kes pooldasid paindumatut vaenu Vene võimumeeste vastu, kuid sallisid rootsimeelsust; teised pidasid paremaks heatahtlikku suhet Venele, kuid olid ägedad keelepoliitikud. Need kaks voolu olid märgatavad Savo-Karjala osakonnas ja pärandsid Savo poolelegi. Kestis äge võitlus nende kahe mõtteviisi vahel, kusjuures esimene leer oli kogu aja võidul.

Muis küsimuses oldi aga ühemeelsed. Nii oldi 1906. a. ühemeelse ägedusega nõudmas parandust ülikooli keeleoludesse. Ja juba enne erakondlikkude tülide raugemist ühendas algav iseseisvusepolitiika savolastegi andekamad jõud loovasse tööhe. Alates meie tulihingelise inspektori, prof. Th. Hormén'iga, liitus osakond tervikuna tema väeks. See avaldus niihästi naljas kui tões Naljatamisele pühendatud traditsiooniline pidustus, n. n. talkkuna juhla näitas 1915. a. selgesti seda ühist väerinda ja usku oma maa jõusse. Nimetatud pidustusel lauldi sel ajastul, millal valitses kõikjal Vene võim, muuseas järgnevad read: „Suured härrad Peterburis näevad paha und. Venemaa on piirimaa ja Soomemaa on riik!“ Veel selgemini kõneleb sellest tõsiasi, et Savo osakonnastki läks noori mehi Saksamaale valmistuma Soome vabandusarmee juhtideks. Kodumaalgi pingutati kõik jõud vabaduse eest. Osakonna saali seinal olev mälestustahvel kõneleb praegustele põlvedelegi ülevat keelt sellest, et

osakond on maa vabadusepüüete eest kaalule pannud oma parima.

Sõjaaastaile järgneb loidus. Kuid juba 1922. a. on märgata virgumist. Sel ajal loodi Akadeemiline Karjala Selts (Akadeeminen Karjala-Seura), mille algatatud Suur-Soome aade koondab oma lipu alla suuri hulki. Kuna selle sihi saavutamise paratamatuks eelduseks on Soome maa rahvuslik virgumine, siis tõuseb seltsi töös esialale rahvusküsimus. Soome üliõpilaspere lähemaks eesmärgiks ja ühtlasi põlvaks paevaküsimuseks on rahvuslik ülikool, mille kasuks ka savolased on jõudumööda töötanud.

Üliõpilaste soomlusliikumine on olnud aktiivne ja väljaspoole suunduv. Ühena selle avaldusena on olnud ka 1930. a. sõlmitud sõprusleping korp. Frat. Esticaga. Savo osakonna seisukohalt oli see liit esimeseks kinnitavaks sidemeks sellele sõprustundele, mis osakonnas on valitsenud Eesti suhtes. Aasta hiljem sõlmiti teisena sõpruse pandina samasugune sõprusliit korp! Indla'ga. Olen veendunud, et suhted nende kahe vennasmaa esindajate vahel kõvenevad veelgi ja omal ajal kõnelevad omalt poolt usalduse ja

Savo osakonna ja Fraternitas Estica vahelise sõpruslepingu alla kirjutamine.

sõpruse sõnu mõlema maa vahelistes suhetes.

Savo osakonna senises tegevuses kajastuvad soome üliõpilaspere üldised harrastused ja isamaa ajaloo käik. Võib ju olla erimeelsust selles, kas on tarvis üliõpilasil juba õpingu ajal elada kaasa üldisile sündumistele ja ajavooludele. Ometi on just see elav kaasaelamine soome osakondades positiivsemaks jooneks ja see võib

üliõpilastele kui ka maale kanda ilusat vilja, kui elustajaks on võimas rahvuslik meelsus. Nüüd, millal meil on kavatsusel liita oma senistele püüetele eestlaste-veljede eeskujul ka oma liikmete kasvatus, loodame, et osakonna elu rikastub endisest ja pakub tugevama aluse traditsioonilisele tööle maakonna, maa ja kogu soome hõimu kasuks.

Kahekümne viie aasta eest.

Kakskümmend viis aastat tagasi astus Fraternitas Estica korporatsioonide perre. Kindlasti liitudes nende traditsioonidega, mis kujundavad korporatsioonide elu, lõi ta lähemad suhted ka Lettoniaga. Meie suhted olid juba varemaltki südamlikud, sest paljud noore Estica liikmed olid vilienserid ning comment'i tunnustajad Lettonias. Vähemalt kord aastas peeti comment'i lugemist. Sellele tseremooniale ilmusid siis ka Viliensise liikmed, comment'i tunnustajad, ja pidulik toiming kestis ikka kuni hilise õõni. Siis pandi alused paljudele isiklikele sõprustele, siis vahetati mõlteid ühisest frondist venelaste ja sakslaste vastu.

Töö ja aja veeredes jõuavad kätte juubeli päevad, millal pole

ülearune heita pilku minevikku ja vaadelda, mis on olnud halba, mis head. Sellised päevad on praegu kätte jõudnud meie liitlasele Fraternitas Esticale, ja ta võib uhkusega tagasi vaadata minevikku, sest töörada pole mitte asjatult ära käidud. Mõõdunud kakskümmend viis aastat on küllaltki pikk aeg, et koguda palju elamusi, palju õppida ja karastuda. Ka meie, viibides mälestustes, elame kaasa mõõdunud aegadele neil juubeli päevil.

Alates 1902. a. II semestrist olen kui Lettonia liige olnud alaline külaline vilienserite konvendi majas, kus mulle väga meeldis moodne sisustus ja suured raamatukogu ruumid. Kui tugev pidi olema tulevaste esticuste korporatsiooniline tunne, et nad hülgasid kõik need mugavused ja

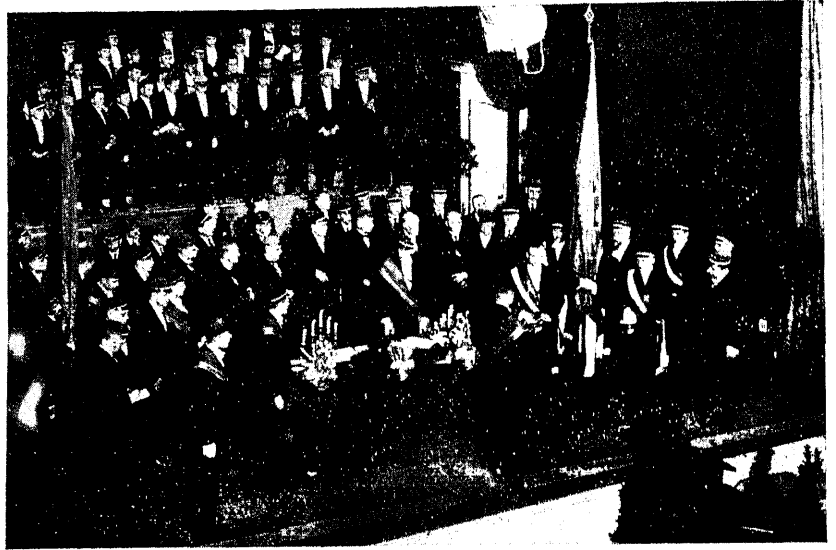
mõnused ning noore korporatsioonina asusid palju lihtsamatesse ruumidesse, jättes maha rahvuslikus stiilis ehitatud maja Viljandi tänaval. Seda maja tuletan ma meelde sellepärast, et siin algas prof. dr. med. Paldrocki juhatusel see kindel ja südamlik sõprus, mis püsib veel praegugi. Need sidemed, mis juba tookord ulatusid Viljandi tänavalt Filosoofi tänavani, on saanud veel tugevamaks. Kasvav noorpõlv on sageli küll mõlemi riigi saatuse kujundaja, ja see noorpõlv Riias ning Tartus peab unustama endise ajaloolise vaenu järelused, peab edendama veel rohkem seda sõprust, millele alused on pandud Emajõe kallastel ilusas eesti linnas Tartus.

1907. aasta maikuu oli haruldaselt ilus. Puhkesid juba pun-

gad. Uues Estica asulas ja aias oli tõsine pidumeeleolu. Konvendi korter, kui ma ei eksi, oli Kitsa tänava lõpus, aiaga mäe nõlvakul. Oli päikesepaisteline päev ja aknad avatud. Laulud kõlasid hoogsalt mai päeval, ja veel jõulisemalt kõlas eestseisuse liikme Treumanni kõne läbi lah-tise akna otse sakslaste kõrvu, sest üle tänava asus Estonia vi-
listlaste maja. Kui ma Treuman-nilt pärisin kõne sisu, vastas ta: tulevase tee tähistamisest saks-laste suhtes. Ja seda kõnet kuu-lasid vanas saksa korporatsiooni majas saksa inimesed!

Julge meelega vanade vaen-laste vastu algas Fraternitas Es-tica oma teekonda ja deklareeris oma seisukoha ilusal mai päe-
val lahtiste akende juures. Ja seda pidi tehtama, sest Estica ja Lettonia ei kuulunud enam saksa Chargierten Convent'i, see oli sündmus, mis sarnles imele.

Minu ajal oli Tartus viisiks kommersse pühitseda võrdlemisi laialt, eriti peab seda ütlema eks-tern kommersside kohta. Kes tun-
neb ja mäletab vana Treffnerit, see teab, kui järsult ta astus üles liialduste vastu üliõpilaste elus. Samasuguseid vaateid püüdis sisse istutada ka prof. dr. med. Paldrock. Mäletan paljuidki koos-olekuid esticuste juures, kus oli ainult õlut ja võileibu, aga seda rohkem huumorit ja lõbu. Tore-
dad olid need õhtud! Eesti üli-

Korp. Frat. Estica lipu üleandmine korp. Lettoniale Riias 19. II 1930. a.

õpilastelt võisime meie palju õp-pida elu lihtsust. Mul seisavad sageli meeles laupäeva õhtused koosolekud Variku Tähtvere „bur-gis“. Paksud kapsad ja maa sink! Otse nagu meie ja eestlaste esi-
isade talumajades!

Estica asutamise pidustustele järgnes Lettonia 25 a. värvide avamise juubel. Estica presii-dium ja konvent võttis meie juu-belist elavalt osa. Siin tutvus meie vanem põlv — vilistlaskond eesti noorsooga, tähistades uut rada mõlema rahva sõprusele. Võimatu on üles märkida kõiki

mälestusi, mis elustuvad prae-gustel juubeli päevadel. Tuleb rõõmu tunda, et alustatud töö pole hukkunud, tuleb rõõmu tunda, et meie vana sõprus on kandnud rohket vilja. Käigu Estica veel kaua oma rahva ees, teed näidates, ühendades ja ta-sandades!

Vivat, crescat, floreat
FRATERNITAS ESTICA
in aeternum!

Cand. hist. Eduards Veispals.
Lettonia 1907. a. senior.

Riias, 23. IV 1932. a.

Üluteadlased Fr. Estica koosseisus 1904—1932.

D. Siid.

Meie üliõpilis, nagu mujalgi, on mitmesugused teadusfondad koos. Nende töö vajab teata-
vas mõttes omavahelist koos-tööd. Töö ühes teadusvalduses toob äratust ja annab mõnesu-gust abi ka tööle mõnel teisel tea-duse alal. Rõõgi teadusalade töös üheskoos peegeldub inimese
vaimu üldine areng ja inimvaimu üldise loova töö järjestus.

Ganuti on meie üliõpilaso-r-ganizatsioonides koos enamasti mitmesuguste teadusfondade liit-

meid. Nende omavahelistel kokkupuutumistel ja ühiste aadete ja püüete taotlemisel on omad teatatavad head küljed, niihästi üliõpilaste endi kui nende poolt moodustatud organizatsiooni koh-ta. Vaimlisele arenemisele on tulus, kui üliõpilased peale sütve-nemise oma erialasse ka teistelt teaduse aladelt üldisemaidki tead-misi omandavad, mille läbi nen-de arenenud vaim saab mitme-külgsamaks ja rikkamaks. Nad õpivad tundma kaastõitlejaid

erinevate teaduslike ülesanne-
tega ja erineva teadusliku suu-naga, erinevate kutsealade ideo-loogiaga, leides aga kõiges eri-netvuses palju ühist, tunnusta-des ja hinnates üksteist vastas-tikkult, ja kokku hoides. Oma aru-saamise ja ideoloogia kohaselt püütakse maksima panna ja aren-dada seda, mis ühisele organizat-sioonile kui tervikule kasuks ja õnnistuseks võiks olla.

Ka Frat. Estica koossei-sus on algusest saadik leidunud

mitmesuguste teadusfondade liitmeid Siin vaatleme eriti usuteadlasi Estika koosseisus, ja nimelt nende protsentuaalset arvu aastate jooksul ühenduses nende tähenduse küsimusega Esticale.

Fr. Estica astus korporatsiooni avalikkuse ette 26. aprillil 1907. Oma ettevalmistatu rajamise töö algas juba 1904. a. Avaliku iseseisva korporatsiooni ajutamine eeldas 2-e r. 3-e põhjapaneva tähendusega otsuse tegemist. Kõige pealt oli tarvis asutamise kaivatuse küsimus lõplikult otjustada, millele siis pidi järgnema järjekindel tegutsimine otsustatud eesmärgi suunas. Usus asutatu korporatsioon vajab lõpuks ülikooli ülemuse finnitust¹⁾, mis siit saadik omaforda oli eeldanud olemasolevate mõõduandvate korporatsioonide tunnustust. Wiimase puudumine sai saatuslikuks wanale Vironiale, ülikooli ülemuse finnitusest keeldumine Fr. Villiensis'ele. Wenestamise põhjustel oli ülikooli ülemus uute korporatsioonide asutamise vastu ja keelas senistele avaliku wärtvõtkandmise õiguse. 1904. a. hakati mõnelt poolt oletama ülikooli ülemuse sellekohase seisukoha muutumise võimalust poliitilistel

põhjustel. Sel ajal ei võidud selles suhtes jüsti veel midagi kindlat öelda; oli ka wastupidiseid väiteid, milledega muuseas

Vil. prof. mag. theol. Olaf Sild.

arivati võitvat korporatsiooni pooldajate kaivatuse sumbutada. Wana organisatsiooni enamus oli korporatsiooni asutamise suhtes põhimõttelisel eitaval seis-

kojal. Siitpoolt polnud jelleks loota wastutulekut ega toetust. Oli selge, et korporatsiooni asutamisel tuleb kõigea jälle otfast peale hakata ja püüda üffi omal jõul midagi uut rajada. Kindel otsus korporatsiooni asutada tehti oma vahelisel koosolekul 16. oktobril 1904. a. See otsus pidi maksma jääma „igal tingimusel.“ Sellest (arvu poolest III) koosolekust võtsid nähtavasti osa samad üliõpilased, kes esimesest koosolekust (12. okt. 1904) osa võtsid, s. o. 12 üliõpilast. Nende hulgas oli usuteadlasi 7. Peaeesmärgid, mida sel ajal asutatu korporatsiooni kaudu taheti taotleda, olid:

1. Grillist rõhku panna aususe, ausameelsuse, õigluse ja ülepea waimlis-kõlblise kasvamise nõudmisele ja edendamisele.

2. Täieliku rahtvõtluse ja seltskondliku üheõigusluse ja üheväärilisuse saavutamise ja edendamine.

Need põhimõtted leidsid siis oma väljenduse ja tunnustuse Fr. Estica lipukirjas. „Teos õiglane ja wärvas, Üstataw sulle, Eesti rahvas“. Nagu näeme, on siin waimlis-aatelised eesmärgid erilisel rõhutatud, mis eriti wastataw usuteaduslikule ideoloogiale, sel korral aga kõigi asutajate tunnustust leidsid.

Fr Estica finnitati lõpuliikult 9. aprillil 1907 rahwaharidusministri poolt.

Riik, rahvas ja üliõpilane.

Meie omariiklus on võrsunud segasel aegjärgul ja ta on püsinud vaevalt veerandi inimeast. Kuid vaatamata sellele, et see uus ja põhjalikku pöört toonud ajajärk meie rahvuslikus ajaloo on oma kestvuselt — lähtudes riikide ajaloolise püsivuse mõtte-skaalalt — tähtsusetu hetk suure rahvaste ajaraamatus, on meie rahvas sellele vaatamata silski suutnud uue olukorraga igakülgselt kohanduda, n. õ. kokku kasvada ning võib nüüd esimese ulmastava ja lalutava vabadusjoovastuse mõõdukes seda saavutatud olukorda tema hüvede ning kohustistega reaalselt hinnata.

Meie riigi geopolitiline asend, ühelt poolt rahvamajandusele silmapaistvalt soodus, on teiselt poolt meie omariikluse püsivuse suhtes küllaltki ebasoodus, kogu ni hädaohtlik — ning on vahest täiesti põhjendatud väide, et meie rahvusliku riigi ajaloolises tulevikus tuleb otsida lähist analoogiat Helveetsia omariikluse ajaloolise minevikuga, mis on täis raskeld heitlust ja rahva kangelaslikke jõupingutusi oma vabaduse kaitsmisel.

Siin kerkib aga üles küsimus: kas meie omariikluse baas ja meie rahvas on küllalt tugev sarnasele tulevikule vastuminekseks? Kas meie rahva rahvustunne on küllalt jõuline ja sellest välja kasvav rahvuslik iseteadvus küllalt kindel tulevikus uusi võimalikke vabadushetlusi võidukalt sooritama, mis võivad kujuneda raskemaks ja verisemaks kui seda oli mõõdunu?

Küsimusele võib anda rahuldava vastuse iseseisva riigi sarnane olukord, kus rahvas on oma poliitilise vabadusega ja oma riikliku iseseisvusega ühise tervikuna orgaaniliselt kokku kasvanud; kus rahvas austab omariikluse riikliku organisatsiooni ning omab püsiva ning sügavaltarenenud rahvusliku iseteadvuse, mis kindlaima sideainena liidab riigi rahvastiku ühiseks rahvuslikuks tervikuks.

See olukord meie riigis on aga praegu vaevalt rahuldaval tasemel.

Näib, et meie rahvas ja üks osa tema juhte, nii poliitilisel kui ka puht majanduslikul alal (meie lonkav ühis-

tegevus!), on teatud osas sõjaaegsete kõlblate ellusuhtumistes revolutsioonilise korralageduse ajal palju oma õigluse — au ja vastutustundest kaotanud, mis nüüd avaldub tähelepandaval määral rahvuslikus aatelageduses ja üldriiklikkude huvide arvel üksikute võimaluseivaste isikute puhtisikuliste egoistlike psihuvide rahuldumises.

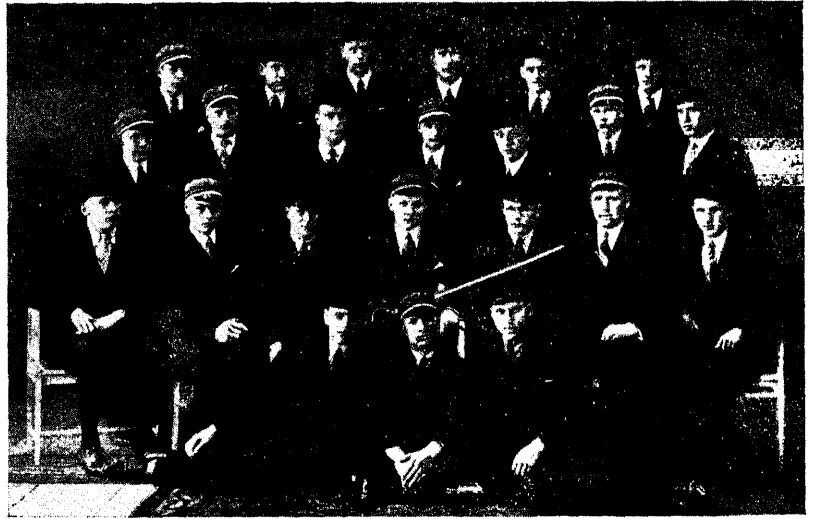
Paralleelselt sellele on viimasel ajal paljastunud nähe, et meie riigiametnikkonnast üks osa, eriti kaitsväe juhtide ringkonnad, põhiseaduses deklareeritud rahvuse määramise vabadust autult kasutades, püüavad eemale põgeneda eesti rahvusest „suurema“ ja „vägevama“ rahvuse poole, sidudes end sihilikult võõrast rahvusest pärit abikaasaga ning lastes teadlikult omi lapsi kasvatada meie rahvuslusele võõras, mõnel juhul isegi vaenulikus vaimus.

Sarnane on praegu üldjoontes meie omariikluse baasi ja rahvusliku iseteadvuse tarve.

On tõsiasi, et meie rahvas üldises mõistes praegu kannatab rahvusliku iseteadvuse loiduse all ja et rahvas on tema endine, silmapaistvalt optimistlik, majanduslik algatusvõime nõrgenenud.

Korporatsiooni finnituse ajal (9. IV 1907) oli 16 ja ülesastumise ajal oli 14 asutajat liiget, nende hulgas oli usuteadlasi enne 7, siis 6 (õigust. enne 6 siis 5, arstit. 2, mat. 4) vilistilasi oli ülesastumise ajal 16, nende hulgas oli õpetajaid 6 (arste- 7). Ülesastumisest võtsid (sama aja vilistilaste pildistise järele) isiklikult osa 5 arsti ja 4 õpetajat. Fr. Estica esimesed esimehed (peale finnitust) olid usuteadlased, nagu ka juba „ajutised juhatajad“ ajal enne finnitust seda enamasti olid. Ka vilistilaskogus on mitmed usuteadlased esimeesteks olnud (nagu ka praegune esimees).

Zoomulikul ei võinud järgnevatel aastatel usuteadlaste senine harufordne suur arvuline protsent jääda samale kõrgusele, kuna liikmete üldine arv järjekindlalt kasvama hakkas, usuteadlasi aga võrdlemisi vähe juurde tuli, eriti alates umbes aastaga 1917. Mõnel järgneval poolaas-

1931./32. a. coetus.
Keskul vanamees J. Kõks.

tal moodustatavad usuteadlased vaid umbes 2—3% üldarvust. Aastate jooksul on pealegi usuteadlasi teistes teadusfondadesse või muule kutsealale üle läi-

nud, mõned on lõpetanud usuteadusfonda, olles väljaspool korporatsiooni, mõned on surnud enne lõpetamist või lahingus langenud. Nii on seletatav üllatav

Mõningaid kuldrebaseid.

Edvin Soodla.

Konv! perenaise kõige trümaid kliente. Metsamehena ei kohku ka väikesest „siledast.“

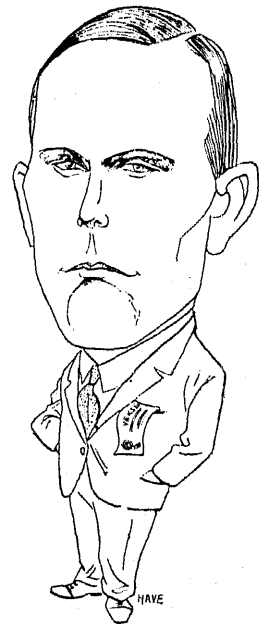
Erich Siil.

Suurtükimees kaitseväes — ja ka konvendis. Karikatuurist on näinud teda ekslikult — käed taskus.

Elmar Sepa.

Lühidalt: Pause.

Oskar Rafael.

Viimasel ajal suurem avaliku elu tegelane, peamiselt ainult omas kodus perekonnas.

asjalugu, et 162 lõpetanu hulgas (1907—1931) on vaid 6 ufuteadlast.

Viimastel 2-el poolaastal osutab ufuteadlaste ariv jälle teatavat tõusu, moodustades umbes 7% üldarivust (9 rp. 8 ufuteadlast 129 rp, 123 liifne tohtja).

Ka selle, ufuteadlaste arivu suhtes hoopis muutunud koosseisu juures on Fr. Estica's tänapäevani püsima jäänud mõned ufuteadlaste algatatud ufulife iseloomuga kombed, mis on aastate jooksul korporatsioonis traditsiooniks kujunenud, nagu „püha õhtu“ pidamine enne furnutepüha, lahfunud faasvõitle-

jate ja vilistlaste furnuaial mälestamine furnute pühal, konvendi lauakfäit tertves koosseisuus furnute pühal vilistlastest õpetaja poolt peetud jumalateenistusel.

Tagasi vaadates 25 aasta eest toimunud Fr. Estica atvalikule ülesastumisele ja ta lipufirja aluseks olevatele juhtmõtetele, ei saa filmas pidades meie aja ja maa praegusi olufordi ja vahafordi, täieje panemata jätta asjalugu, et lipufirja wanade juhtmõtete tähendus ja elustufe wadjadus praegusel ajal jällegi filmnähtaw tohiks olla lipufirja selles ofas, mis räägib õiglusest teos ja wahitusest õiglases teos. Weel

tähtsamaks kui füüfilist ja mõistufe jõudu tuleb pidada hingelift ja tõblift jõudu.

Seda wajame eriti tungiwalt fa praegu. Ilma jelleeta ei saa fa wäline seisuford ega fastramine stabiilne olla ega jelleks jääda.

Wana lipufiri ja ta juhtmõteted saattu Fr. Esticat tulewiku teedel ja andtu raugemata jõudu, fardaminekut, püsivaid tagajärgi omaksvõdetud aadete teostamisel!

See ilmneb juba nüüd — meie omariikluse teise aastakümne algaastail ja eriliseit paljastanud on seda praegune ränk majanduslik depressioon.

Siit järeldub: meie rahvas, et püsida ka võimalikel rasketel tulevikuaegadel vaba rahvusena ja omada rahvusliku omapäraga progressitendentsillist kultuurielu, wajab rahvuslikule iseteadvusele ning meie omariikluse konstitutsiooni pühakspidamisele rajatud ühiskondlikku kasvatust!

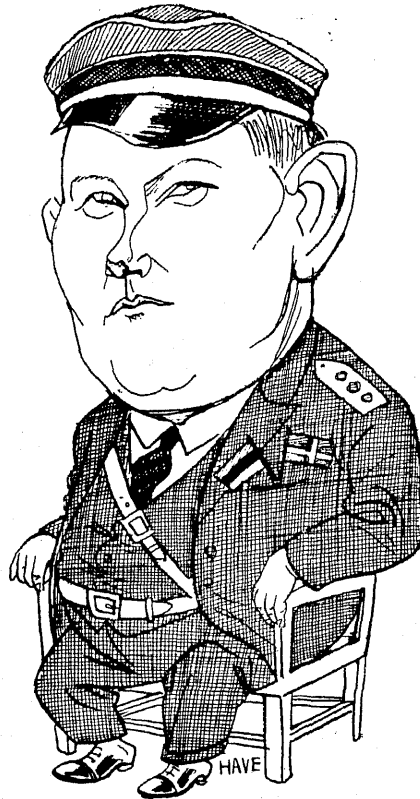
Selleks wajab meie rahvas, nüüd rohkem kui kunagi enne, avardatud silmaringiga kõlblalt kõrgeid ning arene- nud seltskondlikkude võimetega juhte — avalliku elu tegelasi.

Soodsa juhuse kaasabil ja ühekordse jõulise rahvustunde heitgea on saavutatud suurte ohvritega rahvuslik iseseisvus ja kujundatud demokraatlikule konstitutsioonile tugenev omariikluse organisatsioon Edasi on aga tarvis rahvast seisundini kasvatada, et ta õigel ajal ja õiges olukorras tervikuliselt kui üks mees rahvusliku iseseisvuse ja omariikluse organisatsioonile kaitseks välja astuks.

See seisund on väkerilgts saavutatud vaid rahva samase olukorra juures, kus rahvahariduse tase küllaldaselt kõrge ja rajatud rahvusliku iseteadvuse motiivile ning kus rahva kõlblad ellusuhtumised rajatud kõikumatule õiglusele ning aususele ühiskondlikus mõistes.

Eriti oluline on siln nõue, et eesti haritlaskond peab senini pooleldi traditsiooniks kujunenud avalliku- ja seltskonnaelu küsimustesse lolult suhtumisest loobuma ja rahvusliku kultuuri ning mõtte kandjana oma elukutselise töö kõrval aktiivselt osa võtma riiklik-ühiskondlikkude elunämete labürindil arengut. Meie võrsuv haritlaskond ja siinkohal eriti just rõhutatud akadeemilise kodaniku elukutselise ettevalmistuv üllõpilaskond peab aasta-aastalt ikka enam nende esitatud seisukohtadega arvestama ja juba stuudiumi kestel end selleks eriliseit ette valmistama. Vähe on sellest, kui tulevane akadeemiline kodanik on oma elukutses usaldatavalt tubli, kuid end

Ksv. Harald Veidenbaum.

Ühes naiskorporatsioonis tuntud „onkel Harry“ nime all. Ametit sõjamees, naisemees, hõimutegelane, seltskonnategelane, sõdurite-kodu näitleja, ning esijoones ja eriti prokurör konvendis kaebuste aruusel.

ümbriisevale seltskonna'e jääb selle osa oma elutõõst võlga, mida see just kõige enam wajab ja riiklik-ühiskondlikust seltskohast vaadatuna on õigustatud nõudmagi, s. o. lokaalse seltskondliku elu korralduse juhtimise ning rahva ühiskondliku kasvatus.

Üllõpilane peab elukutselise ette valmistama stuudiumi kõrval, end arendama akadeemilises mõistes ka küpseks sotsiaalse ühiskonna liikmeks, kes akadeemilise kodanikuna ellu astumisel omab kindla tasakaaluka ilmvaate ja on küllaldaselt kompetentne meid riiklik-ühiskondlikes ja isegi parteipoliitilises küsimusis, sest ilma nende omadusteta ei saa kujutleda demokraatliku riigi teadliku ja vastutusvõimelise eliit-kodaniku tüüpi!

Sellele tasemele ei jõuta aga ilalgi org-imatu üllõpilasena, seltskonnast täieliselt separeerituna, üllõpilasena nelja seinavahel. Siit võib küll kujuneda mehaniseerunud mõtte ja waimuga, kinnine ring suurte egoistlikkude püüetega haritlase tüüp, kelle wäärtus ühiskonna liikmena minimaalne.

Seda seltskondliku küpsuse taset ei saavutata ka raamatuisit ega auditooriumeist küll aga on see pea alati omandatav tegelikult harjutuste ja kogemuste kaudu üllõpilasorg-i, kui miniatüürse ühiskonna aktiivse liikmena.

Siit võrsukki põhimõtte, miks mõnes riigis, näit. Soomeski organiseerimine akadeemilisele perel on tehtud kohustuslikuks, sest üllõpilane peab õilkoolis õppimise wäljel uuendama ka tasakaaluka ning akadeemilisele kodanikule wäärilise seltskondliku esinemise ja põhjaliku sotsiaalse kasvatus, mis rajatud solidaarsuse ning aumehelikkuse põhimõttele.

Säärase sotsiaalse kasvatus eeltingimuseks üllõpilasorg-is on üksiku liikme vastuvaidlematu allumine org-i üldtunnustatud sisemisele distsipliinile ning vendlusele (õelikkusele!) rajatud ühiselu vorm.

Sellega ongi saavutatud olukord, kus seltskonna huvid on asetatud kõrge-

male puhtisikulisist, mille abil kammitsetakse haiglaste, ühiskonnale kahjulikkude egoistlikkude püüete abil arengut isikus.

Ühes osas üliõpilaskonnas on senini püsinud vaade, et ainuke reaalne väärtus ülikooli õpinguil on elukutselise tubliduse saavutamine ja et kõik muu tegevus üliõpilasuühiskonnas on väärtusetu ajarakamine, on nüüdisaja sotsiaalses mõises täiesti vale elutõlgitus.

Rahvas nõuab üliõpilaskonnalt täielikku liitumist endaga ning elukutselise tubliduse kõrval ka seltskondlikku tublidust.

Mart Rõigas

Sõprussidemed korporatsioonis.

Meie haiglane poliitiline elu on sallimatust igapidi õhutanud. Erakondade omakasupüüdlikkus on sundinud tõrvama kõiki vastaseid, olgu need nii ausad kui tahes. Sagedasti vastaserakondadesse kuuluvad inimesed ei tunnegi üksteist, kuid nad on vaenlased juba sellepärast, et teine kuulub teise erakonda.

See vaenukõlvamine on niivõrt vilja kandnud, et ta on toonud vaenu ja vihkamise ka hiljutiste sõprade sekka. Kui mõni aasta tagasi ühe erakonna tegelased võitlesid külge külje vastas, siis praegu valitseb ka nende eneste keskel vaen. Meie kõik teame juhtumeid igast erakonnast, kus viimasel ajal ühed tegelased on püüdnud teistele jalga ette panna ja teisi välja süüa. Seda selleks, et ise kõrgemale tõusta.

Praegused rasked majanduslikud olud on laiendanud sallimatuse tunnet ka nende inimeste

Frat. Estica käsipallimeeskond.

peale, kes politikaga üldse tegemist ei tee, ega ühtegi erakonda ei kuulu. Tuntakse kadedust nende üle, kellel paremini läheb. See kadedusetunne on juba vana, kuid praegune kitsas aeg on seda eriti süvendanud. Inimesed on, „Mikumärdi“ autori sõnadega öeldes, nii haleda südamega, et nad ei või näha, kui teistel hästi läheb. Nad vihkavad seda, kellel paremini läheb.

Ma olen seda sallimatust ja vihkamist ja sagedasti autut võitlust üksteise vahel väga hästi tunda saanud. Selleks on jätkunud mõneaastasest poliitilisest teotsemisest.

Möödunud sügisel, seitsmeaastase vaheaja järele jälle Tartu tules ja korporatsiooni astudes tundsin eriti selgelt, et olin ümbruskonnas, kus pole sallimatust ja vaenu, vaid kus valitseb sõprus. Ma tundsin seda esimesel päeval ja olen igal järgmisel päeval seda ikka selgemalt tundnud.

Võib olla inimene, kes ülikooli tuleb koolist, oma koolisõprade keskel, ei mõista küllalt kõrgelt hinnata korporatsioonis valitsevat sõprusevaimu. Võib olla, tema peab tähtsaks teisi hüvesid, mida korporatsioon pakub. Kuid asjasse põhjalikult süvenedes peab küll kinnitama,

et sõprusevaim on kõige tähtsam.

Sõprusetunnet, mis valitseb korporatsioonis, võib võrrelda tundeaga, mis valitseb ühe perekonna liikmete vahel.

Küll mõnikord võivad isa ja poja või vendade vaated lahku minna, kuid esijoones on nad ikka isa ja poeg, vend ja vend.

Samuti korporatsiooni liikmed on kui vennad. Ja ka ülikooli lõpetades nad jäävad vendadeks.

Selles seisab korporatsiooni kõige suurem teene ühiskonna ees, et ta teeb kord võhivõõrad olnud inimesed sõpradeks, veel enam — vendadeks.

A Palgi.

PALMOLISEEP

Nõudke ühiskauplustest.

Märkmeid vabadussõja algpäevilt.

Novembrikuu teisel poolel 1918. aastal lahkusid lõplikult Eestimaa piiridest saksa okupatsiooni sõjaväed. Meie sellekordsel kõrgemal võimul, Maanõukogul, oli küll mõnesugune kokkulepe okupatsiooni vägede juhatusega piiride kaitsmise ja laskemoona suhtes, niikaua, kui meie oleks saanud oma rahvaväge organiseerida, kuid saknad sellest kinni ei pidanud ja lahkusid järsku, punaste sissetungimisel avades piirid vaenlasele just meie rahvaväe organiseerimise algpäevil. See oli põnev moment, kus mittemillegi tuli luua kaitsesiseriigis ja välja astuda sissetungiva vaenlase vastu.

Ajutise valitsuse üleskutse peale novembri teisel poolel 1918. aastal — astuda vabatahtliselt rahvaväkke, reageeriti kaunis elavalt. Hiljem kuulutati välja ka mobilisatsioon, mis selle peale vaatamata, et valitsusel tegelikult puudusid surveabinõud, hästi korda läks. Seda kordaminekut tuleb panna eeskätt eesti rahva ja tema poegade eneste arvele, kes tekkinud olukorda õieti hindasid ja kiiresti kogusid. Iga eesti mees sai aru, et oli kätte jõudnud moment, kus tuli valida Eesti elu või surma vahel ja kes sellest aru ei saanud, siis nendel oli vähemalt selge, et oma nahk on hädaohus. Kõik see sundis kiirelt teotsema ja loomulik, et kõige väledamad olid noored, eeskätt üliõpilased.

Mäletan, kuidas Tartus 25. novembril 1918. a ka Fraternitas Estica konvent erakorraliselt kokku kutsuti seisukorra kaalumiseks ja kus siis ilma pikema jututa suure vaimustusega ühel meelel otsustati: „võimalikult juba homme vabatahtlikult astuda Eesti rahvaväkke.“

Järgmisel päeval läksime 2. jalaväe polgu staapi. Seal hankis iga roodu ja komando ülem enesele mehi. Missugune ülemus isiklikult tuttav oli ehk muidu kellelegi sümpatiseeris, sellega olid varsti jutud räägitud ja ühe mehe nimi kirjutati jälle meeskonna nimekirja. See asi korras, katsumisega iga mees võimalust mööda end mundrisse lüüa, et omandada veidigi sõjamehelikum välimus. Hiljem teatati, et peame ka arstilikus komisjonis käima, missugune tegevus oli alustatud alles vahepeal.

Mõnel nõrgema tervisega kaastöötajal oli suur mure, kas mitte tervislikel põhjusil välja ei praagita, kuid komisjonis selgus, et see kartus oli asjata, sest vaadati enamalt jaolt mehele otsa ja õeldi „vastu võetud.“

Teisel-kolmandal päeval peale otsuse vastuvõtmist oli konvent muutunud juba sõjameeste kasarmuks, kus nõu peeti riide, jalanõude ja muu varustuse saamise üle nendele, kellel seda veel ei olnud. Mehed olid laiali 2. jalaväe polgu üksustes, kusjuures

üks osa mehi sattus kapten Toominga kutsel sama polgu ratsamaakuulajate komandosse. Nendest on meelde jäänud Juts Püll, Guit Kornel, Jüri Keerig, Arno Kasper (suri sõjaajal tüüfusesse), Notii Stukis (langes vangi), Ats Üts, Sass Reiman (sai õnnetul surma lendurina peale sõja), Oka Zernask ja nende sündmuste meeldetuletaja. Puudutan seda üksust lähemalt, kuna eelsooles tuletasin meelde seda, mis ühenduses selle üksuse organiseerimisega ja esimeste sammudega.

Ratsamaakuulajate komando kogumise kohaks oli ette nähtud Peterburi tänaval seminari algkooli maja. Tarvilik arv mehi oli ka varsti koos, kuid puudus ratsaväele omane varustus täielikult, välja arvatud luud kasarmu nurgas. Püssid olid küll enamasti kõigil olemas, kuid need tuletasid meelde rohkem vana rauda, kui sõjariista. Selle peale ei osatud esialgu aga suurt rõhku panna, kuna suurem osa mehi ei olnud varemalt püssi kätte saanud ja ei teadnud veel õieti, kust otsast see pauk peab tule-

Ksv. Elmar Pehap.

Pepi, või äraseletatult: konvendi seadusetundja ja raudvara Muide — uususte ja traditsioonide leksikon.

Ksv. Rudolf Söber.

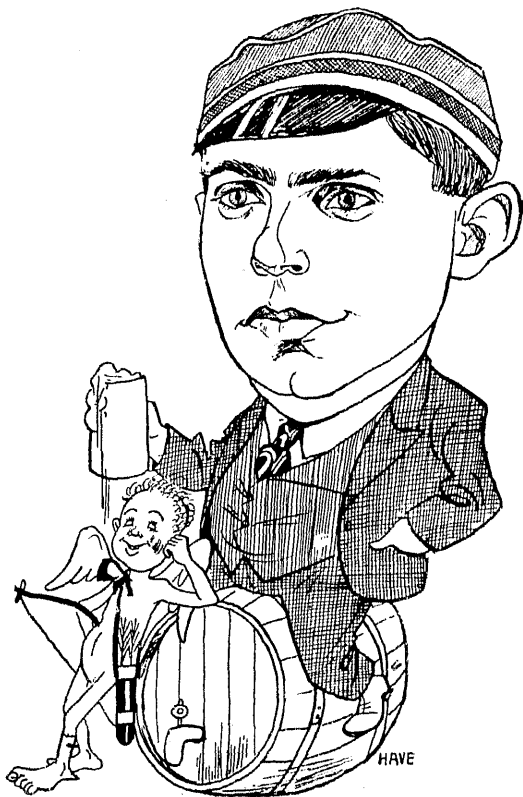
Abiesimees ja ka muidu mees, kel vähe aega; sõnalt üks rahva mees ja tõsine rahvasöber Rudolf.

Ksv. Georg Kõll.

Pikalaenupana mees, ent mitte pika laenu mees. Tallinna kaasvõitlejate tooniandja.

P. S. Oma külalistele serveerib alati müstilises toakeses omajahvatatud kohvi.

Ksv. Nikolai Juchnevitš.

Tema armsam enese väljendus juba 1916. aastast saadik: „Pan-rebane — ü-üks Polonia cantus!“

ma. Alles hiljem selgus nii mõnelgi mehel, et püss on küll, aga pauku ei tee. Riided ja jalanõud pidi esialgu igaüks ise muretsema, muu varustuse pidi kokku muretsema aga üksuse pealik. Ratsameestel oli loomulikult tarvis hobuseid ja sadulaid. Raha noorel riigil muidugi ei olnud ja oli ka nii kiire, et seda aega trükkida ei saanud. Sellest saadi üle nõnda, et valitsuse korraldusel anti välja kas linna või maavalitsuselt üksikutele meestele rekvireerimise load ühes vastavate isekiraamatutega. Kapten Toominga korraldusel anti ka minule säärane luba ja isekid kätte ning tehti lühike korraldus — kiires korras hobuseid ja sadulaid muretsema. Neid tuli loomulikult hankida linna ümbrusest ja et ajaga kiire taga, pidi soetama kõige pealt ka ühe kiirema liikumiseabinõu. Varemalt kauba ostmisel olin Suureтуру tänaval kaupmees Jakobsonil märganud mototsiklit ja see meendus välgukiirusel. Komandos leidus ka üks Markvardi nimeline pois, kes seda riista tundis ja läksime kohe sellega vaatama. Esialgu hr. Jakobson sai ägedaks, kuid kurjema tooni tarvitamisel rahunes ja püüdis vabandada sellega,

et ratas ei ole sõidukõlvuline, kuid Markwardt tegi selgeks, et lõotab küll ja siis tuli ärimehel loobuda omast sõidukist, kuigi silmaveega. Nüüd läks igavene kihutamine Tartu ümbruskonna mõisades lahti, kus kõlvulised hobused ja sadulad said ümber vahetatud isekkide vastu ja käsk antud 24 tunni jooksul, hirmsate ähvarduste ja kannuste ja möega klõbina saatel, varustus ära tuua Tartu endise saksa näituse platsile. Alul ei olnud küll usku, et need käskud täidetakse, kuid hiljem selgus, et väga väike protsent neid jäi täitmata. Sääraselt viidi varustuse korraldamine läbi, mõned tulid ka oma hobustega ja mõne päeva jooksul oli maa-kuulajate komando täies varustuses ja valmis väljasaatmiseks. Käsk selleks ei lasknud ennast ka kaua oodata ja detsembri esimestel päevadel ühel õhtul saime kapten Toomingalt käsu järgmiseks hommikuks kella 8 valmis olla

Tartust lahkusime ka määratud ajal ja asusime teele Saare mõisa sihis. Linnast väljumisel oli kahel kaasvõitlejal, Arno Kasperil ja Notti Stukkiisel, väike õnnetus, nimelt mõ-

lemad kukkusid hobse seljast maha. Sel puhul oli minul kõrvalsõitjaga, vist Jüri Keerigiga, lühike mõttevahetus, et kas sellel õnnetusel ei ole saatuslikku tähendust. See läks ka täide. Arno Kasper suri sõjas tüüfusesse ja Notti Stukis langes vangi, kust küll hiljem eluga pääsis.

Sama päeva õhtul jõudsime Saare mõisa, kus peafusime päev või paar. Meeleolu ei olnud kuigi hiilgav. Olid teated, et punased on igalt poolt peale tunginud ja Tartu langemas, kust 2. polk juba lahkunud. Ka ümbruskonna rahva usk lõi vankuma. Mäletan juhust, kus üks talutaa, nähes meie väikest salka, ütles: „pojukesed, mis te jändate, mis te jõuate oma käputäie meestega vastu panna. Äritate punased ainult üles, kes siis meile seda hiljem kätte maksavad.“ Rahunetasime taati, kuidas oskasime lootusega, et ikka kindlasti vaenlasest jagu saame, mille peale see ainult pead vangutas.

Järgmisel päeval juhtus esimene äpardus. Saadeti 4–5-meheline luuresalk välja, kuhu kuulusin ka mina. Hommikul asusime teele ja kui õhtul olime ülesande täitnud, tekkis nõnda

Ksv. Nikolai Raudvere.

Või mine sa julge nüüd kirjatoometaja kohta midagi halba üelda.

Ksv. Arved Palgi.

On pettunud politikast, küll mitte aja-kirjandusest. Kukkus järsku kuld-rebase seisusse. Karta on, et sama järsku loobub poissmehe tiitlist.

Ksv. Arnold Aamisepp.

Paari päeva eest lõpetas ülikooli — eks näe mis tast saab.

ei jõudnud enam minna ja tuli õõbi-da Roela või Reola mõisas, mis vähe eemal suurelt maanteelt. Üllatus oli aga hommikul suur, kui meie teadete viija tuli liig ruttu tagasi teatega, et omad mehed juba õhtul Saarelt lah-kunud ja punased meist mõõda min-nes asemele tulnud. Olime jäänud vaenlase seljataha ja vaenlase kätte saatumata ainult selle õnneliku juhuse tõttu, et vaenlane ei pööranud sisse meie salga asukohta. Kõrvalisi teid ja metsa mõõda jõudsi me varsti oma meeste juure, kes meid juba ammugi olid langenute hulka arvanud. Jälle-nägemise rõõm oli suur, millest aru võivad saada ainult sõjakaaslased.

Üldine seisukord oli aga ikka sel-guseta ja taganemine kestis edasi, kuni jõulu eel jõudsi me Põltsamaale. Meie asukohaks oli määratud Lusti-vere mõis, kuhu jõudsi me jõulu lau-päeva õõsel suure lumetormi ja tui-suga, kus mõõdasõidul nii mõnesiki aknast vilksatasid jõulupuu tuled, mis esile kutsusid mälestusi igal oma kodust, kus harilikult olime sellel õhtul omaste keskel maitsnud jõulu rahu. Nüüd olime aga koduta ja seda vaenlase pärast, kellel mingisugust alust ei olnud tulla segama eesli rahva omal vabal tahtmisel loodavat uut korda. See äratas meis viha ja kinnitas meeste meeli.

Vahepeal oli organiseerimisega jõutud ka niikaugele, et hakati mõt-lema vastupanu peale. Esimeseks

katseks sellel alal tuleb kahtlemata lugeda Aidu lahingut. See oli ühel jõulu püha vara hommikul, mitmen-dal ei mäleta, kui vaenlane nähta-vasti mõlles, et meie istume vorsti-panni juures, anti meile käsk asuda valvele Aidu küla ette. Juba hämariku ajal oli väike kokkupõrge külale läheneva vaenlase ratsaluurega. Meie poolt oli külla kogutud kaks patal-joni jalaväge, umbes 60 meest ja rat-sakomando, umbes 20 meest. Rohkem mehi võimalik välja panna ei olnud, sest selgus, et 2 polgu jalaväe osades oli palju kõhklejaid olnud. Tartus oli neid mobiliseeritud paari tuhande ümber, aga kui jõuti Põltsamaale, selgus, et oli järele jäänud ainult mõni sada. Järgnevad sündmused aga näitasid, et see ara vere kadu-mine tuli üldsusele kasuks. Järelejää-nud mehed olid lövid, kellest iga-ühe peale võis kindel olla ja iga mees oli kümne eest väljas ja võis teotseda iseseisvalt, ilma surveta. Juhtide ja reameeste vahekord oli südamlilik ja ei olnud tunda ülemuse ega alluva vahet, vaid kõik olid ühe-sugused sõdurid. Jäime põnevusega ootama järgnevaid sündmusi.

Muret tekitas meie relvasus, mis koosnes ainult püssidest ja äsja saadud kahest automaatpüssist, piiratud las-kemoonaga. Positsioon oli meil siiski võrdlemisi hea, sest vaenlase peale-tungi poolel küla ees oli kivivall ja ka terves külas palju kivihooneid,

mis andsid kaitset püssi ja kuulipil-dujate tule eest. Hommikul päeva tõu-su järele tulid kaugel nähtavale vaenlase kolonnid, kelle peale ava-sime kohe püssi tule, sest oli karde-tav lasta vaenlast lähedale, kes meeste arvu poolest mitmekordselt ületas meie kaitse. Vaenlane lähenedes, avas küla peale kohe kõva püssi ja kuulipildujate tule. Meie poolt vastati samaga, mis vaenlasele, kellele seni vastupanu ei olnud avaldatud, tuli nähtavasti ootamata ja sundis teda peatuma umbes kilomeetri vahemaal. Keskpäeval läks rikki meil teine au-tomaat püss ja tuli kanda järelejää-nud automaati ühe serva pealt teisele, et mitte näidata oma nõrkust. Nii kestis ragin kuni pimedani ja siis järsku vaibus. Oli kartus, et vaenlane võib kahelt poolt metsa kaudu meid haarata, mispärast meie kaitse tõm-mati mõni kilomeeter tagasi. Hommi-kul aga selgus, et vaenlane oli niivõrt ära kohkunud sellest esimesest vastu-panust, et tõmmanud enam kui 20 ki-lomeetrit tagasi. See esimene kerge vaevaga saavutatud võit tõstis meeste tuju ja saadi aru, et kuigi vaenlane arvult suures ülekaalus, ei tule teda sisuliselt liiga tõsiselt võtta.

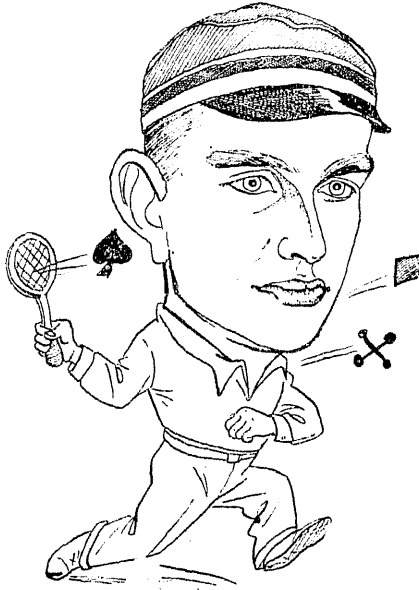
Esimesele lahingule järgnes paari-päevane vahe, kus siis püüdsime ta-suda kõhu võlad, kes lahingu päeval pidi paastuma.

Kui maakuulajatel oli meil ruttu välja selgitatud ümbruskonnas lahke-

Ksv. Ferdinand Saukas.

Pikaajaline laekur Mandžuuria äritarkusega ning hiinlase tüdimatusega rahade sisse kasseerimisel.

Ksv. Peeter Mahlstein.

Reket, rulett, kaardid, neiu süda — kõik ühe löögiga.

juba üks maksimumkuulipilduja. Et see ainuke võimsam relv oli, siis pandi see ka tähtsama suuna peale ülesse, suure maantee äärde, Aidu küla servale. Vastavalt relvale olid ka meesteks tema juure määratud Maks Kissa ja Notti Stukis. Lahing algas. Vaenlane pommitas suurükkidega meie asukohti. Peale ägedat pommitamist hakkas vaenlase ratsasalk Aidu küla poole liikuma. Ratsasalga järele liikusid jalaväe aelikud. Meie poolt oli vaikus; keegi ei tohtinud lasta — olime ootel! Käsk oli tuld avada siis, kui vaenlane 100 meetri läheduses on ja kui kuulipilduja tule on avanud.

Põnevusega jälgisid kõik vaenlase lähenemist. Vaenlane oli juba päris ligidal — ja siis hakkas tööle Maks Kissa ja Notti Stukise kuulipilduja, millele järgnes ka püssi tuli. Vaenlane jättis maha palju surnuid, vaenlase ratsa hobused jooksid meie külasse ja meie ratsa komando täienes jälle hobustega.

Vaenlane kordas oma pealetungi, aga kõik asjata, kuulipilduja ja püssi tulega sai ta tagasi löödud.

Maks Kissa ja Netti Stukise kuulipilduja pani seisma vaenlase pealetungi Põltsamaa suunas. Vaenlane põgenes, kusjuures 2 polgu üksikud osad kohtasid vaenlast alles teisel pool Tartut.

Siit peale algas tõsine heitlus, mille kirjeldamine ei kuulu selle kirjutise ülasesse.

mad peretütred, — ja vähese lõbusa vestluse järele, ilma norimata, aurasid laual praepannid. Samal ajal oli veel suursündmuseks esimese sõduri palga saamine. Seda oli nii vähe, et üksikul sellega midagi peale hakata ei olnud, sellepärast arvasime, et katsume kaartidega õnne, kellele ta jääb. Oma palgaga ei saanud mina rohkem, kui

kaks korda lüüa Gutt Korneli panga peale ja olin jälle vaba poiss.

Vahepeal oli suuremal arvul laskemoona päralt joudnud ja järgneval teise ja kolmanda Aidu lahingu ajal jäime kindlalt püsima, hoolimata vaenlase ägedast suurtüki ja kuulipilduja tulest.

Kolmandas Aidu lahingus oli meil

SISUKORD:

Fraternitas Estica 25. aastapäevaks	79	V. Neggo: Mõnda korp. Frat. Estica elust	116
K. Päts: * * *	80	K. Lellep: Mälestusi korporatsiooni vanamehena	120
Fr. Akel: Tuleviku saimmas ja lootus	80	A. Wöhrmann: Fraternitas Estica 1919—1932	122
A. Paldrock * * *	82	A. Kook: EKL-i loomispäevilt	125
A. Kviesis: * * *	83	O. Leesment: Fraternitas Estica välissuhteid	126
Lettonia tervitus Fraternitas Esticale	82	E. J. Saarinen: Savo Osakonna tegevusest	128
Savo Osakonna tervitus	85	E. Veispals: Kahekümneviie aasta eest	129
V. Neggo: Kuhu ulatuvad Fraternitas Estica juured	86	O. Siid: Usuteadlased Fr. Estica koosseisus	130
Surnute mälestusleht	89	M Rõigas: Riik, rahvas ja üliõpilane	131
V. N.: Kaks tulisemat korporatiivse idee kandjat	103	A. Palgi: Sõprussidemed korporatsioonis	134
J. Treumann: Minu mälestused korporatsiooni ajast	115	E. Hansson: Märkmeid Vabadussõja algpäevilt	135

„Üliõpilasleht“ toimetuse ei ole käesoleva numbril kirjutis sisulisi parandusi teinud.

Frat. Estica erinumbril toimikond: Julius Juhkental, Erich Siil, Rudolf Sõber.

Ilmub 13 korda aastas. tellimishind 3 kr. aastas, 1½ kr. semestris.

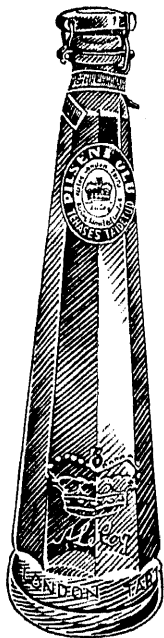
Vastutav toimetaja: Erika Veidenbaum. Tegevtoimetaja: Eduard Siitska. Liikmed: Lilly Mihhels, Jaan Ots. Väljaandja: Tartu Üliõpilaskonna Edustus.

Trükikoda Ed. Bergmann, Tartus.

Aktsia selts

A. Le Coq

õlletehas Tartus

Pilsen / porter / mõdu

Dombräu

eriti häa uus must õlu patentpudelites.

Limonad / selters / sidronisooda.

**KLEIDI- JA
MANTLIRIIDEID,
SUKKI, SOKKE,
PITSE, PAELU,
TRIKOOD JNE.**

**MIS ON PARIMAD
KODUMAA TÖÖS-
TUSE SAADUSED.**

A.-S. O. KILGAS

TALLINN, VOLTA 3.

Nõudke ainult

A. Brandmanni

**shokoladi ja
kompveki
vabriku
saadusi**

**O/Ü „CALORICA“
(KALORIKA)
NAPSI JA LIKÖÖRI VABRIK**

**SOOVITAB OMA VABRIKU
KÕRGEVÄÄRTUSLIKKE SAADUSI:**

**Svensk Punsh, 28° kange
Caloric Punsh 35° kange,
Prima Punsh 40° kange,
Kloostri liköör (Benedictine)
Brandy (***)
Brandy V. O. Brandy V. O. S.
Chartreuse, kollane
Curaçao pruun
Kristall Kümmel
Scotch Whisky
Pomerants
Allasch Kümmel
Riia Balsam
Kirsi liköör
Sherry Brandy
Samiten
Valge viin (vodka)**

TALLINN, RÜÜTLI 13, TEL. 449-53.

Kella-, kuld-, hõbe- ja kristallasjade
kauplus

V. Hirschovitsch

Promenaadi t. 5, tel. 12-65.

Soovitab suures valikus seina, laua,
tasku ja käekelli parimatest vabri-
kutest. Suures valikus kuld, hõbe ja
kristall asju.

Parandamise töötuba.

Parandamise töötuba.

Üliõpilastele:

Värviteklid / Rebasteklid
Värvilindid / Üldmütsid

Alati suures valikus

Moodsad kaabud, kaelasidemed, mütsid.

F-a **STAHLBERG**
Tartus, Uusturg 5.

Akadeemiline pere teadku,
et odavam jalanõude ostukoht on Tallinna saapatööstus

„FLAMINGO“

vabriku saaduste kauplus ja ladu

Tartus, Kaubahoov nr. 3, telef. 2-93 (end. Wallase ruumes).

Soovitab suures valikus daami-
dele ja härradele moodsaid

kingi ja saapaid.

TARTUS,
Küütri tn. 3
(RÜÜHI t. nurgal)

R. NAPP

TARTUS,
Küütri tn. 3
(RÜÜHI t. nurgal)

Eeskujulik ja odavam I järgu juuksetööstuseäri.

Daamide ja härrade jaoskond.

Daamid

Teie poisipea
lõigatakse
pestakse
vormitakse ja
onduleeritakse.

Härrad

Teie juuksed
lõigatakse
pestakse
onduleeritakse ja
aetakse habet.

HINNAD:

Juukselõik. härradele 35 snt.
Habemeajamine 15—20 „
Habemeajamise juu-
res kaela puhastam. 5 „
Moodsa poisipea lõi-
kamine 35 „
Lokkim. daamid. 35—50 „
Manicure 75 „
Kulmude ja ripsmete
värvimine 50 „

Äris töötavad ainult esimese järgu valitud parimad tööjõud. / Juukseid palutakse lasta lõigata äri-
päeviti, et ära hoida suurt tungi laupäeviti. / Eeskujulik puhtus. / Hinnad võistlemata. / Jootraha ei
võeta. / Jääte tööga täiesti rahule. / Soovitage ka teistele. / On põhjust nurisemiseks — öelge peremehele.

Kõlge austusega: **Coiffeur R. NAPP**

Diplomeeritud juuksetööstuse meister.

Külastage.

Tartus, Küütri tän. 3.

Külastage.

Kui olete kunagi tahtnud
raviiseda oma näonahka
— siis

tehke seda nüüd
— kreemidega

1) Tedresan

Mõjuv vahend vinnide
ja nahapiekkide kõrval-
damiseks.

Hind 80s.

2) Regina Extra rasvaga

Elustab näonaha, annab sellele värske ja
õrna jume.

Hind 50 s.

3) Regina Extra rasvata

Laialdast tunnustust leidnud parima puudri-
alusena.

Hind 50 s.

Soovitame oma laboratooriumi saadusi:

Eau de Cologne — kolmekordne, lillelõhnaga

Lõhnaõlid — suures valikus

Juustevesi — Grinol-Hitz, Vegetal jne.

A-s. Prov. Jul. Lill'i

rohukauplused Tartus:
Rüütli tän. 10. Narva tän. 6.

Villa- ja värvimise tööstus

„EKSTRA“

oman. A. TRASS.

Narva tän. 31, tel. 10-05.

TÖÖSTUS:

kõiksugu kangaste värvimiseks,
vanutamiseks, pressimiseks, ja
käärimiseks. Lõngade värvimine
kõikides võimalikkudes värvides.

VABRIK VALMISTAB:

igasugust vaiba lõnga. samuti kam-
soni, soki- ja teisi lõnga sortisid,
INGLISE LÕNGAST vastupida-
vat riidet.

KAUP HEA.

HIND ODAV.

FOTO-ATELJEE
K. KRÜNER

TARTUS, PROMENADI 8.

TELEF. 10-56.

**MOE, PUDU
JA PESU'ARI**

VENNAD

Lepp

V. Toomasov.

Rikkalikus valikus odavate hindadega soovitavad

valgeid ja värvilisi triiksärke, meesterahva ja naister. pesu, puuvillast ja villast trikoo-pesu, koetud villaseid jakke ja veste, jalutuskeppe, vihmavarje ja kõik-sugu kevadhooaja moe-, pudu- ja pesukaupu.

Kaabusid.

Üliõpilastele hinnaalandus

Tartus,

Kaubahoov 2, telef. 4-81.

Promenadi 2, telef. 13-54.

Tartu Eesti Majanduse Ühisus

TARTUS, HOLMI TÄN. 12-18.

Osakonnad: TARTUS, VÖRU t. 4 ja RÄPINAS.

**Laos suures valikus mõõdukate hindadega
põllutööriistad ja masinad
ja igasugune muu põllumajanduslik kaup,
raua, naha ja koloniaalkaubad.**

Tubakakauplus H. ARRAK

Tartus, Küüni 4

Müük suurel ja väiksel arvul.

Kõrvalteenistuse võimalusi üliõpilasile.

Meie rohkearvulises üliõpilaste peres on suur hulk neid, kes oma või oma vanemate kapitaliga ainult napilt suudavad studeerida ja ühel või teisel teel enda ülalpidamis- ja studiumi kuludeks on sunnitud lisasissetulekuid otsima. Tegevusalasid, mis üliõpilasele annaks mõõdukat sissetulekut, kuid ühtlasi jätaks ka küllaldaselt vaba aega õppetegevuseks ülikooli juures, on vähe. Üheks tegevusalaks, mis neile nõuetele kõige enam vastaks ja mis üliõpilaste poolt senisest rohkem tähelepanu võiks leida, on kindlustusseltsi esindaja tegevus. Eriti elukindlustusala välistegevuses on noortel, energilistel haritud jõududel lai ja vägagi tasuv tegevuspõld. Suur hulk üliõpilasi töötab juba pikemat aega sel alal rahuldavate tagajärgedega. Kuna siin tegevus mitte just kindlate töötundidega ei ole piiratud, siis jääb üliõpilastel võimalus oma kindlustustegevust vastavalt õpingute tarvidusele korraldada. Olgu meie asjaoludele juhitud üliõpilaste tähelepanu, kes otsivad endale lisateenistust õpingute jätkamiseks.

Tartus töötavatest kindlustusseltsidest, kelle poolt läbiviidud uuendused ja väga soodsad kindlustustingimused eriti edukat tegevust võimaldavad, olgu siinkohal märgitud Eesti Omavalitsuste Kinnitusselts „OMA“. Seltsi peakontoris, mis asub Riia tän. 41 (tel. 3-44), antakse kõigile asjast huvitatuile lähemaid seletusi tegevus- ning teenistusvõimaluste kohta sel alal. Olgu siin kohal veel tähendatud, et K.-S. „OMA“ on maksma pannud erilise elukindlustusviisi, õige madalate preemiatega esimeste 5 kindlustusaasta jooksul, millega need üliõpilased, kes oma studiumi kulude katteks lisa mõtlevad hankida laenu teel, tingimata peaks tutvunema.

Kindlustustegevusel on meie rahvamajanduses täita tähtis osa, sest kindlustuse era- ja rahvamajanduslikud funktsioonid hoiavad mitte üksnes üksikuid perekondi vaesustumisest, vaid aitavad kaasa tervete rahvaklasside sotsiaalse olukorra paranemiseks ja tõusuks, aitavad areneda riigis elu- ja maksujõulisel elanikkonnal, mis omakorda kergendab riigi- ja omavalitsuste hoolekande ülesannete täitmist. Kõik kindlustustegelased on oma tööjõu rakendanud meie rahvamajanduse teenistusse kõige paremas mõttes ja ei saa seda tegevusala mitte alahinnata. Noorte haritud tegelaste kaasatõmbamine oleks tagatiseks, et lähemas tulevikus suudaksime viia ka eesti kindlustustegevuse tasemeni, milleni see tähtis majandusharu on ammu jõudnud teistes kultuurriikides.

PÕLLUMAJANDUSE PANK

Asukoht: Tartus, Suurturg 9, telef.: juhatus 10-65, üld. 50.

Arvete seis 30. aprillil 1930. a.

AKTIVA.

Kassa ja jooksv. arved teist. pankades	Kr. 71.781.49	Osa- ja muud kapitalid	Kr. 82.233.93
Väärtpaberid	32.947.09	Liikmete lisavastutus	422.760.—
Osamaksud teistes asutustes.	50.—	HOIUSUMMAD:	
Laenuid	721.374.06	tähtajalised	Kr. 369.525.54
RIIKLISED LAENUD:		jooksvad	299.271.33
Peekonsig. kasv. edend. 1.	2.596.—	Riiklikud võlad Pikalaenu p.	2.596.—
Korrespondendid: „Loro“	40.674.58	K/k. arve Eesti Panga T. os.	20.111.24
„Nostro“	1.454.50	Korrespondendid: „Loro“	880.78
Vallasvara	15.374.78	„Nostro“	49.184.34
Ärikulud ja makstud %/0	17.451.16	Saadud %/0 ja komisjon	29.025.64
Garantiide debitorid	6.498.90	Vekslite rediskont	49.722.45
Liikmete kohustused	422.760.—	Väljaantud garantiid	6.498.90
Muud aktivad	7.940.19	Muud passivad	9.092.60
	<u>Kr. 1.340.902.75</u>		<u>Kr. 1.340.902.75</u>

PASSIVA.

Pank võtab raha hoiule ajakohase $\frac{0}{10}$ -ga, annab laenusid $7\frac{1}{2}$ — $8\frac{0}{10}$ ja toimetab kõiki panga operatsioone.

Korrespondendid kõigis tähtsamates keskkohdades.

PANGAL TULEKINDEL VARAKAMBER.

Põllumajanduse Pangaga, opereerivad kõik põllumehed, põllumajanduslikud ühingud, maavalitsus- ja teised omavalitsusasutused.

JUHATUS.

Mööbli äri ja mehaaniline mööblitööstus
T. TORPATS – TARTUS

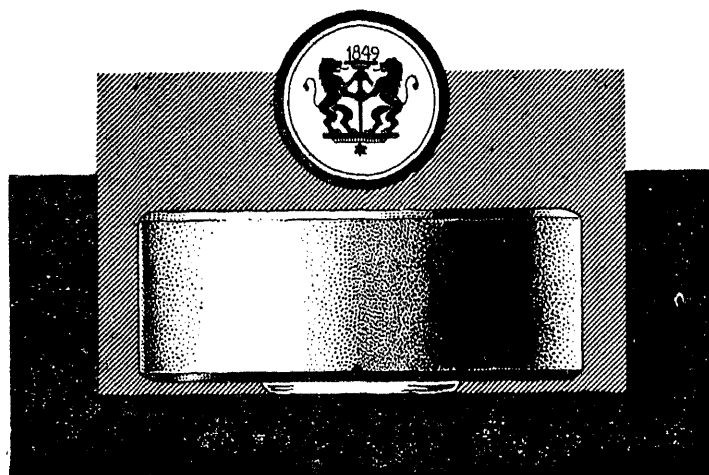
Äri: Riia tän. 85. * * * Tööstus: Elisabeti tän. 22.
(Asutatud 1893. a.)

Soovitab oma laost igasugu tubade sisseseadeid kuivast materjalist.

∴ Tellimised mööbli ja polstermööbli peale täidetakse korralikult. ∴

HINNAD ODAVAD!

HINNAD ODAVAD!

KAAL 100 GR.

TARBESEEP

A FREDERIKING - TARTU

Ajakohased fotod

firma

H. RIEDEL & H. EGGERT

Tartus, Jaani tän. nr. 16 (raekoja taga).

L
I
V
O
N
I
A

ÕLU
MÕDU
LIMONAD

TARTUS, KALDA 5/6 TEL. 2-38

Rahvuslikult mõtlev akadeemiline
pere tarvitab ainult

EESTI ÕLUT

Valmistatud

kodumaa odra linnastest.

KREDIIT PANK

Tallinn, Suur-Karja 20.

Asutat. 1907.

Pank toimetab kõiki panga operatsioone.

Jõudsid müügile:

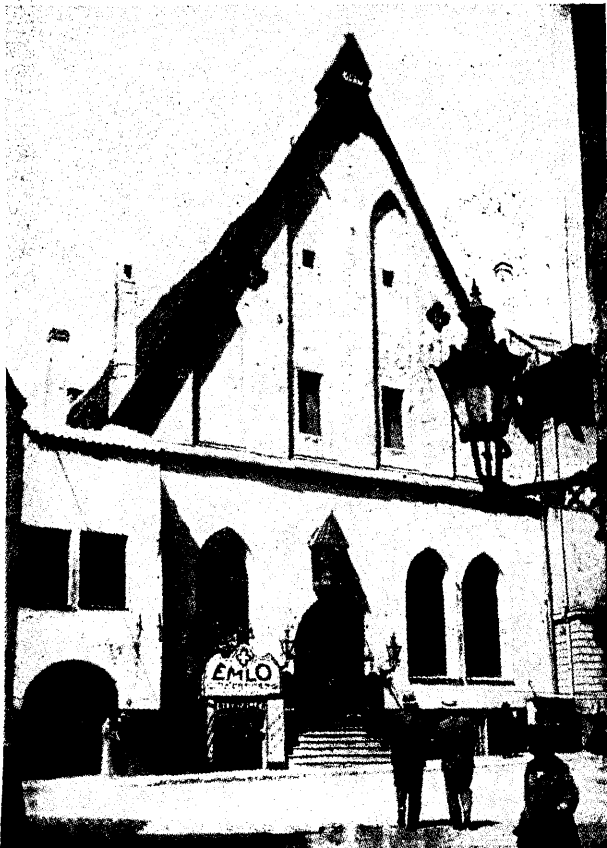
Valgamaa

Maakondi kirjeldava koguteose „EESTI“ V osa. 92 joonise, Valga ja Tõrva linna plaani ja neljavärvilise Valgamaa kaardiga, X + 600 lk., hind 7 krooni, köites 9 kr.

Eesti avalikud tegelased

Eluloolisi andmeid 1842 tegelase kohta. Toimetanud R. Kleis. 432 suurt lehekülge, hind 9 kr. 50 s., köites 11 kr. 50 s.

Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus.

Likööri ja napsivabrik

O.-ü. „EMLO“

Tallinn, Pikk t. 17, tel. 431-08.
ASUTATUD 1920. A.

Tartu ladu: Riia t. 22a, tel. 13-65 (ainult engros müük).

Soovitab oma peenemaitselisi

KONJAKE

LIKÖÖRE

NAPSE

/ Saadaval igas veinikaupluses ja /
restoranis kogu Eestis.

Pagari- ja kondiitri-äri
ühes kohvikuga

A. UNIVER

Tartus, Rüütli tän. 16,
telefon 10-69

soovitab suures valikus

soovitab suures valikus

torite, kooke, küpsiseid, saia jne.

TÖÖ KORRALIK JA KIIRE.

SAADUSTE KVALITEET VÄLJASPOOL VÕISTLUST.

A. E. G.

Eesti Elektriselts pv.

Tallinn, Raekoja pl. 4 / Telefon 428-15.

ELEKTRI

**lae- ja laualampe, triikraudu, tolmuime-
jaid, keeduaparaate ja installatsioonitöid
soodsatel maksutingimustel saada.**

Müük suurel ja väikesel arvul.

P. Laursoni

Pesumaja ja keemiline riiete puhastustööstus

Tartus, Gildi tän. 7, Tähe tän. 70 ja Pepleri 21 (Aja t. nurgal).

Võetakse vastu keemiliseks puhastamiseks kõiksugu siidi- ja villaseid riideid. Igasugu läike- ja lihtpesu pesemine ilma pesulõhkuvate aineteta (kloorita). Kardinat pesemine. Töö ja hinnad väljaspool võistlust.

Kevade tulekuga, mil tekib igal neil ja naisel soov puhkeda õitsele ühes kevadise loodusega, peaks iga naine muretsema endale

Elna Kangase

ILURAVI ÕPETUS

Hind 1 kr. 75 s.

E. Kangase ILURAVI ÕPETUS on rajatud kindlate tervishoidlike põhimõtetele ja käsitleb nii näo, juukse, käte kui ka terve keha iluravi samuti ka iluvigade parandamist, kusjuures ta eriliseks paremuseks on ainult loomulikkude vahendite tarvitamine, kodumaal saadavaist aineist. Nüüdsest peale valmistab iga naine oma iluravi vahendid kodus E. Kangase retseptide järel ega kurda enam taga sisseveoks keelatud, sageli alaväärtuslikke ja koguni kahjustavaid välismaa kreeme ja võidiseid.

K/Ü „LOODUS“ Tartus.

Kogu meie haritlaskond loeb

〈PÄEVALEHT〉

sest „PÄEVALEHT“ on üleriiklikult levinuim, erapooletu ajaleht tiraashiga 45.000—50.000 eksempl.
„PÄEVALEHT“ võib tellida kõigis kodumaa postiasutistes ja „PÄEVALEHE“ esindajailt linnades ja maal.

Meie kirjastusel ilmub

〈LASTE RÕÕM〉

kodumaa populaarsem lasteajakiri.

T. E. K. Ü.

GRAAFIKATÖÖSTUS

on täielisem tööstus sel alal Eestis.

Trükikoda /// Kõitekoda /// Tsinkograafia
Litograafia /// Offsettrükk

Hinnad soodsad ning tellimiste täitmise kiire.

Suurimad ning täielisimad
raamatu- ja kirjutusmaterjalide kauplused,
kirjanduse- ja paberilaod

:: Suur-Karja 23 ja Pikk 2, Tallinnas ::

TALLINNA EESTI KIRJASTUS- ÜHISUS

Tallinn, Pikk 2, omas majas.

Rake Lubjatehas „K. Kadak“

pakub kõrge väärtusega

lupja

TEHAS: RAKES — KÖNETRAAT 2

Esindajad Eestis igas linnas, suuremates alevites ja asulates. Tartus esindajad: Tartu Eesti Ma-
jandusühisus ja J. Miina.

Praegusel ajal ei saa keegi läbi ilma ajaleheta, küsimus seisab vaid selles, **missugust lehte omale tellida?**

Missugune peab olema põllumehe ajaleht?

Ta peab: seisma alaliselt ja kindlalt põllumeeste huvide kaitsel; tooma põllumehele kõige kiiremini, kõige kindlmaid ja kõige täpsemaid teateid põllumeest huvitavate küsimuste kohta.

Kuid ta peab ka: sisaldama kõige värskemaid uudiseid kodu- ja välismaalt; andma hea ülevaate kodumaa majanduselust ning turuseisukorrast.

Lõpuks peab ta: tooma võimalikult suurel määral pilte päevasündmusist; avaldama huvitavaid ning põnevaid romaane ning jutte ajaviiteosas; olema käepärast kujult, hästiloetav trükilt

Eestis ilmuvate ajalehtede seast vastab nendele nõudmistele kõige suuremal määral

„KAJA“

ja on sellepärast alnuke õige ajaleht põllumehele.

Arvesse võttes äärmiselt suurt rahapuudust maal, on „Kaja“ ärijuhatusel kõiki kulusid kärpides korda läinud „Kaja“ tellimishinda alandada.

Sellega on tellimishind:

„Kaja“ koosnädallehe „Tallinna Post'iga“ tellides:

1 kuu peale	1 kroon	40 senti
3 „ „	3 „	50 „
6 „ „	6 „	50 „
1 aasta „	13 „	— „

„KAJA“ (ilma „Tallinna Post'ita“):

1 kuu peale	1 kroon	25 senti
3 „ „	3 krooni	— „
6 „ „	5 „	50 „
1 aasta „	11 „	— „

Sellejuures saavad kõik „Kaja“ poolaasta ja pikemaaja tellijad täiesti tasuta 2 korda kuus ilmuva suure põllumajandusliku ajakirja „Põllumees“. „Kaja“ tellimisi võetakse vastu igas postkontoris.

Majatarbeid

portselanist, klaasist, emailist jne.
soovitab suures valikus

A/S

„D. Mirwitz & Pojad“

Raekoja 6.

P. S. Anname pidudeks soodsate hindadega igasuguseid nõusid tüürile.

Vanemuise

* einelaud *

Tartus, Aia tänav nr. 6, telefon 40.

*

Maitsevad lõunad ja
õhtusöögid.

Mugavaim koosviibimise koht

Joovastavad joogid
Muusika * Tants

Avatud kella 1-ni õösel.

Kino „Glorias“

Kino „Athenas“

Teie kuulete esimest korda kuulsat
ületamatut näitlejat „Casanova“, „Mihail
Strogovi“ ja „Hadzhi Murati“ kangelas,

IVAN MOSZHUHINI

tema esimeses valgushelifilmis

„SEERSANT X“

Sisult, lavastuselt ja mängult võimsa kire ja kõikandestava armastuse draama.
Vene rezhissööri Vladimir Strizhevski lavastus. Kunstiline juhatus:
Aleksander Volkov. Stsenarium: Ivan Lukash. Muusika: René Mercier.

„Athena“ kohvik ja kondiitriäri

asub Tartus, Küütri 1 ja soovitab:
kohvi, kooke, torte, jäätist j. n. e.

MOODSAID
TRÜKITÖID

KLIŠEESID
KÖITETÖID

valmistab

E. K-Ü. „POSTIMEES“

Tartus, Jaani tänav 11/13, kõnetr. 80 ja 65.

RAAMATUKAUPLUS

Suurturg 16. Kõnetraat 2-50.

KOOLIRAAMATUD. ILUKIRJANDUS. KIRJUTUS-
MATERJAL. KANTSELEITARBED. ÕPPEABINÕUD.

Lugupeetud üliõpilaskond!

Tarvitage ainult kodumaal reisikohvreid ja peennaha kaupe. Kõige paremaid peennaha kaupe ja kohvreid ostate ainult —

O. Zimmermann'i tööstuse saaduste

müügikohtadest: Tartus, Suurturg 4, Tallinnas, Harju 34 ja Pärnus, Rüütli 41. — Kohvrid on varustatud kaitsemärgiga —

„Gloobust kandja mees kohvril“.

Kaubad on võistlemata head ja hinnad odavad.

Soovitan suures valikus:

Reisikohvreid,	suurus	20;	23;	28;	30;	35;	40;	45;	50;	55;	60;	65;	70;	75.
	hinnad Kr.	—90	1.10	1.35	1.50	2.80	3,25	3,75	4,25	4,50	5.—	5.50	6.—	6.50

Daamidele viimased uudised **käekottidest**, alates kr. 1.75.

Meesterahvastele **rahataskud** alates kr. —.50 ja **portfellid** alates kr. 4.50 jne. jne.

Üliõpilastele ja kooliõpilastele veel eriline hinnaalandus.

O. ZIMMERMANN — Tartus, Suurturg nr. 4.

Tähelepanu!

Tähelepanu!

Kevadhooajaks

kõige paremast materjalist väga vastupidavaid ja moodsaid naister., meester. ja laste jalanõusid, sandalette, tenniskingi jne. soovitab võistlemata odavate hindadega

Firma J. Wengerfeldt

Tartus, Rüütli tän. nr. 5.

Täiendatud ja mehaniseeritud saapatööstuse tõttu on võimalik eriliselt head ja moodsat kaupa müüa.

Naisterahva kingad	alates	kr. 9.—
Meesterahva kingad	„	„ 12.—
Sandaletid	„	„ 8.50 jne. jne.

Nendest hindadest teeme veel erilise hinnaalanduse üli- ja kooliõpilastele.

A/S. RUMBERG, ZUBERG & Ko

Tallinna, Suur Kloostri 22/18.
Kõnetraadid: 438-43., 438-45, 437-84.
Ladu: 308-14.

★

EKSPORT:

Kartuleid ja kartulijahu.

★

IMPORT:

Suhkur, riis jne.

„ESTONIA“ VILLAVABRIK

TARTUS, KIVI T. 1

Soovitab hääd kodukoetud ja väl-
jamaa villast riidet, kampsoneid,
sukke, sokke ja käpikuid. Laos
alati saadaval hääd kodu- ja väl-
jamaa villast lõnga mitmes vär-
vis ja sordis

VABRIK

värvib, vanutab, pressib, käärib,
kraasib ja teeb puuvilla vatti.

TÖÖ KORRALIK. — HINNAD ODAVAD.

I järgu härrade ja
daamide

juuksetööstuse äri

A. MURRO

Rüütli tänav 15.
(Munga tän. nurgal).

Kestvad elektri kompress-
aurulokid firma „Fufa“ apa-
raadiga.

Kestvad aurulokid firma
„Gallia-Opera“ aparaadiga.

Vesilained, lokkimine, maniküür j. n. e.
Üüratakse parukaid teatri ja maskeradi tarvis.

Soovitame kevadhooajaks kodumaa suurimate
vabrikute

A.-S. OSKAR KILGAS'e ja A.-S. RAUANIIT'i
sukki, sokke, piitse ja muud.

Triik- ja tennissärke, kaelasidemeid.

Laos alati DMC ja CB käsitööniite.

Müük suurel ja väikesel arvul.

Pudukauba ladu

Sch. Bakscht & Pojad

Tartus, Poe tän. 3. Telef. 6-98.

Vastu Kaubahoovi.

Soovitame

tisleri liimi, kondiliimi, kondi-jahu,
superfosfaati, naha liimi, kriiti ja teisi
kaupsid.

JOH. HUIK

HOLMI TÄN. 5. TELEFON 5-53.

Üliõpilased! Pidage meeles, et ---

ELUKINDLUSTUSPOLIIS

loob kindla ja kõikumatu aluse teie majanduslikule olukorrale, võimaldab teile lunastada kohustusi ja kindlustab isiklikku krediiti.

ÜLIÕPILASTELE

soodustatud kindlustusviise, odavate algpreemiatega esimeste kindlustusaastate vältel,

võimaldab

Kindlustusselts „EESTI“

asut. 1907. a.

*Kindlustusselts „EESTI“ on eestlaste poolt juhitud rahvuslik ettevõte,
— — — 25. aastase edurikka tegevusajaga. — — —*

SELTSI VALITSUS: TARTUS, SUURTURG Nr. 8.

KLISHEID

igasuguseid valmistab

V. JÄGERI
Tsinkograafia

Tartus,
Küütri tänav 16.

HINNAD ODAVAD

R. VÕSU

Suurturg 20, Tartu Panga majas.
tel. 7-25.

Veinid, napsid, liköörid
täielikus valikus suurel ja väikesel arvul.

Luscher & Matieseni
Konjakid ja veinid.

Üliõpilasorganisatsioonidele
ja jällemüüjatele %' / %

Maiustus- ja koloniaal-kaubad.

SAKU ÕLLETEHAS A. S.

Asutatud 1876. a.

PÕHIKAPITAL Kr. 1.500.000.—

Juhatus — Tallinnas. Pealadu: Tallinnas, S.-Kloostri tän. 10/12.
Telef. 17-48 ja 32-86.

Tallinna Majaomanikkude Pank

HARJU TÄNAV 29.

AKTIVA

Ärisesis 1. aprillil 1932. a.

PASSIVA

	Kr.	S		Kr.	S.
Kassa	28.115	61	Osamaksud	197.950	—
Jooksvate arvete t. p.	926.438	19	Sisseastumise maksud	3.656	—
Valuta	1.131	63	Tagavara kapital	115.000	—
Diskonteeritud vekslid	3.378.243	17	Tähtajalised hoiusummad	1.451.794	63
Kontokorrent arved	1.494.816	50	Tingitud jooksvad arved	111	72
Inventar	6.895	32	Jooksvad arved	4.233.362	39
Kulud	20.797	29	Kontokorrent arved	97.412	18
Üleminevad summad	1.644	93	Korrespondendid „Nostro“	6.842	75
Korrespondendid „Nostro“	59.853	54	„Loro“	20.214	72
„Loro“	167.108	82	Garantiid	129.181	33
Tagasimaksetavad kulud	1.119	40	Saadud 0/0	151.886	13
Garantiide kindlustused	129.181	33	Saadud komisjon	3.931	01
Makstud 0/0	3.836	77	5 0/0 Riigimaks	592	48
Protestitud vekslid	10.080	—	0,396 0/0 Riigimaks	2.161	17
Makstud komisjon	220	61	Maksmata 0/0	44.961	22
Väärtpaberid	3.275	—	Maksmata osakasu	30.973	93
Osamaks teist asut.	56	—	Kinnisvara kustut.	6.428	—
Kinnisvara	321.416	—	Puhaskasu	48.098	56
Liikmete kohustused	660.500	—	Kustutatud võlad	3.170	—
			Kinnisvara kasutamine	6.501	89
			Liikmete lisavastutused	660.500	—
	7.214.730	11		7.214.730	11

Inkasso dokumendid Kr. 296.000.—

Juhatus.

Ostke väärtuslikke kinke, nagu

**kuld-, ja hõbeehteid
kellasid, kristalli**

missuguseid saate hinnavääriliselt
kullasep

O. HERMANN'i

juures. **Aleksandri t. 2.** Asut. 1815. a.

GRAND HOTEL

Tartus, Vallikraavi 10.

Telef. 3-23.

Tartu Triikpesu vabrik

Tartus, Söögiturg 4, telef. 2-22.

Valmistab:

Triiksärke, nurk.-doppelt ja poolpehmeid kraesid igasugustes fasongides, manshette, rinnaesiseid jne. jne.

Meie kaup on vastupidav ja hea väljatöötuse tõttu üldise tunnustuse omandanud. Ladus on alati saadaval suures valikus igasuguseid triikpesu artikleid.

Vabriku mehaanilises **pesukojas** pestakse ja triigitakse kantud triikpesu ja lihtpesu odavate tööhindadega.

Tartu Triikpesu vabrik Tartus, Söögiturg 4.

Aruvärvimise- ja vanutamise tööstus „Ekstra”

Tartus, Raekoja t. 33. Telef. 12-97.

Vanutab, värvib, pressib ja dekateerib
igasugust riidet.

Hinnad mõõdukad!

Töö kiire ja korralik.

Hinnad mõõdukad!

RIIETUSÄRI
EDUARD UUSEN

TARTU, PROMENADI 4

TEL. 11-70

I järgu
Hotell <LIIVIMAA>

Tartus, Pepleri tän. 39, telefon 2-28.

Mugavad jooksva sooja ja külma
veega varustatud toad. Hääd köök.

Suur väljavalik jooke.
Eeskujulik teenimine.

Üliõpilastele:

Värviteklid,
Värvilindid,
Rebasteklid,
Üldmütsid.

Alati suures valikus:

Moodsad kaabud,
Reisimütsid,
Karusnahad.

R. Jakobson

Uusturg 8

Asut. 1913.

Pudu-, moe- ja teraskauba ladu

Müük

suurel ja
väiksel arvul

Müük

suurel ja
väiksel arvul

Soovitame

- kõrgeväärtuslikke kaupe -
võistlemata odavate hindadega.

B. GENSS & POJAD

Poe ja Kүүni tän. nurgal

TARTUS

Asut. 1885.

Telef. 5-17.

„RIIETUS“

om. A. NUUSA
SUURTURG 2, TEL. 11-87

Valmistab

elegantseid meesriideid
oma kui ka kaasatoodud riidest.

„MEMPHIS“

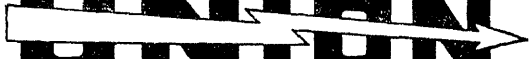
Suurturg 3 (Raekoja kõrval).

Härrade ja daamide kostüümide,
ülkondade, palitute, mantlite jne.

auru-kiirpressimine ja keemiline
puhastus.

Plüüsh- ja samet-mantlite ülesaurutamine.
15 minuti jooksul on Teie ülkond puhastatud ja pressitud.
Hinnad 1 kroonist alates ülkonna ehk mantli
pealt. Ootamiseks eriruum.

UNION

*jalanõud on moodsad,
nāgusad ja vastupidavad.
Nad on läbimūūgi poolest*

I kohal!

Iga tõsine üliõpilane kannab „Unioni“ jalanõusid.

Ühisus Lõuna-Eesti Eksporttapamajad

Tartus, Teguri tän., telef. 11-24 ja 11-64.

Müüme tapamajas Teguri tän. kui ka oma kauplustes
Jaani tän. 1 ja Tähe tän. 12:

Vasika-, looma- ja sealiha, suitsetatud sinke, seapäid,
jalgu, südameid, keelesid, maksa, lihaga konte, pee-
konilõikeid, I-sordi sulatatud sea ploomirasva, **oma**
tööstuse vorste, pesuseepi jne. jne.

Kaup värske ja kõrgeväärtuslik.

Hinnad võistlem. odavad.

Panga Keskasutuse asukoht on Tallinnas,
kuid Pank tegutseb kogu Vabariigis oma
volinikkude kaudu Eesti Panga osakon-

Pikalaenu Pank

Tallinnas, Harju tän. 33.

dades: Haapsalus, Kuressaares, Narvas,
Paides, Pärnus, Petseris, Rakveres, Tar-
:-: tus, Valgas, Viljandis ja Võrus. :-:

RAKVERE ÜHISPANK

Rakveres, Lai 17, omas majas, teisel korral.

Telefonid: Juhatuse 110, üldine 164.

Virumaa suurem ja vanem ühistegeline rahaasutus.

*Ühispank võtab raha hoiule ja maksab hoiu-
summade eest: tähtajalisel arvel kuni 6⁰%,
jooksval arvel 5⁰%.*

*Ühispank annab laenu igasugusel kujul ja
kindlustusel, võttes laenude eest 8⁰%.*

Ühispank toimetab kõiki panga operatsioone.

Ühispangas on teraslaekad väljaürida.

Ühispangas on teraslaekad väljaürida.

Rikkalik valik moodsates värvides ja mustrites paremate vabrikute
ülikonna-, palitu-, smokingi-, püksiriideid.

Daamidele kevade
mantli- ja kostüümiriideid.

balli, seltskonna ja koduseid villaseid ja siidi
kleidiriideid.

Alaline uudiste juurdetulek.

Kõigist sellest räägivad odava hinnad, suur valik ja kõrge kaubaväärtus.

M. JÄNES'E suuräri

Tartus, Kaubahoov 10, 11, 12 Kõnetraat nr. 5-91.

Asutatud 1899. a.

KAUBA PANK

TARTUS, SUURTURG 12, OMAS MAJAS. TEL. 9 JA 2-09.

Toimetab kõiki
pangaoperatsioone.

Kinnitus A.-S. „Eesti Lloid“ peagentuur

Telef. 1-83.

Juhatus.

Hind 60 senti.